

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
STATYBOS IR ARCHITEKTŪROS FAKULTETAS**

Dovilė Perlavičiūtė

**VAKARŲ EUROPOS ARCHITEKTŪRINĖS TRADICIJOS
PANAUDOJIMO GALIMYBĖS ŠIUOLAIKINIAME
PROJEKTAVIME**

Baigiamasis magistro projektas

Vadovas

Dr. V. Karvelytė-Balberienė

KAUNAS, 2015

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
STATYBOS IR ARCHITETŪROS FAKULTETAS
ARCHITEKTŪROS IR URBANISTIKOS KATEDRA

TVIRTINU
Katedros vedėjas
Prof. K. Zaleckis

VAKARŲ EUROPOS ARCHITEKTŪRINĖS TRADICIJOS
PANAUDOJIMO GALIMYBĖS ŠIUOLAIKINIAME
PROJEKTAVIME

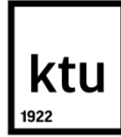
Baigiamasis magistro projektas
Architektūra (kodas M6016L21)

Vadovas
Dr. V. Karvelytė-Balberienė

Recenzentas
Asist. V. Baltus

Projektą atliko
Dovilė Perlavičiūtė

KAUNAS, 2015

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS

Statybos ir architektūros fakultetas

(Fakultetas)

Dovilė Perlavičiūtė

(Studento vardas, pavardė)

Architektūra M6016L21

(Studijų programos pavadinimas, kodas)

Baigiamojo projekto „Vakarų Europos architektūrinės tradicijos panaudojimo galimybių
šiuolaikiniame projektavime“

AKADEMINIO SAŽININGUMO DEKLARACIJA

20 15 m. gegužės _____ d.
Kaunas

Patvirtinu, kad mano **Dovilės Perlavičiūtės** baigiamasis projektas tema „Vakarų Europos architektūrinės tradicijos panaudojimo galimybės šiuolaikiniame projektavime“ yra parašytas visiškai savarankiškai, o visi pateikti duomenys ar tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame darbe nei viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

(vardą ir pavardę įrašyti ranka)

(parašas)

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
STATYBOS IR ARCHITEKTŪROS FAKULTETAS
ARCHITEKTŪROS IR URBANISTIKOS KATEDRA

Magistro baigiamasis darbas

**VAKARŲ EUROPOS ARCHITEKTŪRINĖS TRADICIJOS PANAUDOJIMO
GALIMYBĖS ŠIUOLAIKINIAME PROJEKTAVIME**

Dovilė Perlavičiūtė

ANOTACIJA

Šiame magistro baigiamajame darbe išnagrinėtos pagrindinės Vakarų Europos architektūrinės tradicijos panaudojimo galimybės šiuolaikiniame projektavime, suformuluotos galimos architektūrinės tradicijos principų panaudojimo raiškos kryptys, kurios pritaikytos ir patvirtintos eksperimentiniu projektu.

Baigiamasis darbas rengiamas keturiais etapais. Pirmajame, literatūros analizės etape, apibrėžta Vakarų Europos architektūrinė tradicija, tradicinių principų panaudojimas šiuolaikiniame projektavime, architektūrinės tradicijos taikymo šiuolaikinėje architektūrinėje kūryboje problemos ir hipotetinės raiškos galimybės. Išanalizuota Vakarų Europos architektūrinės tradicijos panaudojimo praktinė patirtis užsienyje ir Lietuvoje. Empirinių tyrimu metu nagrinėjami šiuolaikinės architektūros pavyzdžiai, taikantys Vakarų Europos architektūrinę tradiciją, suformuluota architektūrinės tradicijos panaudojimo koncepcija. Suformuluota koncepcija patikrinama ir pritaikoma eksperimentiniame projekte pasirinktam objektui – architektūros muziejui, jo architektūrinei raiškai. Paskutiniame magistro baigiamojo darbo etape susistemunami atlikto darbo etapai ir rezultatai, suformuluojamos bendros magistro baigiamojo darbo išvados.

Reikšminiai žodžiai: Vakarų Europa, architektūrinė tradicija, tradiciniai principai, šiuolaikinė architektūra, architektūrinės tradicijos panaudojimo galimybės

KAUNAS UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FACULTY OF CIVIL ENGINEERING AND ARCHITECTURE

DEPARTMENT OF ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING

Master's degree final thesis

USAGE POSSIBILITIES OF WESTERN EUROPEAN ARCHITECTURAL TRADITIONS
IN CONTEMPORARY DESIGN

By Dovilė Perlavičiūtė

This master's thesis deals with the main uses of the Western European architectural traditions' in contemporary design, formulates the possible architectural traditions of the use of expressions directions, which are adapted and adopted by an experimental project.

Final work is organized in four stages. The first literary stage of the analysis, defines the Western European architectural tradition, traditional principles in contemporary design, architectural traditions of the application of contemporary architectural works and hypothetical problem resolution capabilities. Analyzes the impact of Western European architectural tradition's practical experience in Lithuania and abroad. Empirical studies examined examples of contemporary architecture, applying Western European architectural tradition, formulates the concept of the use of architectural tradition. Examines a concept and experimental design for the selected object - Museum of Architecture, it's the architectural expression. The final stage of the master's thesis systematizes the stages and the results of work carried out and the overall conclusions of the thesis.

Key words: Western Europe, architectural tradition, traditional principles, contemporary architecture, usage possibilities of architectural traditions

RECENZIJA

TURINYS

ĮVADAS	9
1. VAKARŲ EUROPOS ARCHITEKTŪRINĖS TRADICIJOS PANAUDOJIMO GALIMYBIŲ ŠIUOLAIKINIAME PROJEKTAVIME TEORINIAI IR PRAKTINIAI KLAUSIMAI.....	11
1.1. Vakarų Europos architektūrinės tradicijos samprata	11
1.2. Vakarų Europos architektūrinės tradicijos raida ir principų išryškinimas.....	12
1.3. Vakarų Europos architektūrinės tradicijos principų panaudojimo XX-XXI a. architektų kūryboje klausimai ir aktualijos.....	18
1.3.1. Minimalistinė forma ir tradicija architektūroje.....	18
1.3.2. Paviršutinis tradicinis dekoras architektūroje	20
1.3.3. Istorinių stilių ir formų taikymas pastatų projektavime.....	21
1.3.4. Atvirų konstrukcijų ir inžinerinių komunikacijų architektūra kaip tradicijos atspindys 23	
1.3.5. Tradicija paremti planavimo sprendiniai	24
1.3.6. Vakarų Europos architektūrinės tradicijos principų ir bruožų raiškos šiuolaikinėje architektūroje apibendrinimas	25
1.4. Vakarų Europos architektūrinės tradicijos taikymo šiuolaikinėje architektų kūryboje teisinės prielaidos.....	28
1.5. Vakarų Europos architektūrinės tradicijos principų taikymo šiuolaikinėje architektūroje pavyzdžių analizė.....	29
1.6. Vakarų Europos architektūrinės tradicijos taikymo šiuolaikinėje architektūrinėje kūryboje problemos ir jų sprendimo hipotetinis modelis	34
2. VAKARŲ EUROPOS ARCHITEKTŪRINĖS TRADICIJOS PANAUDOJIMO GALIMYBIŲ ŠIUOLAIKINIAME PROJEKTAVIME EMPIRINIAI TYRIMAI.....	36
2.1. Empirinių tyrimų programa	36
2.2. Sociologinių tyrimų rezultatai	39
2.3. Pastatų, panaudojančių Vakarų Europos architektūrinę tradiciją, urbanistinė ir architektūrinė analizė.....	47
2.4. Vakarų Europos architektūrinės tradicijos panaudojimo galimybių šiuolaikiniame projektavime koncepcinis modelis.....	57
3. ARCHITEKTŪROS MUZIEJAUS EKSPERIMENTINIS PROJEKTAS	59
3.1. Projektuojamo objekto aktualumas.....	59

3.2. Eksperimentinio projekto vietos atranka	60
3.3. Teritorijos Laisvės al. esamos būklės analizė	66
3.4. Architektūros muziejaus, panaudojant Vakarų Europos architektūrinę tradiciją, alternatyvių siūlymų vertinimas.....	69
3.5. Architektūros muziejaus Laisvės al. 60 projektiniai pasiūlymai	70
3.5.1. Sklypo sutvarkymo siūlymai.....	70
3.5.2. Architektūros muziejaus pastato architektūrinė koncepcija tradiciniu aspektu	70
3.5.3. Pastato planiniai – erdviniai sprendiniai	72
3.6. Eksperimentinio projekto rezultatų įvertinimas.....	73
IŠVADOS.....	75
SANTRAUKA	77
LITERATŪRA.....	78
GRAFINĖS DALIES KOPIJA.....	84
PRIEDAI	85
PRIEDAS NR. 1. Sociologinės apklausos anketos	
PRIEDAS NR. 2. Objektų atrankos kriterijų lentelė	
PRIEDAS NR. 3. Objektų vietose ir antriniuose šaltiniuose analizė	
PRIEDAS NR. 4 Alternatyvių vietos parinkimo vertinimas daugiakriteriniu metodu	
PRIEDAS NR. 5. Eksperimentinio projekto vietos esamos būklės fotofiksacijos	

ĮVADAS

Vakarų Europos architektūra gyvuoja daugiau nei 2000 metų. Bėgant amžiams architektūros stiliai keičiasi, kartais perima pasikartojančius kompozicinius elementus, filosofines idėjas bei projektavimo principus. Tradiciniai principai yra neribojami laiko, jie tiesiog keičia savo vaizdavimo galimybes, kartu išryškindami silpnąsias bei stipriąsias savo puses. Vakarų Europos architektūra yra visos architektūros pamatas ir rezultatas to, ką matome dabar. Jos tradicijų tęstinumas vyravo iki XIX a. pabaigos, kai pradėjo sparčiai vystytis pramonė. Naujos technologijos bei medžiagos skatino permainas architektūroje ir buvo atsisakyta tradicinės architektūros principų. XX a. pradėjo vyrauti architektūros modernizavimas, kuris iš dalies naujai interpretavo architektūrinės tradicijos principus. Apie šiuolaikinio projektavimo ir Vakarų Europos architektūrinės tradicijos sintezę rašoma nedaug, nors kertinės architektūros idėjos ir elementai būtent vystėsi ir sklido šiame istorijos tarpsnyje.

Šiame magistro projekte nagrinėjama architektūrinės tradicijos sąvoka, Vakarų Europos architektūrinės tradicijos principai, tokios raiškos galimybės šiuolaikinėje architektų kūryboje. Šis darbas skirtas atrasti tinkamiausias architektūrinės tradicijos principų išraiškos priemonės ir būdus, kurie sukuria pastato ir architektūrinės tradicijos sintezę.

Tyrimo objektas

Pagrindinis tyrimo objektas yra Vakarų Europos architektūrinė tradicija, jos atsiradimas ir pagrindiniai bruožai, architektūrinės tradicijos principų taikymas šiuolaikinių architektų kūryboje.

Darbo tikslas

Remiantis atliktų Vakarų Europos architektūrinės tradicijos panaudojimo galimybių šiuolaikiniame projektavime teorinių ir empirinių tyrimų rezultatais, išryškinti Vakarų Europos architektūrinės tradicijos principus bei nustatyti architektūrinės tradicijos raiškos panaudojimo prielaidas šiuolaikiniame projektavime.

Uždaviniai

1. Apibrėžti Vakarų Europos architektūros, architektūrinės tradicijos sampratą;
2. Išryškinti Vakarų Europos architektūrinės tradicijos principus;
3. Apibrėžti Vakarų Europos architektūrinės tradicijos raiškos galimybes šiuolaikiniame projektavime;

4. Apibendrinti architektūrinius-urbanistinius bei sociologinius tyrimų rezultatus, susijusius su Vakarų Europos architektūrinės tradicijos principų panaudojimu šiuolaikinėje architektų kūryboje;

5. Suformuoti koncepcinį Vakarų Europos architektūrinės tradicijos panaudojimo galimybių šiuolaikiniame projektavime modelį;

6. Parengti architektūros muziejaus eksperimentinį projektą, kuris panaudotų Vakarų Europos architektūrinės tradicijos principus.

Darbo struktūra ir metodai

Magistro diplominis darbas susideda iš šių dalių: literatūros šaltinių analizės, empirinių tyrimų, eksperimentinio projekto ir darbo išvadų.

Pirmojoje darbo dalyje renkama ir analizuojama esama literatūra Vakarų Europos architektūrinės tradicijos panaudojimo galimybių šiuolaikiniame projektavime tema. Analizuojami bei klasifikuojami tokios architektūros pavyzdžiai užsienyje bei Lietuvoje, išryškinamos praktinės ir teorinės problemos. Šioje darbo dalyje aptarta Vakarų Europos architektūrinės tradicijos samprata, jos istorinė raida bei principų išryškinimas, apibrėžiamos raiškos galimybės šiuolaikiniame projektavime. Remiantis atlikta analize, sukuriamas hipotetinis modelis.

Antroje dalyje atliekami empiriniai tyrimai, kuriuos sudaro sociologinės visuomenės ir architektūros specialistų apklausa bei tyrimai vietose ir antrinių šaltinių analizė. Šis etapas apima literatūros analizės metu suformuoto hipotetinio modelio patikrinimą empiriniais tyrimais, tyrimo programos sudarymą, tyrimų vykdymą, rezultatų apibendrinimą. Galutinis etapo rezultatas – suformuotas koncepcinis modelis eksperimentiniam projektui atlikti.

Trečioje darbo dalyje eksperimentinio projekto metu, remiantis koncepciniu modeliu ir jame suformuluotais principais, parodomas rezultatų pritaikymas projektavime. Atliekama eksperimentinio projekto vietos atranka, pateikiami alternatyvūs sprendiniai, iš kurių pagal atrankos kriterijus išrenkamas vienas. Eksperimentinio projekto objektas – pastatas, kuris projektuojamas naudojant Vakarų Europos architektūrinės tradicijos principus.

1. VAKARŲ EUROPOS ARCHITEKTŪRINĖS TRADICIJOS PANAUDOJIMO GALIMYBIŲ ŠIUOLAIKINIAME PROJEKTAVIME TEORINIAI IR PRAKTINIAI KLAUSIMAI

1.1. Vakarų Europos architektūrinės tradicijos samprata

Vakarų Europa - regionas, kurį vienija kultūrinis, religinis bei politinis požiūriai, kuris formuojamas nuo seniausių laikų. Siekiant suvokti architektūrinės tradicijos esmę, jos kūrimosi principus, šiame darbe aptariamos šalys, turėjusios didžiausią įtaką architektūros raidai. Tai - Graikija, Italija, Vokietija, Didžioji Britanija, Prancūzija, Austrija ir Beniliukso šalys (internetinė enciklopedija. Western...). Jos turi galias istorines ištakas, susijusias su regiono formavimusi.

395 m. Romos imperija skilo į Rytų ir Vakarų. Tai lėmė naujų civilizacijų kūrimąsi Europoje. V a., žlugus Vakarų Romos imperijai, jos teritorijoje pradėjo formotis naujos valstybės ir karalystės, apimančios didelę dalį dabartinės Vokietijos, Italijos bei dalį Ispanijos teritorijų. Sustiprėjus krikščionybė darė įtaką statybos ir architektūros raidai. Prasidėjo tarptautinių architektūros stilių formavimasis, tokių kaip *Romanika*, *Gotika*, *Renesansas*, *Barokas*, *Klasicizmas* (Likas, G. 2002). Pasak A. Novicko (2010), jie yra glaudžiai susiję su antikos ir krikščioniškos kultūros fenomenais bei vertybėmis. Taigi Vakarų Europos architektūros užuomazgas pastebime *antikos Graikijos* bei *senovės Romos* laikotarpiais (žr. į 1 pav.). Jie padėjo pamatus Vakarų kultūros formavimuisi bei jos tradicijai.

1 pav. Vakarų Europos architektūra

Tradicija yra neatsiejama nuo architektūros bei jos istorijos. Pats žodis *traditio* lotyniškai reiškia perdavimas, pasakojimas. Bendrąja prasme tradicija reiškia istoriškai susidariusių bei įsitvirtinusių *kultūros formų*, tokių kaip vaizdiniai, simboliai, idėjos, perdavimą iš kartos į kartą. Ji turi išliekamąją vertę bei vientisumo požymį (Vaitkevičienė, V. 2001). L. Krier (1987) teigė, jog tradicinės kultūros yra nagrinėjamos kaip objektų pateikimas ilgam naudojimui. Analizuojant architektūros stilius, galima išvelgti *architektūrinę tradiciją*. *Harmonija*, *mastelis*, *proporcijų santykiai*, E. Stasiulio (2010) įvardijami kaip bendri architektūros dėsniumai, yra pastovūs. Architektūros stiliuose taip pat išryškėja tų pačių *geometrinių formų*, *elementų naudojimas ir kompozicinių principų taikymas*. Čia galima išvelgti tik *vertybinės orientacijos bei grožio sampratos* kitimą skirtingais laikmečiais. Architektūrinę tradiciją galima apibūdinti kaip žinojimą, kuriuo galima estetiškai, socialiai, ekonomiškai ir praktiškai spręsti miestų ir struktūrų

projektavimo problemas, esant skirtingoms klimato ir kultūros sąlygoms (Krier, L. 2002). Ji yra vertinama kaip atspirties bei pažinimo taškas.

Architektūrinė tradicija turi glaudžią sąsają su naujomis tendencijomis. Jos daro įtaką *moderniam pastato interpretavimui*, padaro jį patrauklesnį šiuolaikinei visuomenei. Pasak L. Krier (1987), tradicinėje kultūroje išradimas ir inovacija reiškia, jog yra tobulinami sprendimai, laiko patikrintos pastatų planavimo, reprezentacinės komunikacijos sistemos. Tradicinis tęstinumas iš esmės išlieka, tik turi kitas vaizdavimo galimybes, kintančias priklausomai nuo technologijų tobulėjimo. Tradicinė architektūra gali būti atpažįstama, kaip skolinčių kitų pastatų bruožų rekonstrukcija (Davies, C. 2011). Pasak architekto L. Krier (2002), pastatas, kuris yra atpažįstamas ir turi išliekamąją vertę, jau pats yra *ipso facto* tradicinis. Pagrindiniai bruožai lieka ir juos galima pastebėti.

Apibendrinant galima teigti, kad *Vakarų Europos architektūrai* priskiriami tokie stiliai kaip **antikos Graikija, senovės Roma, Romanika, Gotika, Renesansas, Barokas, Klasicizmas**. Jie labiausiai dominavo šalyse, kurios susiformavo po Vakarų Romos imperijos. Vakarų Europos architektūrai galima priskirti poreikį pasisavinti bei įsisavinti **istoriškai besikartojančius architektūrinės tradicijos principus**. Jų tęstinumas įvairiuose laikotarpiuose išlieka, tačiau jie interpretuojami naujai. Architektūrinė tradicija taip pat formuoja suvokimą, kaip **praktiškai, ekonomiškai, estetiškai bei socialiai panaudoti projektavimo principus** įvairiose situacijose.

1.2. Vakarų Europos architektūrinės tradicijos raida ir principų išryškėjimas

Vakarų Europos architektūra turi pasikartojančius principus, formuojančius architektūrinę tradiciją. Visuomenė, priklausomai nuo panaudojamų tradicinių bruožų, suprato statinių svarbą bei jų reikšmę tiek istoriškai, tiek politiškai. Istorijos raidoje išryškėja šie pasikartojimai ir bendrumai:

- Proporcijos ir kompoziciniai principai;
- Medžiagų naudojimas tradicinėje architektūroje;
- Tradicinės architektūros santykis su kontekstu;
- Filosofinės idėjos, turėjusios įtakos architektūros tradicijai.

Proporcijos ir kompoziciniai principai. Pastato tūris ir jo dalys pradėtos sieti proporcingai Antikos laikotarpiu. Graikų šventyklos buvo pastatytos ant plataus ir ilgo stilobato.

Su pagrindu buvo susieta ir kolonos proporcija (Conway, H., Rowan, R. 2005). Tiesios, statmenos linijos, portikas, rėmsijės, architravas, karnizas sudarė šventyklos pagrindą. *Pagrindinis įėjimas akcentas* buvo frontonu. Stačiakampis planas, kolonada, juosianti pastatą ir išdėstyta simetriškai, sudarė pastato tūrį (Llera, R.R. 2006). Senovės Romėnų architektūrai būdingas architektūrinių elementų santykis. Naudojami skliautai ir kupolai, arkos ir arkados (Likas, G. 2002). Pastatų projektavime plito ašinė kompozicija, simetriškas elementų išdėstymas (Šešelgis, K. 1996). Romėnų architektas Vitruvijus teigė, jog *darna, simetrija, ritmas, dekoras, ekonomiškumas* buvo pagrindiniai architektūros projektavimo principai. Taip pat galima išvelgti ryškų ilgio ir pločio santykį (Palaima, J. 2006).

Romaninėje architektūroje akcentuojamas paprastumas ir masyvumas. Pastato tūriai pabrėžiami, pagrindinio fasado kampuose projektuojami bokštai. Būdingas arkų, kolonų, piliorių ir nerviūrių naudojimas. Šiuo laikotarpiu susiformavo tipiškasis lotyniško kryžiaus planas su apside bei nartekso (prieangiu). Fasadas nevienalytis, jį puošė daugybė nišų bei perspektyvinis portalas (Likas, G. 2002). Romaninėje architektūroje pradėjo formuotis tektoninė karkasinė sistema, kuri labiausiai paplito Gotikoje.

Gotikos epochoje tobulėjo konstrukciniai sprendiniai. Laikančių sienų funkciją perėmė kolonos, piliastrai ir kontraforsai, kurie išorėje pabrėžė architektūrą (E. Stasiulis, 2010). Statiniai tapo atpažįstami iš savo ažūriškumo, dominuojančių vertikalių linijų. Pastatams būdingos smailios arkos, bokštai ir bokšteliai, nerviūros. Statinio fasado kompoziciją sudaro perspektyvinis portalas su rože – apvaliu langu, puoštu vitražais (Likas, G. 2002). Šiuo laikotarpiu proporcinė sistema tapo geometrinė. Ji, susijusi su įstrižainėmis bei kraštinių santykiu, buvo dažniau naudojama nei atstumai pagal mastelį (Palaima, J. 2006).

Renesanso laikotarpiu kompozicijoje pabrėžiamas horizontalumas. Pastatams būdingos atviros arkinės galerijos. Virš arkados projektuojama architravo juosta su karnizu. Langu išdėstymas viršutiniuose aukštuose tiksliai pakartoja arkų ritmą. Pastato tūrių kompozicija tiksli ir aiški, sudaryta iš taisyklingų geometrinių kūnų, tokių kaip cilindras, pusrutulius, kubas. Kupolo projektavimas derinamas su pastato tūriu. Visuomeniniai pastatai buvo stačiakampio plano, turėdavo atvirą vidinį taisyklingos formos, dažniausiai kvadrato, kiemelį (Likas, G. 2002). Renesanso statiniai išsiskiria proporcijų tikslingumu. Jiems taip pat būdingos harmoningos formos bei preciziškumas detalėms (Stasiulis, E. 2010). Estetika interpretuojama per simetrines proporcijas (Palaima, J. 2006).

Baroko laikotarpiu architektūroje vertinamas mastelis ir tobulos proporcijos, bet ne formos grynumas (Mačiulis, M. 2010). Architektūra išsiskiria didesniu dinamiškumu, plastika, kreivomis linijomis bei reljefišku plokštumų skaidymu. Fasado plokštumų monotoniškumą

naikina sukuriamos nišos, dekoratyvūs portikai. Pastato kompozicija yra simetrinė. Kvadratus keičia stačiakampiai ar rombai, tiesūs dalijimai pakeičiami kreivomis linijomis ir apskritimą keičia elipsė. Tūriuose dominuoja centrinė dalis ir du šoniniai rizalitai (Likas, G. 2002).

Klasicizmo laikotarpiu vyrauja aiškų, taisyklingų tūrių kompozicija. Naudojama orderinė sistema, kuri tampa dekoratyvine forma pastato eksterjere (Mačiulis, A. 1997). Pagrindiniame fasade įėjimas pabrėžiamas portiku su kolonada. Statinio kompozicija simetrinė, kuri padeda išryškinti planinę erdvinę struktūrą. Pastatuose pabrėžiama centrinė dalis su šoniniais rizalitais. (Likas, G. 2002). Šiuo laikotarpiu architektūra, grįžusi prie Vakarų Europos tradicinių ištakų, demonstruoja kompozicinių elementų tęstinumo svarbą.

2 pav. Kompoziciniai principai architektūrinėje tradicijoje

Kompoziciniai principai vis naujai kartojasi architektūros stiliuose (žiūr. į 2 pav.). Tradiciniai elementai, tokie kaip *kolona, arka, karnizas, stilobatas, sija, atrama, architravas, frontonas, skliautas, kupolas*, skirtinguose laikotarpiuose yra labiausiai naudojamos architektūrinės detalės. Kompozicijoje pabrėžiamas portalas, tūriai, skaidoma fasado plokštuma, naudojami orderio elementai, ašinė kompozicija.

Architektūroje dažnai taikoma simetrija, kaip harmonijos išraiška, bei ritmas. Naudojamos taisyklingos formos – *apskritimas, kvadratas, stačiakampis*. Pastato kompozicijoje išryškėja šie kompoziciniai principai (žiūr. į 3 pav.): pastato tūrio ir jo dalių proporcija, pastato ilgio ir pločio santykis, geometrinė sistema.

3 pav. Proporcijos, būdingos architektūrinei tradicijai

Medžiagų naudojimas tradicinėje architektūroje. Antikos Graikijoje buvo plačiai naudojamas akmuo ir marmuras. Senovės Romėnai perėmė tas pačias medžiagas, tik panaudojo jas daugiausiai puošybai. Marmuras ir akmuo paslėpdavo nedegto molio plytas bei romėniškąjį betoną (Minkevičius, J. 2010). Tas pačias medžiagas naudojo ir vėlesniais laikotarpiais.

Romaniniu laikotarpiu naudojamas kietas akmuo, tinkamas statybai. Tai - pemza, smiltainis, kalkakmenis. Iš tašyto akmens mūrytos sienos sukurdavo grublėtą ir rūstų paviršių.

Plytos buvo naudojamos laikančioms konstrukcijoms ir akmeninių sienų tarpams. Pastatų perdengimui - medinės sijos ir lentos. Stiliaus klestėjimo laikotarpiu imta naudoti vitražus kaip puošybos elementą (Likas, G 2002). Iš Romaninio stiliaus Gotika perėmė statybines medžiagas.

Gotikos architektūroje naudojamas akmenis ir plytų mūras. Akmenys tapo pagrindine medžiaga, kuri puikiai tiko sienoms bei skliautams. Sienoms buvo naudojamas romėnų betonas. Fasadą puošia spalvoti vitražai. Visuomeniniuose ir gyvenamuosiuose pastatuose pradedamos naudoti fasoninės plytos. Pradedamas tinkuoti pastato vidus. Apdailai daugiausiai naudojamas baltas marmuras, kartais derinamas su rusvu ir raudonu marmuru. Visuomeniniuose pastatuose taip pat plinta fachverko konstrukcija, kuriai naudojama mediena (Likas, G 2002).

Renesanso laikotarpiu statybai naudojamas akmuo ir plytos. Fasadas dekoruojamas rustais. Mūro sienos buvo tinkuojamos pilku arba balkšvu tinku (Likas, G 2002). Pastatų fasadams apdailoje plinta poliruotas marmuro taikymas. Naujiems konstrukciniams sprendiniams, tokiems kaip kupolas, pradedamas naudoti betonas (Mačiulis, A. 1997). Baroko laikotarpiu naudojamas akmuo tampa tarsi tapybinis elementas. Išraižytos formos sukuria įspūdį, jog pasitelktos lengvos ir minkštos medžiagos (Likas, G. 2002). Medžiagos pritaikomos dekorui.

Apibendrinant galima teigti, kad viena iš pagrindinių naudojamų medžiagų (žiūr. į 4 pav.) tradicinėje architektūroje buvo **akmuo**. Jis yra įvairialypis, nes jo yra daug rūšių, spalvų, tekstūrų. Kaip medžiaga, jis yra patogus raižiniams bei pjaustymui. Tradicinėje Vakarų Europos architektūros statyboje buvo naudojamos **plytos, mediena**. Siekiant įgyvendinti naujus sprendimus, buvo panaudotas **betonas**. **Marmuras** pritaikomas interjero sprendiniams. Mūro sienos tinkuojamos **šviesaus atspalvio tinku**. Vitražai pradeda naudoti **spalvotą stiklą**. Tradicinės statybos medžiagos yra ilgaamžės ir puikiai tarnauja ir šiomis dienomis.

4 pav. Tradicinės medžiagos

Tradicinės architektūros santykis su kontekstu. Antikos statiniai siekė harmonijos su kraštovaizdžiu, puoselėjo simetriją ir taisyklingą tvarką. Šventyklos kontrastuodavo su kitais miesto statiniais savo didingumu (Frontisi, C. 2007). Šlaitų papėdėse buvo statomi teatrai, pritaikant juos prie reljefo. Tiek antikos Graikijos, tiek senovės Romos laikotarpiais visuomeninam gyvenimui ir valdymui skirti pastatai išryškėjo miesto centre. Gyvenamieji namai iš aplinkos neišsiskyrė, buvo statomi aplink atriumą. Romos respublikos laikotarpio gale paplito vilų statyba užmiesčiuose, išvysčiusi organiško pastatų komplekso ryšį su aplinka (Šešelgis, K. 1996). Tiek antikos Graikijos, tiek senovės Romos laikotarpiu pagrindinis dėmesys skiriamas kulto bei visuomeninių statinių santykiui su aplinka.

Viduramžių architektūra turėjo įtakos miesto siluetai. Feodalizmo laikotarpiu pilys, kurios dažnai buvo statomos ant kalno ar aukštesnio reljefo, tapdavo miesto akcentu. Bažnyčių bokštai iškildavo virš žemų gyvenamųjų namų. Katedra buvo statoma aikštės viduryje, kad jos tūris būtų matomas visais rakursais (Šešelgis, K. 1996). Išskirtinumą iš konteksto galima pastebėti ir Renesanse. Šiuo laikotarpiu statinys miesto panoramoje tapdavo simboliu, identifikuojančiu vietovę. Architektūrinė forma savo tūriu neretai tapdavo miesto dominante bei orientyru. Pastato galerija atsiverdavo į aikštę ar vidinį kiemą (Likas, G. 2002).

Baroko laikotarpiu pastatai suvokiami kaip aplinkos komponentas. Priešais kulto pastatus projektuojamos aikštės, pabrėžiant statinio architektūrą. Aikštės elementai, kurie kartais mažėja bazilikos link, sukuria optinį efektą ir padeda suvokti pastato monumentalumą. Vilos projektuojamos kalnų šlaituose, kurias supa puošnūs sodai. Toks sprendimas leidžia pasiekti maksimalų ryšį su aplinka. Joje viskas dėstoma simetriškai, pagal centrinę ašį (Likas, G. 2002).

Kiekvienu laikotarpiu buvo stengiamasi išskirti visuomenei svarbius pastatus iš urbanizuotos aplinkos (žr. į 5 pav.). Visuomeninis statinys tapdavo *dominante* savo tūriu, monumentalumu arba aukščiu. **Harmonija su kontekstu** pasiekama taisyklinga tvarka, simetrija bei ašine kompozicija. Pastato forma kartais pritaikoma prie reljefo. Gamtinėje aplinkoje siekiama didesnė integracija į aplinką. Architektūra, siekianti turėti išliekamąją vertę, formavo darnius aplinkos kompleksus.

5 pav. Architektūros santykis su aplinka

Filosofinės idėjos, turėjusios įtakos architektūros tradicijai. Architektūros raiškai didelę įtaką padarė laikmečio kultūrinė filosofija. W. Welsch (2004) teigė, jog filosofija ir architektūra yra tos pačios komunikacijos priemonės. Joms sąveikaujant, architektūra puoselėja naujus elementus, kompozicinius principus, atsigręžia į senąsias civilizacijas.

Antikos laikotarpio statiniai siejami su demokratinėmis bei patriotizmo idėjomis. Pasak E. Stasiulio (2010), architektūrai buvo artimos Platono ir Aristotelio mintys, kurios puoselėjo sąsają tarp formos ir tobulumo, formos ir daikto esmės ir jo paskirties (Rubavičius, V. 2001). Orderinė graikų sistema simbolizavo visuomenės filosofiją apie žmogaus tobulumą (Mačiulis, A. 1997). Senovės Romos laikotarpiu demokratinę filosofiją pakeitė noras iškelti autoritetą užkariauotose šalyse. Tuo tikslu buvo statomos triumfo arkos ir kolonos su reljefiniais vaizdiniais bei akvedukai (Frontisi, C. 2007). Valstybės galybę romėnai taip pat demonstravo projektuodami monumentalius pastatus (Mačiulis, A. 1997).

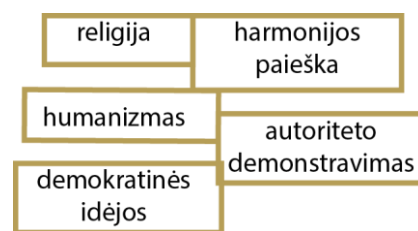
Romaninės architektūros laikotarpiu didelę įtaką darė bažnyčia. Ji skatino kulto pastatų reljefinę puošybą (Frontisi, C. 2007). Didėjantis dekoratyvumas turėjo pritraukti visuomenės dėmesį į religinius pastatus (Mačiulis, A. 1997). Religija darė įtaką ir Gotikai. Architektūroje pabrėžiamas kilimas į dieviškąjį pasaulį. Joje dominuoja vertikalios, aukštin besiveržiančios linijos ir formos, smailios arkos (Stasiulis, E. 2010). Tiek Romanika, tiek Gotika buvo neatsieja nuo religinių idėjų.

Renesanso laikotarpiu menininkai žvalgėsi į antiką, ieškodami proporcingumo taisyklių. Jie norėjo susieti visatos bei grožio harmoniją (Conway, H., Rowan, R. 2005). Pasak C. Davies (2011), ritmiškai pasikartojantys erdviniai planavimo elementai reiškė dieviškosios tvarkos pasireiškimą. Renesanso laikotarpiu taip pat vyravo humanizmo filosofija, kuri skatino architektūrinės raiškos horizontalumą. Simetrija tapo esminiu tobulumo ženklu (Palaima, J. 2006). Humanizmas ir harmonijos siekis paskatino Renesanso architektūros grįžimą prie Antikos.

Barokas atsisakė griežtų Renesanso taisyklių. Pastatų interjerai buvo sukurti tam, kad pritrauktų visuomenės dėmesį. Piešiniai, skulptūros bei lenktos formos suteikė galimybę vartotojui pajusti iliuzijų pasaulį (Conway, H., Rowan, R. 2005). Vertinama puošyba bei detalių tikroviškas vaizdavimas (Llera, R.R. 2006). Baroko laikotarpio noras išsiskirti iš ankstesnių architektūros kūrinių lėmė pastatų dekoratyvumą.

Klasicizmo architektūros atsigręžimą į antikinę tradiciją skatino buržuazijos noras demonstruoti savo galią. Antikos laikotarpio estetika, grožis, harmonija skatino vėl naudoti tradicinius projektavimo principus, kurie turėjo skatinti civilizacijos pažangą (Llera, R.R. 2006). Klasicizmo filosofijoje aukštinama civilizacija bei harmonijos siekis buvo pagrindinis veiksnys, lėmęs jos grįžimą prie Vakarų Europos tradicinės architektūros ištakų.

Taigi Vakarų Europos tradicinę architektūrą labiausiai įtakojo *demokratinės, religinės, humanizmo bei civilizacijos išaukštinimo* idėjos (žiūr. į 6 pav.). Demokratinės idėjos skatino *formas tobulumo, formas ir paskirties* sąsajų ieškojimo. *Monumentalūs pastatai, memorialinės paskirties statiniai* buvo skirti priminti civilizacijos laimėjimus.

6 pav. Filosofinės idėjos, turėjusios įtakos architektūrai

Architektūros *dekoratyvumą* skatino religija, noras pritraukti visuomenės dėmesį. *Vertikalumas* siekė dvasiškumo. *Humanizmas* puoselėjo *horizontalumą*. *Harmonijos* ieškojimas skatino proporcijų ieškojimą bei architektūrinių elementų ritmą. Galima teigti, jog vyraujantis laikmečio kultūrinis požiūris bei filosofinės idėjos skatino kiekvienos epochos projektavimo principų skirtingą raišką.

Architektūrinių tradicijų lūžį XIX a. pabaigoje paskatino sparčiai besivystanti industrinė revoliucija. Naujos medžiagos, tokios kaip metalas ir gelžbetonis, skatino keisti statybos principus, kurie buvo paremti akmenis, plytų ir medžio naudojimu (Minkevičius, J. 1971). Šio laikmečio architektūra, neigusi praeities architektūrinės tradicijas, taip ir nesugebėjo jų visiškai atsisakyti. Kalbėdamas apie modernizmo nūsiskukimą nuo tradicijos, W. Welsch (2004:179 p.) teigė, kad „tikrai kalbų lygmenyje viskas yra aišku: Tradicija laikoma nenaudingomis griuvenomis. O iš tikrųjų akys mielai krypta į jos lobius“. Architektūroje ir toliau buvo tęsiami Antikos, Renesanso ir Klasicizmo projektavimo principai ir dar labiau tobulinami. Tradicija tapo mažiau atpažįstama, neliko nei Gotikos, nei Baroko manieringumo (Welsch, W. 2004). Industrializacijos proceso naujovės irgi nepakeitė pagrindinių architektūros elementų. E. Viollet le Duc (1938) teigė, jog metalinės kolonos atsiradimas vietoj granitinės, marmurinės ar akmeninės nėra naujas principas architektūroje. Taip pat architravo pakeitimas metaline sija nėra naujas architektūros rezultatas. Toks konstrukcijų vystymasis skatino naujoves. *Architektūrinės tradicijos lūžis*, prasidėjęs XIX a. pabaigoje, iš tiesų *nebuvo pačios tradicijos nutraukimas*. Vakarų Europos *architektūrinė tradicija* žengė žingsnį modernizavimo link ir buvo naujai *interpretuojama*.

1.3. Vakarų Europos architektūrinės tradicijos principų panaudojimo XX-XXI a. architektų kūryboje klausimai ir aktualijos

1.3.1. Minimalistinė forma ir tradicija architektūroje

Minimalistinės formos siekis įvairiais laikotarpiais turėjo skirtingas išraiškos formas. Jis tapo sudėtinu šiuolaikinio minimalizmo architektūros elementu, pradėjusiu formotis XX a. pabaigoje. Jis buvo kaip atsakas į eklektiškumą, dekoratyvumą bei manierizmą (Jakovlevas-Mateckis, K., Konstinaitė L. 2006). Minimalistinės formos principai aptinkami architektūros istorijoje.

Minimalistinės formos užuomazgas galima pastebėti religinių pastatų statyboje. Dvasiškumo siekis skatino vienuolius atsiskirti nuo aplinkos. Vienuolynų architektūra buvo gana abstrakti, nedekoratyvi. Pasak K. Lupeikio (2001:136 p.), „vienuolynų architektūros ir vienuolių tradicijos atsiriboti nuo gyvenimiško materialumo, siekiant dvasinės meditacijos ir kontempliacijos, antra vertus – dabarties Vakarų aukštosios visuomenės gyvenimo būdo ir

mos tenkinimo poreikiai“. Taigi minimalistinė forma ir jos raiška nėra naujas reiškinys šiuolaikiniame projektavime.

Minimalizmas puoselėja lakonišką geometrinę formą. Jis orientuojamas į santykį su konceptualumu bei humanizmo principais (Minkevičius J. 2008). Pasak K. Lupeikio (2001), minimalistinės formos ir paprastumo siekis pastebimas architektūros istorijoje. Tai nėra pastarojo laikotarpio atradimas, nebent kalbėtume apie patį terminą „minimalus menas“ ar „minimalizmas“. Garsioji Mies van Rohe frazė „Mažiau yra daugiau“ tapo šiuolaikinių minimalistinių architektų devizu. Tai atskleidžia tokius principus, kaip siekti tobulybės paprastume, maksimalios raiškos minimaliais būdais. Šie bruožai pastebimi senovės Romos urbanistikoje bei pavieniauose statiniuose. Taip pat tai galime išvelgti ir Romanikos, Renesanso bei Klasicizmo epochų architektūrinėse koncepcijose (Lupeikis, K. 2001). Formų vientisumas ir kartojimas, vertikalių ir horizontalių linijų išryškinimas priartina architektūrą prie antikos Graikijos (Welsch, W. 2004). Taigi minimalistės formos užuomazgas pastebime jau Vakarų Europos tradicinės architektūros ištakose.

Šiuolaikiniame projektavime minimalistinė forma charakterizuojama kaip stilistinės raiškos metodas. Mies van der Rohe savo kūriniuose tobulina jau esamas architektūrinės formas, nekuria naujų. Antikos architektai tai laikė esminiu projektavimo principu, tobulindami orderinę sistemą (Minkevičius, J. 1971). Minimalistinės formos pastatai būna monumentalūs, paprastų geometrinių formų, fasadų plokštumos būna lygios. Paprastumas, geometrija, simetrija, tūrio vientisumas yra pagrindiniai kriterijai, liudijantys apie minimalistinę raišką (Jakovlevas-Mateckis, K., Konstinaitė L. 2006). Architektūrinė tradicija taip pat reiškiasi per kompozicinius principus, proporcijas, tradicinius elementus. Modernistai vis labiau orientuojasi į architektūrinę tradiciją, kurios bruožai pastebimi ne iškart (Welsch, W. 2004). Architektai tradicinių geometrijos bei simetrijos principų dažnai neįvardija kaip architektūrinės tradicijos tęstinumo.

Architektūroje atsisakoma dekoratyvių detalių. A. Loos teigė, jog ornamentų nebuvimas yra „dvasios jėgos ženklas“ (Welsch, W. 2004:167 p.). Išlieka tik standartizuota tipinė minimalistinė forma. Tai sukuria identiteto stokojančios architektūros įspūdį. Tokiems projektams kyla grėsmė neprisitaikyti prie aplinkos dėl primityvios estetikos (Navickienė, E. 2006). Paprasta pastato forma ne visada visuomenės vertinama kaip teisingas architektūros pasirinkimas. Jai būdingas vienodumas. Kita vertus, racionalumas ir paprastumas kartais yra tas veiksnys, kuris skatina tapti dominante.

Statiniai kuriami komponuojant taisyklingas formas į bendrą kompoziciją. Pastatuose išryškinamos naudojamos statybinės medžiagos, jų savybės (Minkevičius, J. 1971). Architektūroje taip pat ryškus vienuarūšių medžiagų naudojimas. Baltos spalvos naudojimas itin

populiarus šiuolaikiniame projektavime. Toks tradicinis sprendimas šiandien tapęs savotiška kliše (Jakovlevas-Mateckis, K., Konstinaitė L. 2006). Spalvinių sprendimų saikingumas, reiškiantis paprastumą bei estetiką, dažnai tampa pasikartojančiu šios architektūros bruožu.

Apibendrinant galima teigti, jog minimalistinės formos naudojimas yra *antikos Graikijos, senovės Romos, Romanikos, Renesanso bei Klasicizmo atspindys*. Formos grynumas, simetrija, tūrio vientisumas, dekoro nebuvimas, monumentalumas, geometrinis skaidymas yra pagrindiniai minimalistinės formos raiškos **bruožai**. Kompoziciniai principai, tradiciniai elementai, forma, medžiagiškumas yra pastebimi Vakarų Europos *architektūrinės tradicijos principai*. Minimalistinė forma susiduria su paprastumo keliamomis *problemomis*: identiteto stoka, neigiamu visuomenės požiūriu, vienodumu.

1.3.2. Paviršutinis tradicinis dekoras architektūroje

Paviršutinis dekoras yra neatsiejamas Vakarų Europos architektūrinės tradicijos elementas. Jis buvo populiarus iki XX a. pradžioje, kai modernistai paneigė dekorą kaip sudėtinį architektūros elementą. Paskutinių dešimtmečių grįžimas prie ornamentikos rodo architektūrinės tradicijos tęstinumą, kuris pastebimas architektūros istorijoje.

Jau romaniniu laikotarpiu pradėjo plisti dekoratyvinė pastatų puošyba. Pastatų fasadai buvo puošiami arkutėmis (arkatūromis) bei arkinėmis nišomis. Dekoratyviniais reljefais buvo puošiami langų apvadai, kolonų kapiteliai. Gotikos architektūroje dekoruojama azūrinis dekoru (Likas, G 2002). Dekoratyvinio prado pirmumas prieš tektoniką pastebimas senovės Romos architektūroje, vėlyvajame Renesanse ir ypač Klasicizme bei Baroke. Pastarajame itin akcentuojamos plastinės formos, kurios dengia pastato fasadą (Mačiulis, A. 1997). Roger Scruton nuomone, architektūrinės tradicijos dekoratyvios detalės sukuria galimybę harmonizuoti aplinką. Jos tarsi paneigia naudojimo kulto brutalumą. Ornamentai primena, jog turime ne tik praktinius, bet ir dvasinius poreikius.

Paviršutinis dekoras panaikina pastato monotoniškumą. R. Venturi manė, jog šiuolaikinės architektūros tikslas puoselėti įvairiapusiškumą ir atitolti nuo minimalizmo skatinamo vieningumo (E. Stasiulis, 2010). Paviršutinis dekoras skaido lygaus fasado plokštumą. Ornamentika patraukli visuomenei, nors kartais ji artima imitacijai. Dažnai pasireiškia naudojant organiškąs formas, gamtos ornamentus (Davies, C. 2011). Dekorą sukelia paviršutinę stebėtojo reakciją, todėl itin svarbus įspūdis. Taigi ornamentika kuriama „dvigubo kodavimo idėja“. Architektūrai labiau būdinga ne dvikalbystė, o daugiakalbystė. Paviršutinio dekoro formų

naudojimas reiškia metaforų įvairovę. Tai leidžia pastatą vertinti filosofiniu ir architektūriniu aspektu (Welsch, W. 2004). Pastatas tampa labiau priimtinas visuomenei.

Paviršutinis dekoras naudojamas ne tik dėl grožio sampratos, bet ir dėl funkcijos. XX a. architektai stengiasi suderinti interjero ir vidaus detales, pasitelkdami apdailos plokštes. Jos padeda sukurti šviesos ir šešėlių žaismą. Jose Luis Sert skatino naikinti stiklinių fasadų monotoniškumą, interpretuojant tradicinius elementus, kurie tiktų apsaugai nuo saulės. Adolf Loos teigė, jog fasado apdaila nebūtinai turi imituoti pačią medžiagą, kuria jis dekoruojamas. Apdailos plytos neturi imituoti plytos kaip medžiagos, ar medienos apdaila neturi būti natūralaus atspalvio (Diniz Moreira, F., 2008). Toks sprendimas turi ir neigiamų aspektų, nes neatskleidžiama natūrali medžiaga. Apdaila taip pat gali būti neekonomiška. Galima teigti, jog dekoratyvinė tradicinė puošyba atgimė kartu su poreikiu tenkinti simbolinius ir praktinius žmogaus poreikius.

Paviršutinis dekoras yra *paplitęs Vakarų Europos tradicinėje architektūroje*. Ornamentika šiuolaikiniame projektavime naudojama *tiek praktiniams, tiek funkciniam bei dvasiniam poreikiams* tenkinti. Paviršutinis tradicinis *dekoras kuriamas* interpretuojant tradicinius elementus, naudojant fasadų apdailos plokštes, skaidant fasado lygius paviršius. Jis leidžia žaisti su šviesa, priartėti prie metaforos. Paviršutinis dekoras susiduria su ornamentikos keliamomis **problemomis**: elementų nesaikingumu, funkcijos nebuvimu, imitacija bei estetikos nepajutimu.

1.3.3. Istorinių stilių ir formų taikymas pastatų projektavime

Po Antrojo pasaulinio karo architektūra atsigręžia į Vakarų Europos architektūrinę tradiciją. Projektavime pradedami interpretuoti istorinius stiliai ir jų principai. Architektūrinės tradicijos vaizdavimo būdas stengiasi atitolti nuo totalitarinių režimų metu skatinamo tiesioginio Vakarų Europos architektūrinės istorinių epochų atkūrimo. Istorinių stilių formų taikymas projektavime sumodernėja, atsisako savo išorinių formų.

Postmodernizmo įtaka skatino istorinių stilių ir formų taikymą. Architektūroje gausėja orderių elementų (Mačiulis, M. A. 2010). Projektavime reiškiasi monumentalumas. Pradedami naudoti senieji projektavimo principai: griežtas taisyklingas planas su vidiniu kiemu, tūrinė neaukšta simetrinė kompozicija, pastatą juosianti kolonada ir jos sąsaja su langų ritmu, tūrio vientisumas. Pastatuose pradėta atvirai naudoti klasicistinius elementus. Skolinamasi architektūrinės tradicijos principai iš Gotikos, Renesanso, Baroko, Klasicizmo (Minkevičius, J. 1971). Architektūroje vis labiau naudojama ornamentika. Tradiciniai elementai pradeda vyrauti

tiek eksterjeruose bei interjeruose ir tampa labiau pastebimi. Jie dažniausiai atlieka tik dekoratyvinę funkciją, vizualiai skaido tūrį. Nuobodį sienos plokštuma, pasitelkdama tradicines formas, sukuria šviesos ir šešėlių žaismą (Welsch, W. 2004). Architektūra tampa išraiškingesnė.

Istorinių stilių ir formų taikymas architektūroje daro patį pastatą labiau integruotą į aplinką. Istorinėje aplinkoje yra paplitusi tradicinius elementus atkartojanti bei interpretuojanti architektūra. Dažnai naudojami gretimų statinių elementai, formos. Pastatuose naudojamas medžiagų perfravimas, tūrių skaidymas, artimas šalia esantiems pastatams. Taip puoselėjimas aplinkos savitumas, tačiau kartais stabdoma natūrali aplinkos raida. Kartais sunku pasakyti pastato statybos laiką (Navickienė, E. 2006). Pasak R. Venturi, kultūrinis tinkamumas, simboliškumas ir įvairumas turi būti esminiai postmoderniosios architektūros bruožai. Turi būti stengiamasi perteikti lokalinių bei istorinių žodynų įvairovę (Rubavičius, V. 2001). Pastatai, panaudojantys architektūrinę tradiciją, turi aiškiai nusibrėžti ribas tarp kopijavimo ir interpretavimo.

Kombinuojant įvairius tradicinius bruožus dažnai iškyla neestetinės visumos problema. Architektams ne visada pavyksta suderinti tradicinius elementus ir tuo pat metu išlaikyti estetinį pojūtį. Toks dekoratyvumo nesaikingumas galima pastebėti 1963 m. suprojektuotame Linkolno menų centre Niujorke (Minkevičius, J. 1971). Kartais istorinių stilių ir formų taikymas tampa primityviu neoistorizmu, pavyzdžiui, pastatų fasadus dekoruojant šventyklų frontonais. Tai priartina architektūrą prie eklektikos bei kičo. Nors negatyvus postmodernizmo bruožas skatina jungti skirtingus istorinių stilių elementus, tačiau tai nepropaguoja monotoniškumo (Welsch, W. 2004). Architektūroje turi būti skatinamas saikingas, modernus bei estetiškas architektūrinės tradicijos taikymas.

Taigi, jog istorinių stilių ir formų taikymas labiausiai orientuotas į **Antikos, Gotikos, Renesanso, Baroko, Klasicizmo** architektūrą. Architektūrinė tradicija naudojama tiek tiesiogiai, tiek moderniai ją interpretuojant. Pastatuose naudojami senieji kompoziciniai principai, ornamentika, tradiciniai elementai, formos, medžiagiškumas. Skatinamas monumentalumas, vizualinis tūrio skaidymas, tradicinių principų raiškingumas. **Integracija į aplinką** skatina istorinių stilių ir formų taikymo architektūrinėje raiškoje naudojimą. Deja, projektavime susiduriama su šiomis **problemomis**: laikmečio identiteto stoka, tradicinių principų nesuderinamumu, eklektika, estetikos nepajautimu.

1.3.4. Atvirų konstrukcijų ir inžinerinių komunikacijų architektūra kaip tradicijos atspindys

Atvirųjų konstrukcijų ir inžinerinių komunikacijų architektūra yra technologinės pažangos bei inovacijų architektūra šiuolaikiniame projektavime. Natūrali architektūros raida bei pažanga yra pastebima visuomenės. Toks atvirumo demonstravimas matomas ir Vakarų Europos architektūrinėje tradicijoje.

Gotikinės katedros demonstravo savo atvirumą. Jose matomi skliautai su nerviūromis, kurios rėmėsi į piliastrus. Medžiagos bei konstrukciniai metodai taip pat buvo atviri (Davies, C. 2011). Kontraforsų iškėlimas į religinio pastato išorę buvo statybinės pažangos demonstravimas. J. Palaima (2006:10 p.) rašė: „tobulos proporcijos, matematiškai pagrįsta pastato struktūra, geniali akmens ir mūro konstrukcijų tektonika, ornamentika, puošyba ir vaizduojamieji menai puikiai „sugyveno“ gotikinių katedrų išorėje ir viduje“. Taigi atviras konstrukcijų demonstravimas, kaip architektūrinė raiška, yra senas reiškinys.

Atvirų konstrukcijų ir inžinerinių komunikacijų architektūrai būdinga geometrinė fasadų sistema, statybinių medžiagų pabrėžimas. Techninėmis priemonėmis išryškinamos pastato architektūrinės formos. Fasada tampa dinamiškesni (Stasiulis, E. 2010). XX a. viduryje paplitęs statybinių medžiagų išryškinimas skatino grubių formų atsiradimą. Grubumas kartais nesiderino su estetika, tačiau atvirumas paskatino visuomenės domėjimąsi architektūra. Stengtasi neslėpti betono bei plieno konstrukcijų (Minkevičius, J. 1971). Tuo tarpu, pastaruosius dešimtmečius pastatai dažnai projektuojami iš dirbtinių medžiagų, tokių kaip stiklas ar metalas. Plieninės struktūros dažnai dažomos ryškiomis spalvomis. Tai liudija atvirumo filosofiją (Davies, C. 2011). Atvirumo filosofija, susijusi su medžiagų demonstravimu, pastebima jau senovės Graikijoje. Ryškūs, drąsūs sprendimai yra būdingi visai Vakarų kultūrai, ypač Barokui.

Šios architektūrinės raiškos pastatai savo eksterjere dažnai eksponuoja konstrukcijas bei pastato mechaninį aptarnavimą. Jų demonstravimas dažnai nesuteikia pastatui efektyvumo ar našumo, yra labiau fasado ornamentavimas. Šis architektūrinis sprendimas architektų parsirenkamas dėl patrauklumo. O tai liudija ilgą tradiciją naudojant struktūrinius elementus kaip ornamentiką (Davies, C. 2011). Ji pastebima jau romaninės architektūros laikotarpiu: piliorai dėl dekoratyvumo buvo pradėti puošti nerviūromis (Likas, G 2002). Visuomenė tokią architektūrinę raišką traktuoja kaip neužbaigtumą. Kita vertus, šių pastatų harmoniją galima įvardinti kaip darnumo nebuvimą kompozicijoje. Pasak J. Palaimos (2006), pusiausvyra tarp *racionalumo ir iracionalumo ir yra tradicinės architektūros harmonija*. Racionalus, dažniausiai taisyklingas planas papildo pastato eksterjero disharmoniją. Taigi, šią architektūros priemonę galima įvardyti kaip tradicijos atspindį.

Apibendrinant galima teigti, jog atvirų konstrukcijų ir inžinerinių komunikacijų architektūra turi sąsajų su *antikos Graikija, Romanika, Gotika, Baroku*. Šiai architektūros kryptčiai būdingi *bruožai*: atvirumo filosofija, inovacijų konstrukcijose bei inžinerinėse struktūrose išryškinimas, dekoratyvi fasado išraiška, statybinių medžiagų ir fasado formų pabrėžtumas, spalvinio kolorito naudojimas, dominavimas. Atvirų konstrukcijų ir inžinerinių komunikacijų architektūra susiduria su šiomis *problemomis*: visuomenės kritiniu požiūriu, ornamentikos taikymu be funkcinės paskirties, harmonijos disbalansu, estetikos nepajutimu.

1.3.5. Tradicija paremti planavimo sprendiniai

Planinė pastato struktūra yra aktuali architektūroje. Tie patys pastato planavimo principai perduodami iš kartos į kartą. Senovės Roma pasiskolino planinius sprendinius iš antikos Graikijos, vėliau kiti stilių atstovai juos tobulino. Tradicija paremti planavimo principai tenkino vartotojo poreikius ilgą laiką. Pasak E. Stasiulio (2010), šiuolaikiniam architektui reikia įsigilinti į tradicinius planavimo principus, kurie sėkmingai tarnavo žmonėms. Toks požiūris padėtų išvengti projektavimo problemų, kai daugelis XX a. šeštojo ir septintojo dešimtmečio pastatų prarado savo funkcionalumą.

Šių dienų architektūra naudoja tradicinius planavimo sprendimus pritaikydama juos naujoms reikmėms. Ligoninės palatų projektavimą galima gretinti su Viduramžių laikų vienuolynų miegamosiomis patalpomis. Lovos buvo dėstomos išilgai, abiejose patalpos pusėse. Ligoninių planavimas tapo technišku dalyku. Panašūs planai taip pat yra taikomi ir prieglaudose bei kalėjimuose (Davies, C. 2011). Tradiciniai planiniai sprendimai gali būti taikomi įvairiems pastatams ir ypač tai pastebima religinių pastatų projektavime. Po Antrojo pasaulinio karo tradiciniai planavimo sprendiniai, tokie kaip geometrinis planas, simetrija, ašinė kompozicija, pradėjo reikštis architektų kūryboje. Kolonados, juosiančios pastatą, tapo populiarios projektavime. Jos buvo taikomos Antikos laikotarpiu ir Renesanso architektūroje (Minkevičius, J. 1971). Šie sprendimai yra funkcionalūs, tačiau jiems kyla grėsmė tapti monotoniškiems.

Projektavime itin paplitęs interjero erdvės sprendinių ieškojimas. Toks archetipas atkeliavo iš Antikos laikų, kai buvo plėtojami atriumų, uždarų erdvių sprendiniai. Vidinis kiemas sukurdavo prieglobstį nuo saulės, viršutinė šviesa, sklindanti per atriumą, leisdavo apšviesti patalpas (Stasiulis, E. 2010). Renesanso visuomeniniai gyvenamieji pastatai taip pat turėdavo atvirą vidinį taisyklingos formos, dažniausiai kvadrato, kiemelį. Jį juosdavo atvira arkinė galerija. (Likas, G. 2002). Atriumo planinis sprendimas taikomas šiuolaikinėje architektūroje

kūryboje sprendžiant vidinės erdvės panaudojimo universalumą. Erdvę, kur vyksta pagrindinė žmonių veikla, dažniausiai į vientisą sistemą sujungia stiklinis atriumas, sukurdamas santykį tarp interjero ir eksterjero (Stasiulis, E. 2010). Vidinio kiemo projektavimas leido šiuolaikiniam architektui spręsti apšvietimo ir vidinės erdvės problemas.

Tradicija paremti planavimo sprendiniai yra pasiskolinami Vakarų Europos tradicinės architektūros epochų. Dažniausiai naudojami architektūrinės tradicijos *principai* tokie kaip ašinė kompozicija, tradicinio pastatų planavimo skolinimasis, kompoziciniai principai. Tradicija paremti planavimo sprendiniai susiduria su šiomis *problemomis*: architektūros balansavimo ties monotoniškumo bei banalumo riba, technišku planavimu.

1.3.6. Vakarų Europos architektūrinės tradicijos principų ir bruožų raiškos šiuolaikinėje architektūroje apibendrinimas

Architektūrinė tradicija šiuolaikiniame projektavime reiškiasi šiomis priemonėmis: minimalistine forma, paviršutiniu tradiciniu dekoru, istorinių stilių ir formų taikymu, tradicija paremtais planavimo sprendiniais bei atviromis konstrukcijų ir inžinerinėmis komunikacijomis. Kiekviena jų turi savo stiprybes, silpnybes bei sukuria galimybes bei grėsmes projektavime. Žemiau pateiktoje lentelėje atskirai aptariami kiekvienos galimos raiškos teigiami ir neigiami aspektai (žiūr. į 1 lentelę).

1 lentelė. Architektūrinės tradicijos raiškos šiuolaikiniame projektavime apibendrinimas (Sudaryta autorės)

	<i>Stiprybės</i>	<i>Silpnybės</i>	<i>Galimybės</i>	<i>Grėsmės</i>
<i>Minimalistinė forma</i>	- Formos grynumas - Simetrija - Kompozicijos vientisumas - Tradicinių elementų naudojimas - Kompozicinių principų naudojimas - Vertikalių ir horizontalių linijų ryškumas - Statybinių medžiagų išryškinimas	- Dekoro nebuvimas - Identiteto stoka - Griežta geometrija	- Pastato virtimas dominante - Formos pabrėžimas naudojant elementus - Spalvų saikingumas	- Minimalizmas linkęs reikštis per maksimalizmą - Vienodumas - Primityvi estetika - Visuomenės nepriimtumas - Standartizuota tipinė minimalistinė forma
<i>Paviršutinis tradicinis dekoras</i>	- Monotoniškumo nebuvimas - Dvasinių, praktinių, funkcinių poreikių tenkinimas - Formos pabrėžimas - Lygaus fasado skaidymas - Tradicinių elementų naudojimas - Šviesos – šešėlių žaismas	- Natūralių tradicinių medžiagų užgožimas - Neekonomiškumas	- Artėjimas prie metaforų - Medžiagų imitacija - Tradicinių elementų interpretacija - Subtilus dekoras - Spalvinės gamos naudojimas	- Funkcijos nebuvimas - Artėjimas link imitacijos - Elementų diskontrolė - Estetikos nepajautimas
<i>Istorinių stilių ir formų taikymas</i>	- Stilizuotas tradicinių principų naudojimas - Ornamentika - Monumentalumas - Kompozicinių principų naudojimas - Vizualinis tūrio skaidymas - Integracija į aplinką - Lokalinių ir istorinių žodžių įvairovė - Fasado plokštumos	- Ribos tarp kopijavimo ir interpretacijos nepajautimas - Dekoratyvumas, neturintis funkcinės paskirties	- Monotoniškumo nebuvimas - Skirtingų architektūrinių stilių dermė - Seno ir naujo sintezė - Pastato funkcijų išryškinimas	- Eklektika - Laikmečio identiteto nebuvimas - Neestetiška visuma - Tradicinių principų nesuderinamumas - Interpretacija gali privesti prie banalumo

	skaidymas			
	<i>Stiprybės</i>	<i>Silpnybės</i>	<i>Galimybės</i>	<i>Grėsmės</i>
<i>Atvirų konstrukcijų ir inžinerinių komunikacijų architektūra</i>	- Atvirumo filosofija (ryškios detalės, pabrėžimas) - Pastato ornamentavimas - Fasadų geometrinis skaidymas - Statybinių medžiagų pabrėžimas - Spalvinis koloritas - Dinamiškumas - Atraktyvumas stebėtojiui - Konstrukcinių ir inžinerinių sumanymų išryškinimas	- Atvirų inžinerinių komunikacijų demonstravimas nesuteikia pastatui efektyvumo - Neužbaigtumo įspūdis - Natūralių tradicinių medžiagų nebuvimas	- Virtimas dominante - Harmonija: racionalių sprendimų derinimas su disharmonija - Pastato formos išryškinimas	- Disbalansas su aplinka - Estetikos nepajautimas - Formų grubumas - Kritiškas visuomenės požiūris, pastato nepatrauklumo stebėtojiui grėsmė
<i>Tradicija paremti planavimo sprendiniai</i>	- Tradicinio pastatų planavimo skolinimasis (bažnyčia, vienuolynai, rūmai) - Taisyklingų planavimo formų naudojimas (kvadratas, stačiakampis, apskritimas) - Kompozicinių principų naudojimas - Simetrijos ir ašinės kompozicijos panaudojimas kaip tradicijos atspindys - Vidinės erdvės panaudojimo universalumas	- Techniškas planavimas	- Tradicinių planinių sprendinių tobulinimas - Pastato funkcijos pabrėžimas - Pastato funkcinis išliekamumas - Tradicinio plano pritaikymas skirtingoms funkcijoms (vienuolynai-ligoninės ir pan.) - Apšvietimo problemų sprendimas taikant tradicinį šviesos panaudojimą	- Monotoniškumas - Kūrybinio išradingumo nebuvimas - Vienodi planavimo sprendiniai skirtingoms funkcijoms (kalėjimas, ligoninė) -

1.4. Vakarų Europos architektūrinės tradicijos taikymo šiuolaikinėje architektūrų kūryboje teisinės prielaidos

Vakarų Europos tradicinės architektūros principų taikymo galimybės yra aptariamose tarptautiniuose teisiniuose dokumentuose. Juose kalbama apie tradicinių principų taikymo būtinumą bei reikalingumą. Išskiriami tokie teisiniai dokumentai: La Sarraz deklaracija, Atėnų chartija, Budapešto simpoziumo rezoliucija bei Rygos chartija. Juose kalbama apie seno ir naujo dermę.

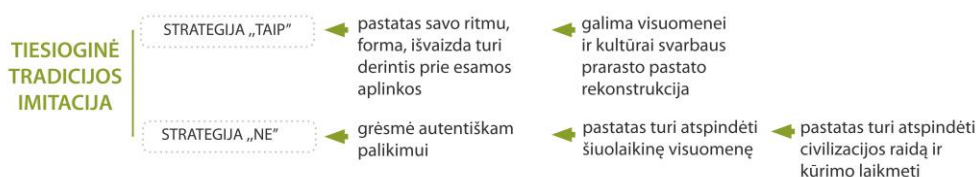
Teisiniuose dokumentuose aptariamas tiesioginis architektūros kopijavimas bei pastatų įterpimas į istorinę aplinką. 1928 m. CIAM (Congrès internationaux d'architecture moderne) La Sarraz deklaracijoje teigiama, šiuolaikinis architektas kategoriškai *neturi vaizduoti praeities visuomenės*. Nauja architektūra turi būti išvaduota iš sąsajos su praeitimi tam, kad ją išsaugotų praeities vaizdavimo formulėms. Atėnų chartijoje (1931 m.) griežtai pasisakoma prieš architektūrinių tradicijų tąsą (Navickienė, E. 2006). Tai netgi netoleruotina istorinėse zonose, siekiant estetinių tikslų. Architektūros įterpimo į istorinę aplinką simpoziumo rezoliucijoje (Budapeštas, 1972) teigiama, jog architektūros praeities, dabarties ir ateities išraiška turi būti svarstoma kaip visuma, kad būtų sukurta vientisa harmonija. Nauji statiniai prie esamos aplinkos turi *derintis savo forma, ritmu ir išvaizda bei užtikrinti tolimesni aplinkos vystymąsi*. Taigi aplinkoje turi būti išvengta istorinio pastato imitacijos.

Architektūrinės tradicijos taikymo klausimu užsiminta ir Rygos chartijoje (2000 m.) dėl autentiškumo ir istorinės rekonstrukcijos kultūros paveldo atžvilgiu. Joje teigiama, kad architektūros kūriniai turi savaimė atspindėti jų sukūrimo laiką. Naujas statinys, nors ir nekopijuoja tradicijos, turi įsijungti į aplinkos kontekstą. Rygos chartija *leidžia tiesiogiai kopijuoti architektūrinę tradiciją* šiais atvejais:

- prarastam kultūros paveldui dėl stichinio gamtos poveikio ar žmonių veiklos;
- rekonstruojamas pastatas turi turėti išskirtinę meninę, simbolinę ar aplinkos reikšmę regionui;
- rekonstrukcija turi negadinti viso miesto ar kraštovaizdžio konteksto;
- naujas statinys galimas, jei yra užtikrinama, kad nebus pažeistas esantis reikšmingas kontekstas.

Apibendrinant galima teigti, naujai projektuojami pastatai turi atspindėti projektuojamą laikmetį (žiūr. į 7 pav.). Jų architektūrinė išraiška moderniomis priemonėmis turi kurti *seno ir naujo harmoniją*. Nauja architektūra, įterpiama istorinėje aplinkoje, turi simbolizuoti natūralią

civilizacijos raidą. Teigiama, jog pastatai *negali imituoti istorinių epochų*. Išimtinu atveju laikoma kultūrai svarbaus istorinio pastato rekonstrukcija, kai jis buvo prarastas dėl žmonių veiklos arba dėl stichinių nelaimių .

7 pav. Teisinė reglamentacijos strategijos

1.5. Vakarų Europos architektūrinės tradicijos principų taikymo šiuolaikinėje architektūroje pavyzdžių analizė

Šiuolaikinė architektūra - XX-XXI a. architektūra, kurioje nėra dominuojančio stiliaus. Jos architektūrinių formų raiška veikiama tam tikrų stilistinių nuostatų ir faktorių, kuriuos įtakoja regionas, tradicija ir gyvenamoji vieta (Stasiulis, E. 2010). Vakarų Europos architektūrinės tradicijos principų naudojimas pastebimas užsienio ir Lietuvos architektų kūryboje.

Pastatai, panaudojantys architektūrinę tradiciją, Lietuvoje

Minimalistinė forma

Minimalistinės formos pavyzdžiu Lietuvoje galime laikyti G. Natkevičiaus suprojektuotą Kėdainių krematoriumą (žiūr. į 8 pav.). Paties statinio formos grynumas sukuria tradicinėje architektūroje mėgstamą estetiką. Fasadų apdailai panaudojama statybinė medžiaga – pilkas betonas yra išryškinamas kaip vienas iš pagrindinių komponavimų akcentų (Rudokas, K. Petrulis, V.). Minimalistinės formos statinys tapo pramoninės vietovės akcentu.

8 pav. Kėdainių krematoriumas, G. Natkevičius

Paviršutinis tradicinis dekoras

Paviršutinis tradicinis dekoras skatina pastato fasado ornamentavimą. Tam gali būti panaudojamas dvigubo fasado principas. *KTU Mokslo studijų ir verslo centre* (arch. G. Janulytė-Bernotienė) (žiūr. į 9 pav.) stiklo danga projektuojama kaip paviršutinis dekoras:

9 pav. KTU Mokslo studijų ir verslo centras, G. Janulytė-Bernotienė

10 pav. Šiaulių arena

rombo stiklinės panelės dengia vieną korpusą. Reljefiška juodo korpuso apdaila priartina prie architektūrinės tradicijos ištakų. Tradicinės ornamentikos bruožai pastebimi ir spalvoto stiklo naudojime. Spalvoti vitražai pradėti naudoti jau romaninėje architektūroje, tačiau itin paplito Gotikoje (Likas, G. 2002). Kaip pavyzdį galima įvardinti *Šiaulių areną* (žiūr. į 10 pav.). Fasadus puošia holografinis stiklas, kuris keičia savo spalvą priklausomai nuo apšvietimo. Pastate paviršutinis dekoras *derinamas su minimalistinės formos* architektūra. Vakarų Europos architektūrinė tradicija pastate naudojama nepastebint patiems architektams.

Istorinių stilių ir formų taikymas

Ši architektūrinė raiška projektavime orientuojasi į modernų istorinių stilių interpretavimą. Ji labiausiai reiškiasi istorinėje aplinkoje. Seno ir naujo derinimo principus perteikia V. Čekausko suprojektuoti Šiuolaikinio meno centro rūmai Vilniaus senamiestyje (žiūr. į 11 pav.). Tūrių kompozicija atkartoja senamiesčio pastatų ritmą, taip įaugdama į miesto kontekstą (Stasiulis, E. 2010). Kiek labiau architektūrinės tradicijos pabrėžiamos *M. Žilinsko dailės galerijoje*, Kaune (žiūr. į 12 pav.). Taisyklingus pastato tūrius laiko kolonos, kurios suteikia iliuziją į antiką. Formų grynumu siekiama išreikšti pastato monumentalumą (Rudokas, K.). Taigi, istorinių stilių ir formų taikymas daugiausia naudojamas istorinėje aplinkoje. Skatinama architektūrinės tradicijos interpretacija.

11 pav. Šiuolaikinio meno centro rūmai Vilniuje, V. E. Čekauskas

12 pav. M. Žilinsko dailės galerija Kaune

13 pav. Mokslo technologijų parkas Vilniuje, „Vilniaus architektūros studija“

Atvirų konstrukcijų ir inžinerinių komunikacijų architektūra

Vilniuje esantis Mokslo technologijų parko (arch. „Vilniaus architektūros studija“) (žiūr. į 13 pav.) pastato fasaduose galima įžvelgti atvirų konstrukcijų architektūrą. Griežta konstrukcinė linijų grafika išryškina pastato formą. Konstrukcijos yra iškeliamos į išorę, apgaubiant stiklinį tūrį (Štelbienė A.). Fasade aiškiai pabrėžiamas geometrinis skaidymas, dalinant fasadą į stačiakampius. Pats pastatas projektuojamas gamtinėje aplinkoje, taip susiduriant su problema kaip konstrukcijų grubumą estetiškai integruoti į kontekstą.

Pastatai, panaudojantis architektūrinę tradicija, užsienyje

Minimalistinė forma

Architektai minimalistinę formą derina su tradiciniais kompoziciniais principais. *Berlyno Nacionalinė galerijos* (arch. L. Mies van der Rohe) (žiūr. į 14 pav.) pastatas interpretuoja Vakarų Europos tradicinę šventyklą, antikos laikotarpio ekvivalentą. Muziejuje naudojami standartiniai šiuolaikinės architektūros elementai – dvitėjos sijos, kurios gretinamos su „dorėninėmis kolonomis“. Jo karnizas turi horizontalų išlenkimą, kuris atitinka Partenono architravo išlenkimą (W. Welsch, 2004). Dėl proporcijų taikymo ir elementų dermės galima teigti, jog muziejaus pastatas turi aliuziją į antikos laikotarpį.

Minimalistine forma siekiama dominuoti aplinkoje. Monumentalia, išgryninta forma aplinkoje išsiskiria *Granados taupomasis bankas*, Ispanijoje (arch. A. C. Beza) (žiūr. į 15 pav.). Jis suprojektuota ant stilobato, akcentuojat dėmesį į patį banką. Vidaus interjere yra įrengta monolitinė kesoninė perdanga, kurios angos suteikia apšvietimo pastato centrinei vidinei erdvei (Chami, C. 2009). **Tradicioniai planavimo sprendiniai** derinami su minimalistine forma. Dominavimas aplinkoje pastatams suteikia ir simbolinę reikšmę.

Minimalistinė forma architektų **derinama su paviršutiniu dekoru**. *Technikos universiteto biblioteka Eberwalde*, Vokietijoje (arch. Herzog & de Meuron) (žiūr. į 16 pav.) išgrynintą stačiakampio plano formą ornamentuoja pastato apdaila – reljefinės betono plokštės, vaizduojančios žurnalo puslapius. Fasado horizontalūs dalinimai pabrėžiami įstiklintos juostos, einančios aplink visą perimetrą (Herzog & de Meuron, 1996). Fasado plokštės sujungia pastato apdailą į vientisą ritmą ir suteikia pastatui dekoratyvumą.

14 pav. Berlyno Nacionalinė galerija, Vokietija, L. Mies van der Rohe

15 pav. Granados taupomasis bankas, Ispanija, A. C. Beaza

16 pav. Technikos universiteto biblioteka Eberwalde, Vokietija, Herzog & de Meuron

Paviršutinis tradicinis dekoras

Paviršutinio dekoro naudojimas leidžia pastatą integruoti į aplinką. *Helsinkio universiteto biblioteka*, Suomijoje, (arch. OIVA) (žiūr. į 17 pav.) suprojektuota tarp greta jau esančių XIX a. pastatų, centrinėje ir istoriškai svarbioje miesto dalyje. Naujasis statinys išsiskiria iš tvarkingos, racionalios aplinkos savo lenktų linijų fasadu, kurį sukuria 3 tradicinės arkos. Apdailai yra panaudojamos plytos, kurios suvienija pastatą su gretimai stovinčiais statiniais. Ritmiškas langų skaidymas fasade sukuria pastato ažūriškumą (Anttinen Oiva Architects, 2013). Eksterjero sprendiniai siekia darnos su aplinka

17 pav. Helsinkio universiteto biblioteka, Suomija, OIVA

Paviršutinis dekoras nebūtinai turi būti atviras ir lengvai atpažįstamas. Struktūrinį vientisumą užtikrina konstrukcinis detalumas. Tvarkingumas ir estetika dažnai puoselėja paslaptį. Mies van der Rohe Seagramo pastate plieninį rėmą dengia stiklinė su bronzos intarpais siena. Bronziniai padalijimai, kurie neturi jokios funkcijos, buvo išdėstyti vertikaliai fasade. Tai ne kas kita, kaip paviršutinis dekoras (Davies, C. 2011). Toks dekoras dažnai sutinkamas ir kitų šiuolaikinių architektų pastatuose.

Istorinių stilių ir formų taikymas

Šiuolaikinio pastato architektūrinei išraiškai didelį poveikį daro aplinka. Istorinių stilių ir formų taikymas naudojamas siekiant sintezės su gretimais pastatais. Pavyzdžiu galima įvardyti *Štutgarto Naujoji valstybinė galerija*, Vokietijoje (arch. J. Stirling) (žiūr. į 18 pav.). Projekte atkartojama senojo pastato neoklasicistiniai bruožai, panaudojant travertino bei smiltainio apdaila (National gallery extension). Pastato formų kompozicijoje romėnų rotunda yra interpretuojama kaip apskritas vidinis kiemas su kolonomis, architravais, frontonais (Kroll, A. 2011). Pastate istorinių stilių ir formų taikymas derinamas su *tradiciniais planiniais sprendiniais*.

Istorinių stilių ir formų priemonės slepiamos po moderniu vaizdavimo būdu. Senosios kompozicinės priemonės *Jungtinių Amerikos Valstijų ambasada Atėnuose* (arch. W. Gropius) (žiūr. į 19 pav.) pasireiškia griežtu kvadratinio planu, uždaru vidiniu kiemu, pastato žemumu, simetriška kompozicija, kolonada (Minkevičius, J. 1971). *Modernios literatūros muziejus, Marbache* (D. Chipperfield) suprojektuotas ant aukšto stilobato, turintis asociacijų į antikinę šventyklą. Smėlio srove taurintas betonas, stiklas, granitas, kalkakmenis yra medžiagos panaudotos muziejaus statybai (Stasiulis, E. 2010). *Casa Rotonda, Šveicarijoje*, (arch. Mario Botta) pastato forma suteikia aliuzija į romanišką bokštą. Tai naujo ir seno derinys viename pastate, apimantis tradicinę architektūrą ir postmodernizmo kodavimo idėją (W.Welsch, 2004). *Defanco arkos Paryžiaus* priemiestyje (arch. J. O. von Spreckelsen ir P. Andreu) (žiūr. į 20 pav.) monumentalus, stiklu apgautas tūris yra šiuolaikinės triumfo arkos simbolis Prancūzų revoliucijos atminimui (Grande Arche de laDefence). Jis suprojektuotas toje pačioje urbanistinėje miesto ašyje kaip ir senoji triumfo arka. Toks simbolinis vietos parinkimas puikiai atspindi sąsają tarp šiuolaikinės ir tradicinės architektūros. Architektūrinės tradicijos principai moderniai interpretuojami.

18 pav. Štutgarto naujoji valstybinė galerija, Vokietija, J. Stirling

19 pav. Jungtinių Amerikos Valstijų ambasada Atėnuose, Graikija (W. Gropius)

20 pav. Defanso arka Paryžiuje, Prancūzija, J. O. von Spreckelsen ir P. Andreu

Kartais architektai labiau demonstruoja architektūrinės tradicijos bruožus. *Katalonų nacionalinis teatras, Barselonoje* (arch. Richard Bofill) turi asociacijų į antikinę šventyklą, tačiau naudojamos naujos medžiagos. Stiklinis pagrindinis fasadas demonstruoja atvirumą bei pabrėžia naudojamas šiuolaikines konstrukcijas (Watkin, D. A. 2005). Istorinių stilių ir formų taikymas labiau priartėja prie kičo *Piazza d'Itallia*, Naujajame Orleane (arch. Charles Moore). Italijos aikštėje eksponuojamos kolonos, būdingos Vakarų Europos tradicinei architektūrai: toskaninės, dorėninės, jonėninės ir kt. Architektūroje nepajuntama estetika.

Atvirų konstrukcijų ir inžinerinių komunikacijų architektūra

Bene ryškiausias atvirų konstrukcijų ir inžinerinių infrastruktūrų statinys yra *Pompidou meno centras Paryžiuje*, suprojektuotas R. Piano ir R. Rogers (žiūr. į 21 pav.). Miesto centre esančiame pastate aiškiai matoma ažūrinė erdvinė sistema. Plieninės konstrukcijos, inžinerinės komunikacijos, demonstruojamos pastato išorėje, pakeičia įprastą pastato monumentalumą. Jis tampa labiau atviru ir metaforišku.

21 pav. Pompidou meno centras Paryžiuje, Prancūzija, R. Piano ir R. Rogers

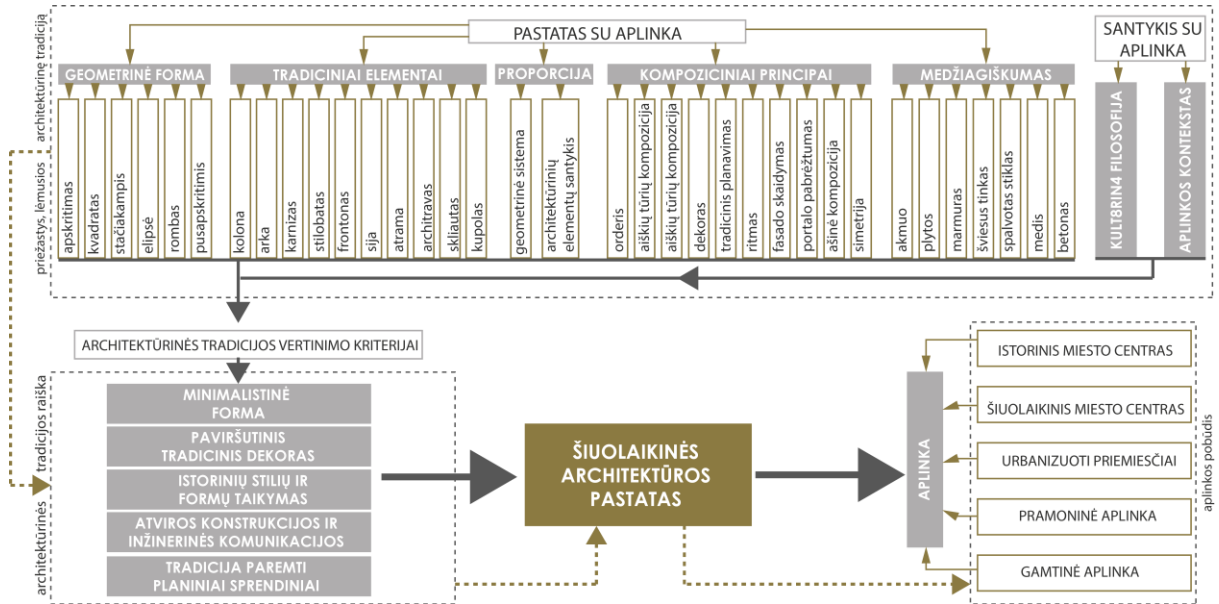
Išryškinamas pastato estetiškos vertybės (Stasiulis, E. 2010). Toks Vakarų Europos tradicijos interpretavimas pastatą pavertė miesto dominante, kai kurias atvejais net nukonkuruojant Paryžiaus istorinius pastatus.

1.6. Vakarų Europos architektūrinės tradicijos taikymo šiuolaikinėje architektūrinėje kūryboje problemos ir jų sprendimo hipotetinis modelis

Išanalizavus literatūrą Vakarų Europos architektūrinės tradicijos panaudojimo šiuolaikiniame projektavime tema, pastebėta, jog architektūrinės tradicijos sudedamosios dalys, tokios kaip tradicinės medžiagos, kompoziciniai principai, geometrinės formos, proporcijų sistema, tradiciniai elementai, architektų yra *neįvardinami kaip Vakarų Europos kultūros tęstinumas*. Architektūrinė tradicija visuomenei labiau atpažįstama tiesioginiu tradicijos interpretavimu, o ne moderniu panaudojimu. Kita vertus, praeities architektūrinių tendencijų tiesioginis perkėlimas į dabartinę situaciją sukuria *laikotarpio identifikacijos problemą*. Elementarių tradicinių elementų sprendimų pasirinkimas kartais gretinamas su *monotoniškumu*. Paprastumas, formos grynumas visuomenės dažnai traktuojamas kaip neigiamas epochos atspindys.

Šiame darbo etape iškeltoms problemoms suformuluotas hipotetinis modelis, kuris atskleidžia Vakarų Europos architektūrinės tradicijos panaudojimo šiuolaikiniame projektavime galimybes (žr. į 22 pav.). Išskiriamos priešastys, lėmusios architektūrinę tradiciją: ***pastatas su aplinka ir santykis su aplinka***. Pastatas su aplinka architektūroje suvokiamas per kompozicinius principus, formą, tradicinius elementus, proporciją bei medžiagiškumą. Santykį su aplinka lemia aplinkos kontekstas ir kultūrinė filosofija. Architektūrinės tradicijos priešastys tampa architektūrinės raiškos priemonėmis šiuolaikiniame projektavime. Tai minimalistinė forma, paviršutinis tradicinis dekoras, istorinių stilių ir formų taikymas, atviras konstrukcijos ir

inžinerinės komunikacijos bei tradicija paremti planavimo sprendiniai. Tradiciniai principai modernizuojami, interpretuojami. Pasirinkus architektūrinės tradicijos panaudojimo būdą ar jų derinį, projektuojamas šiuolaikinės architektūros pastatas aplinkoje. Išskiriamos penkios pagrindinės aplinkos: istorinė aplinka, gamtinė aplinka, urbanizuoti priemiesčiai, centrinė miesto dalis bei pramoninė aplinka.

22 pav. Hipotetinis modelis

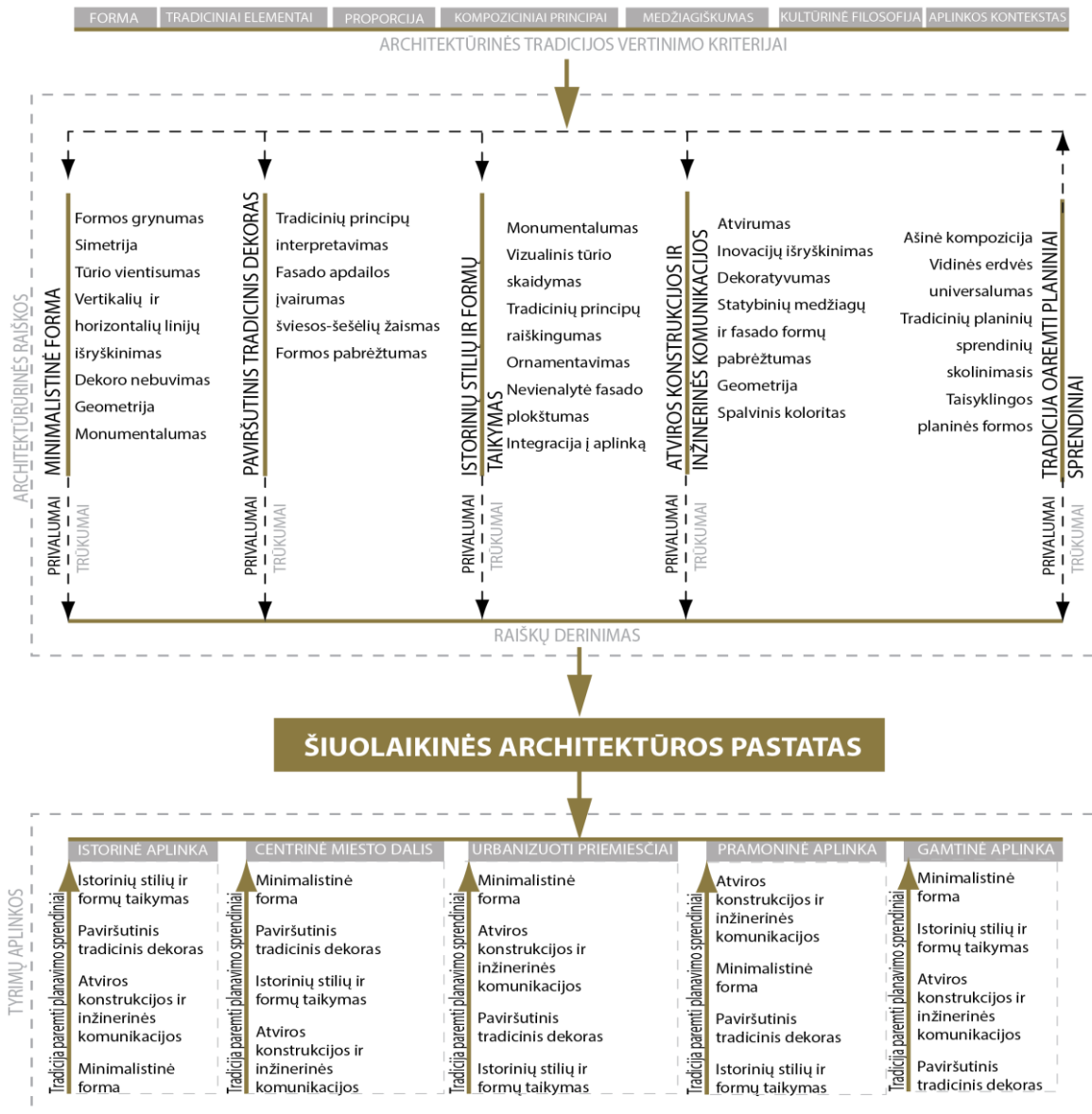
2. VAKARŲ EUROPOS ARCHITEKTŪRINĖS TRADICIJOS PANAUDOJIMO GALIMYBIŲ ŠIUOLAIKINIAME PROJEKTAVIME EMPIRINIAI TYRIMAI

2.1. Empirinių tyrimų programa

Darbinė hipotezė. Tyrimų hipotezė sudaryta remiantis Tiriamojo projekto 1 hipotetiniu modeliu ir iš jo sudaryta darbine schema (žr. į 23 pav.). Atliekant tyrimus tikrinami šie hipotetiniai teiginiai:

- Šiuolaikinės architektūros pastatai panaudoja architektūrinės tradicijos principus:
 - *Pastato struktūrą*: formą, tradicinius elementus, proporciją, kompozicinius principus, medžiagiškumą
 - *Pastato santykį su aplinka*: tradicinę filosofiją, aplinkos kontekstą;
- Vakarų Europos architektūrinė tradicija šiuolaikiniame projektavime panaudojama šiomis priemonėmis: *minimalistine forma, paviršutiniu tradicinis dekoru, atviromis konstrukcijomis ir inžinerinėmis komunikacijomis, istorinių stilių ir formų taikymu, tradicija paremtais planiniais sprendiniais*. Kiekvienam panaudojimo būdui būdingi tam tikri pasikartojantys bruožai;
 - *Tradicija paremti planiniai sprendiniai* yra sudėtinis šiuolaikinės architektūros krypties elementas. Jiems būdinga ašinė kompozicija, vidinės erdvės universalumas, tradicinių planinių sprendimų skolinimasis, taisyklingos planinės formos;
 - Kiekviena šiuolaikinė architektūros raiška turi privalumų bei trūkumų. Optimalus rezultatas pasiekiamas tada, kai derinami keli raiškos būdai;
 - Architektūrinė raišką lemia aplinkos tipas:
 - *Istorinėje aplinkoje* tinkamiausias yra istorinių stilių ir formų taikymas, paviršutinis tradicinis dekoras
 - *Centrinėje miesto dalyje* labiausiai tinkama minimalistinė forma, paviršutinis tradicinis dekoras;
 - *Urbanizuotose priemiesčiuose* tinkamiausia minimalistinė forma, atvirų konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos;
 - *Pramoninėje aplinkoje* tinkamiausia atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos, minimalistinė forma;
 - *Gamtinėje aplinkoje* labiausiai tinkama minimalistinė forma, istorinių stilių ir formų taikymas.

VAKARŲ EUROPOS ARCHITEKTŪRINĖS TRADICIJOS PANAUDOJIMO GALIMYBIŲ
ŠIUOLAIKINIAME PROJEKATVIME DARBINĖ HIPOTEZĖ

23 pav. Darbinė hipotezė

Tyrimų objektų atranka. Tyrimų objektas – šiuolaikinės architektūros pastatai, panaudojantys Vakarų Europos architektūrinės tradicijos principus. Atrenkant objektus atsižvelgta į architektūrinės raiškos panaudojimo ypatumus bei aplinkos pobūdį.

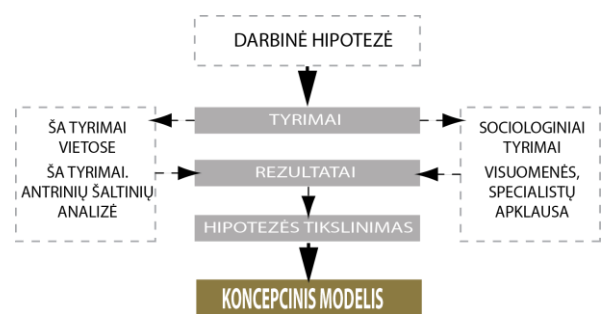
XX-XXI a. pastatai, panaudojantys Vakarų Europos architektūrinės tradicijos principus, empiriniams tyrimams atrenkami atsižvelgiant į šiuos kriterijus (žr. į priedą Nr. 2):

- Pagal architektūrinės tradicijos raišką, panaudojamą Lietuvos pastatuose:
 - Minimalistinė forma: Kėdainių krematoriumas;
 - Paviršutinis tradicinis dekoras: KTU Mokslo, studijų ir verslo centras, Kaunas;
 - Istorinių stilių ir formų taikymas: M. Žilinsko dailės galerija, Kaunas;

- Atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos: Mokslo ir technologijų parkas Vilniuje;
- Pagal aplinką:
 - Istorinėje aplinkoje:
 - Helsinkio universiteto biblioteka, Suomijoje;
 - Štutgarto Naujoji valstybinė galerija, Vokietija;
 - Pompidou meno centras Paryžius, Prancūzija;
 - Centrinė miesto dalyje (šiuolaikinio miesto centro):
 - Berlyno nacionalinė galerija, Vokietija;
 - Katalonijos nacionalinis teatras, Barselona Ispanija;
 - Urbanizuotuose priemiesčiuose:
 - Cosmo Caixa muziejus, Barselona, Ispanija;
 - Pramoninėje aplinkoje:
 - Media TIC pastatas, Barselona, Ispanija.
 - Gamtinėje aplinkoje:
 - Modernios literatūros muziejus Marbache, Vokietija;

Tyrimų struktūra ir metodika. Siekiant parengti Vakarų Europos architektūrinės tradicijos panaudojimo galimybių šiuolaikiniame projektavime koncepcinį modelį, atliekami tyrimai. Tyrimo metodai yra pasirenkami pagal iškeltus darbo tikslus bei uždavinius. Tyrimų programą (žr. į 24 pav.) sudaro:

- Darbinė hipotezė
- Tyrimai (sociologinė apklausa, tyrimai vietose, antrinių šaltinių analizė)
- Rezultatų apibendrinimas
- Hipotezės tikslinimas
- Koncepcinis modelis

24 pav. Tyrimo programa

Atliekant empirinius tyrimus taikomi

tyrimų vietose (fotofiksacija, analitinis stebėjimas) ir sociologinės apklausos (specialistų ir nespecialistų) metodai.

Tyrimai vietose ir antrinių šaltinių analizė. Tiriama XX-XXI a. architektų kūryba, panaudojanti Vakarų Europos architektūrinės tradicijos bruožus. Analizuojami Lietuvoje ir užsienyje esantys architektūriniai objektai. Tyrimai atliekami analizuojant literatūros šaltinius,

ekspertų nuomones apie šiuos objektus, jų straipsnius, fotofiksacijas. Tyrimai vietose atliekami vietose analizuojant architektūrinius objektus bei atliekant objektų fotofiksaciją.

Sociologiniai tyrimai. Sociologinio tyrimo metodo pagalba, t.y. anketine apklausa, yra apklausiamos atskiros visuomenės grupės: architektūros specialistai ir visuomenė (naudotojai). Šiuo tikslu rengiamos dvi atskiros anketinės apklausos. Visuomenei apklausti skirtas anketas sudaro daugiausiai bendrieji ir specializuoti (pagrindiniai) klausimai, daugiausiai testo formos. Specialistams skirtas anketas sudaro specializuoti, tiksliai nutaikyti į problemas klausimai. Pagrindinis tikslas sudarant tyrimų anketas buvo pateikti klausimus, kurie padėtų pagrįsti arba paneigti tyrimo darbinės hipotezės teiginius.

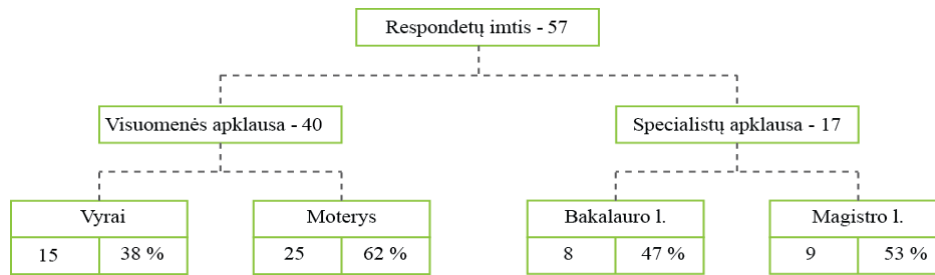
Atliekant sociologinę apklausą tikimasi:

- nustatyti architektūrinės raiškos tinkamumą pagal aplinkos pobūdį;
- ištirti visuomenės supratimą apie Vakarų Europos architektūrinės tradicijos raišką šiuolaikiniame projektavime;
- išsiaiškinti tradicinės Vakarų Europos architektūros panaudojimo privalumus šiuolaikiniame projektavime;
- ištirti, kokius trūkumus turi kiekviena šiuolaikinė architektūros sritis;
- išsiaiškinti veiksnius, lemiančius architektūrinių priemonių pasirinkimą;

2.2. Sociologinių tyrimų rezultatai

Sociologiniai tyrimai. Visuomenė bei specialistai buvo apklausiami anketa internetu (www.manoapklausa.lt). Į anketas visumoje atsakė 57 respondentai (žr. į 25 pav.). Visuomenei skirtos anketas buvo išsiųstos socialiniais tinklapiais 69 respondentams. Iš jų atsakė 40 respondentas, t.y. 58 %. Specialistams skirtos anketos buvo išsiųstos elektroniniais laiškais 43 respondentams, socialiniais tinklapiais – 17 respondentams. Viso atsakė 17 specialistų, t.y. 28 %. Visuomenė labiau atsakinėjo į socialinės apklausos anketas.

Respondentų internetu buvo prašoma atsakyti į socialinius-demografinius klausimus ir pagrindinės dalies 17 klausimų. Daugiausia klausimai – testo formos. Internetinė apklausa buvo pasirinkta dėl to, kad tai leido sužinoti žmonių nuomonę iš įvairių Lietuvos vietovių. Internetu patalpintas anketas užpildė 40 respondentas. Vidutinis apklaustųjų amžius – 26 metai.

25 pav. Respondentų imtis

Sociologinio tyrimo rezultatai

Visuomenės anketinė apklausa

Respondentų internetu buvo prašoma atsakyti į socialinius-demografinius klausimus ir pagrindinės dalies 12 klausimų. Klausimai – testo formos. Anketos pavyzdys pateikiamas priede Nr. 1. Internetinė apklausa buvo pasirinkta dėl to, kad tai leido sužinoti žmonių nuomonę iš įvairių Lietuvos vietovių. Internete patalpintas anketas *užpildė 40 respondentų*. Vidutinis apklaustųjų amžius – 26 metai.

Pagal išsilavinimą apklaustieji pasiskirstė taip: vidurinį išsilavinimą bei magistro laipsnį turi po 5 % apklaustųjų, vidurinį išsilavinimą turi 10 %, bakalauro laipsnį - 77 % respondentų. Savo išsilavinimą įvardiję kaip kitą yra tik 3% apklaustųjų .

Anketoje respondentai taip pat pateikė savo *užsiėmimus*, kurie apėmė įvairias sritis: statybą/nekilnojamąjį turtą, kultūrą, menus, paslaugų pramonę, turizmą, gamybą/pramonę, vadybą ir kt.

Sužinojus respondentų socialinę-demografinę informaciją, buvo pereita prie pažintinių klausimų. Jais siekta išsiaiškinti respondentų suvokimo lygį apie aptariamą temą. Pažintinėje anketos dalyje, paklausus visuomenės, kaip būtų galima *apibūdinti Vakarų Europos architektūrinę tradiciją*, paaiškėjo, jog dauguma respondentų turi geras žinias apie architektūrą. Net 45 % apklaustųjų įvardijo, jog tai yra Vakarų kultūros tradicija, pradėjusi formuotis jau Antikos Graikijos laikais ir tobulinusi savo bruožus istorijos bėgyje. Sekančiame informacijos patikrinimo klausime, kur buvo pateikti du visiškai skirtingos architektūros pavyzdžiai, ir buvo paklausta kuriame iš jų yra Vakarų Europos tradicinė architektūra, net 93 % atsakė teisingai.

Sekančiu klausimu buvo norima sužinoti visuomenės nuomonę dėl Vakarų Europos architektūrinės tradicijos panaudojimo pastatuose šiomis dienomis. Pasak respondentų, jos panaudojimas labiausiai tinkamas *interpretuojant tradicinės raiškos bruožus* (93 %).

Kitu klausimu siekta išsiaiškinti, kokia *šiuolaikinės architektūros raiška* yra priimtinesnė visuomenei. Respondentams buvo pateikti du paveikslėliai: pirmame buvo pastatas, kuriame

tiesiogiai kopijuojama architektūrinė tradicija, antrame architektūrinės tradicijos interpretacija. Respondentų nuomonė buvo gana tolygi. Visuomenės nuomone, architektūrinė tradicija gali būti tiek tiesiogiai kopijuojama (42 %), tiek interpretuojama (58 %). Pastarasis atvejis labiau priimtinas apklaustiesiems.

Kituose anketos klausimuose buvo siekiama išsiaiškinti, kokios *šiuolaikinės architektūros raiškos* yra priimtinesnės, visuomenės nuomone, tam tikrose *aplinkose*. Buvo pateiktos penkios iliustracijos su skirtingais architektūrinės raiškos bruožais. Istorinėje aplinkoje (senamiestyje), pasak apklaustųjų, labiausiai priimtinas paviršutinis tradicinis dekoras (50 %) bei istorinių stilių ir formų taikymas (40 %). Labiausiai nepriimtina minimalistinė forma (10%) ir atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos (0 %). Miesto centrinėje dalyje pagal priimtinumą, visuomenės nuomone, tinkama minimalistinė forma (47 %), paviršutinis tradicinis dekoras (33 %), istorinių stilių ir formų taikymas (15 %), atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos (5 %). Urbanizuotose priemiesčiuose labiausiai tinkamos minimalistinės formos (42 %) bei atvirų konstrukcijų ir inžinerinių komunikacijų (30 %) raiškos. Pastaroji architektūros raiškos priemonė, visuomenės nuomone, yra labiausiai tinkama pramoniniame rajone (65 %). Taip pat galima minimalistinės formos architektūros raiška (22 %). Gamtinėje aplinkoje apklaustųjų nuomonė pasiskirstė taip: minimalistinė forma (40 %), paviršutinis dekoras (30 %), istorinių stilių ir taikymas (30 %).

Respondentai taip pat išsakė savo nuomonę apie *pastato ir jį supančios aplinkos santykį*. Dauguma teigė, jog tai priklausė nuo konkrečios aplinkos (52 %). 18 % respondentų manė, jog pastatas turi kontrastuoti aplinkoje. 15 % respondentų teigė, jog svarbu kiekvieno pastato individualumas. Pasak vieno apklaustojų nuomone, ryšys priklauso nuo aplinkos ir paties pastato: ar pastatas turi tapti orientyru, ar susilieti su aplinka, pastatu siekiama panaikinti ribą tarp pastato ir aplinkos, pastatas siekia kontrastuoti. Santykis priklauso nuo siekiamų tikslų.

Respondentų prioritetiniais veiksniais, lemiančiais *pastato patrauklumą* įvardijo originalumą (30 resp.). Pastato atitikimas kontekstui (22 resp.), vidinės erdvės universalumas (21 resp.) apklaustiesiems taip pat yra svarbus šiuolaikinėje architektūroje. Pastate svarbu išradingas planas (15 resp.) Kitais bruožais buvo įvardyti švari estetika, funkcionalus naudojimas, kokybiškas pastatymas, kokybiškos medžiagos.

Kalbant apie *pastato ir prie jos esančios aikštės santykį*, visuomenės nuomone galima teigti, jog aikštė yra svarbi projektuojant šiuolaikinės krypties pastatus. Daugumos nuomone, ji suteikia pastatui reprezentatyvumą (52 %). 17 % apklaustųjų teigė, jog aikštė suteikia galimybę

apžvelgti pastatą. Apklaustieji taip pat teigė, jog aikštė sukuria sklandų perėjimą iš vienos erdvės į kitą, aikštės būtinumas priklauso nuo pastato paskirties bei vietos (10 %).

Specialistų anketinė apklausa

Specialistų sociologinės apklausos metu buvo apklausta 17 respondentų. Internetu buvo prašoma atsakyti į socialinius-demografinius klausimus ir pagrindinės dalies 28 klausimus. Siekiant neapriboti respondentams galimų atsakymų, anketoje buvo formuluojami tiek testo, tiek atviri klausimai. Anketos pavyzdys pateikiamas priede Nr. 1. Vidutinis apklaustųjų amžius – 30 metų.

Specialistų paklausus nuomonės, *ką galima vadinti Vakarų Europos architektūrine tradicija* dauguma vienareikšmiai atsakė, jog tai architektūra, kuri pradėjo formuotis nuo seniausių laikų ir tobulinsi savo bruožus istorijos bėgyje Vakarų Europos regione. Šiuo atveju išsiskyrė ekspertų nuomonės, nuo kada yra architektūrinės tradicijos formavimosi pradžia. Vieni teigė, jog ji pradėjo formuotis Antikos laikais, kiti pradžia įvardijo nuo Romanikos. Architektūrinę tradiciją specialistai išskyrė kaip *charakteringų architektūros elementų, statybinių bruožų, medžiagų panaudojimą, tam tikros formos atsikartojimą, pastato funkcinių ryšių, tam tikrų funkcijų sugretinimo ypatumą*. Keletas specialistų teigė, jog tradicija atspindi metalo ir stiklo panaudojime: the Crystal Palace, Pompidou Centre, Eifelio bokšte. Vakarų Europos architektūrinė tradicija, anot specialistų, reiškiasi modernumu ir tautiškumu persipinančiuose ženkluose.

Specialistų nuomone, pagrindiniai *Vakarų Europos architektūrinės tradicijos bruožai* yra statybinės medžiagos (16 %), proporcija (16 %), santykis su aplinka (15 %), architektūriniai elementai (15 %). Vidutiniškai svarbūs – architektūrinė filosofija (14 %), kompoziciniai principai (13 %). Mažiausiai svarbūs – geometriniai bruožai (9 %). Respondentai atsakymu kita įvardino aplinkos įtaką.

Dauguma respondentų (79 %) teigė, jog Vakarų Europos architektūrinę tradiciją *tinkamiausia* panaudoti interpretuojant tradicinius raiškos bruožus. Tiesioginis architektūrinės tradicijos (5 %) kopijavimas yra nelabai priimtinas. Kiti 5 % respondentų teigė, jog negalima panaudoti architektūrinės tradicijos. Buvo įvardinti ir tokie atsakymai, kaip architektūrinės tradicijos panaudojimas rekonstruojant, atstatant architektūrinius paminklus bei jaučiant atsakomybę.

Vakarų Europos architektūrinės tradicijos raiškos panaudojimui sunkumus dažniausiai kelia užsakovo keliamos sąlygos (36 %). Antriniais veiksniais, respondentų nuomone, yra laiko

stoka ruošiant projektinius pasiūlymus (14 %), teisinės bazės netobulumas (14 %) bei visuomenės nepritarimas tradicinių formų interpretacijai (14 %).

Minimalistė formos pagrindiniai privalumai, pasak respondentų yra estetika (32 %), simbolio, identifikuojančio vietovę kūrimas (23 %), pastato formos pabrėžimas (20 %). Harmonija (9 %) ir spalvų saikingumas (9 %) yra antriniai privalumai. Išradingo plano skatinimas yra (7 %) įvardijamas kaip mažiausias minimalistinės formos privalumas.

Minimalistinės formos pagrindiniais trūkumais yra vienodumas (28 %), minimalizmas, reiškiantis per maksimalizmą (24 %), architektūrinio identiteto stoka (21 %). Dekoro nebuvimas (12 %), primityvi estetika (9 %) yra vidutinės reikšmės trūkumai. Specialistų paklausus, kaip tokius trūkumus galima kompensuoti didesniu dekoratyvumu, originaliu bruožu, išradingu planavimu, medžiagiškumu, pastato išraiškos atspindėjimu funkcija, išorės kalbėjimu apie paskirtį.

Paviršutinio tradicinio dekoro pastatų pagrindiniais privalumais, anot specialistų, yra nevienalytė fasado plokštuma (21 %) ir simbolio, identifikuojančio vietovę, kūrimas (20 %). Monotoniškumo nebuvimas (18 %), architektūrinė metafora (13 %), subtilus dekoras (13 %) yra vidutiniai paviršutinio dekoro privalumai. Mažiausiais privalumais įvardinti spalvų paletės panaudojimas (10 %) ir intensyvus dekoras (5 %).

Paviršutinio tradicinio dekoro trūkumus specialistai paskirstė taip: neskoningumas (32 %), komercinės veiklos išraiška pastatų fasaduose (24 %), geometrinių formų disbalansas (20 %), banalumas (16 %), tvarkos ir estetikos nebuvimas (8 %). Anot respondentų, šiuos trūkumus galima kompensuoti dekoro saikingumu, jo pasireiškimu per funkciją, pastato tūrio ir fasado dekoro santykiu, originalių formų ieškojimu.

Istorinių stilių ir formų taikyme pagrindiniu privalumu yra simbolio, identifikuojančio vietovę, kūrimas (37 %). Kitais prioritetiniais privalumais respondentai įvardijo vizualų tūrio skaidymą (22 %), pastato funkcijų išryškinimą (19 %), darną aplinkoje (15 %). Mažiausiu privalumu įvardijo architektūrinių stilių dermę (7 %).

Istorinių stilių ir formų atkūrimo trūkumus specialistai išdėstė tokia tvarka: nekūrybiškas tradicinių bruožų kombinavimas (24 %), banalumas (18 %), laikmečio identiteto stoka (17 %), aplinkos raidos stabdymas (17 %), originalių formų trūkumas (15 %), architektūrinių elementų disharmonija (9 %). Respondentų paklausus, kaip trūkumus galima būti kompensuoti, jie nurodė tokius galimus variantus: naudojant stiliaus užuominas, formų ir elementų interpretaciją, ieškant santykio su kontekstu.

Specialistų nuomone, *architektūrinės tradicijos interpretacija* (100 %) yra vienareikšmiškai *priimtinausia* šiuolaikinės architektūros išraiška. Architektūrinės tradicijos kopijavimas yra visiškai nepriimtinas (0 %).

Atvirų konstrukcijų ir inžinerinių komunikacijų pagrindiniu privalumu yra konstrukcinių sumanymų dekoratyvumas (33 %) bei inžinerinių sprendimų dekoratyvumas (25 %). Vidutiniškai svarbiais privalumais, pasak respondentų, galima įvardinti pastato formos išryškinimą (12 %), disharmonijos darną su racionalumu (12 %), spalvinių sprendimų panaudojimą (10 %). Mažiausias privalumas – simbolio, identifikuojančio vietovę kūrimas (8 %).

Atvirų konstrukcijų ir inžinerinių komunikacijų pagrindinis trūkumas yra grubumas (34 %) ir neužbaigtumo įspūdis (25 %). Chaotiškumas (16 %) yra lygiavertis trūkumas estetikos nepajautimui (16 %). Pastato formos neišvystymą, kaip trūkumą, įvardijo tik 9 % respondentų. Pasak specialistų, šiuos trūkumus galima kompensuoti šiais būdais: saikingu konstrukcijų demonstravimu, paviršutiniu dekoru, spalvine harmonija, bei ieškant santykio su kontekstu.

Tradicija paremtų planinių sprendinių panaudojimo privalumais šiuolaikiniuose pastatuose respondantai įvardijo šiuos veiksnius: objekto pritaikymas esminei žmonių reikmei, atitikimas funkcijai, funkcijų aiškumas. Anot specialistų, itin svarbus yra harmoningas įsiliejimas į aplinką, kuri galima pritaikyti darnios architektūros kūrimui. Tai - reagavimas į klimatinės sąlygas. Itin svarbiu veiksmu yra simetrija, tvarkingumas.

Pagrindiniu tradicija paremtų planinių sprendinių panaudojimo trūkumu šiuolaikiniuose pastatuose įvardijo architektūrinės formos nevystymą (31 %). Vidutiniu trūkumu įvardytas originalių sprendimų nebuvimas (23 %) ir techniškai planavimas (23 %). Monotoniškumas įvardintas tik 8 % apklaustųjų.

Vakarų Europos architektūrinės tradicijos raišką lemia aplinkos veiksniai. Pagal svarbą juos galima suskirstyti taip:

- 1) Pastato erdvinė tūrinė integracija;
- 2) Pastato architektūrinė kompozicinė integracija;
- 3) Pastato tipologija;
- 4) Teritorijos funkcinė forma (industrinė, visuomeninė, gyvenamoji, rekreacinė)
- 5) Pastato urbanistinė integracija.

Pasak apklaustųjų, *istorinėje aplinkoje* tinkamas yra istorinių stilių ir formų taikymas, minimalistinės formos naudojimas. Vidutiniškai tinkamos raiškos priemonės - atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos, paviršutinis tradicinis dekoras. Palyginus

respondentų atsakymus, pagal tinkamumą galima išdėlioti tokia tvarka: istorinių stilių ir formų taikymas, minimalistinė forma, paviršutinis tradicinis dekoras, atviros konstrukcijos ir inžinierinės komunikacijos .

Miesto centrinėje dalyje, respondentų nuomone, yra labiausiai tinkama minimalistinė forma. Tinkama – paviršutinis dekoras. Vidutiniškai tinkamas – tiek paviršutinis tradicinis dekoras, tiek atviros konstrukcijos ir inžinierinės komunikacijos. Mažai tinkamas yra istorinių stilių ir formų taikymas. Palyginus respondentų atsakymus, pagal tinkamumą galima išdėlioti tokia tvarka: minimalistinė forma, paviršutinis tradicinis dekoras, atviros konstrukcijos ir inžinierinės komunikacijos, istorinių stilių ir formų taikymas.

Urbanizuotuose priemiesčiuose, pasak specialistų, tinkama yra atviros konstrukcijos ir inžinierinės komunikacijos bei minimalistinės formos raiška. Vidutiniškai tinkamas yra paviršutinis tradicinis dekoras. Mažai tinkama architektūrinė raiška įvardinta istorinių stilių ir formų taikymas. Palyginus respondentų atsakymus, pagal tinkamumą galima išdėlioti tokia tvarka: atviros konstrukcijos ir inžinierinės komunikacijos, minimalistinė forma, paviršutinis tradicinis dekoras, istorinių stilių ir formų taikymas.

Pramoninėje aplinkoje, anot respondentų, labiausiai tinkamos yra atviros konstrukcijos ir inžinierinės komunikacijos. Tinkama yra minimalistinė forma. Vidutiniškai tinkamas yra paviršutinis tradicinis dekoras. Labiausiai netinkamas yra istorinių stilių ir formų taikymas. Palyginus respondentų atsakymus, pagal tinkamumą galima išdėlioti tokia tvarka: atviros konstrukcijos ir inžinierinės komunikacijos, minimalistinė forma, paviršutinis tradicinis dekoras, istorinių stilių ir formų taikymas.

Gamtinėje aplinkoje, specialistų nuomone, tinkamiausi raiškos būdai yra minimalistinė forma ir paviršutinis tradicinis dekoras. Vidutiniškai tinkamas istorinių stilių ir formų taikymas. Mažai tinkamos raiškos priemonės - atviros konstrukcijos ir inžinierinės komunikacijos. Palyginus respondentų atsakymus, pagal tinkamumą galima išdėlioti tokia tvarka: minimalistinė forma, paviršutinis tradicinis dekoras, istorinių stilių ir formų taikymas, atviros konstrukcijos ir inžinierinių komunikacijos.

Minimalistinės formos architektūra specialistų buvo įvardinta kaip labiausiai *pasigendama architektūrinė raiška Lietuvoje* (35 %). Atviros konstrukcijos ir inžinierinės komunikacijos buvo įvardintos antru numeriu (29 %). Mažiausiai pasigendama istorinių stilių ir formų taikymo (12 %).

Specialistų paklausus, ar jie yra *panaudoję Vakarų Europos architektūrinės tradicijos principus*, 41 % teigė, jog panaudojo. Tuo tarpu, 35 % negalėjo tiksliai į šį klausimą atsakyti.

Specialistai išreiškė savo nuomonę apie Vakarų Europos *architektūrinės tradicijos atpažįstamumą* šiuolaikiniame projektavime. Daugumos nuomone, turi būti akcentuojami tik tie tradiciniai bruožai, kuriuos galima pritaikyti šiuolaikinei visuomenei. Tradicija turi būti interpretuojama pagal žmonių poreikius bei estetiką. Viena vertus ji nusako identitetą, iš kitos pusės kartais riboja kūrybą. Reikia neperžengti ribos tarp interpretavimo ir kopijavimo.

Sociologinių tyrimo apibendrinimas. Atlikus tyrimus paaiškėjo, kad architektų-specialistų nuomonė daugelių klausimų yra panaši. Nuomonė labiausiai išskiria dėl architektūrinės raiškos taikymo tam tikrose aplinkose. Visuomenės respondentų nuomonė dažnai būna įvairesnė. Apibendrinus specialistų ir visuomenės apklausos rezultatus, galima išskirti tokias pagrindines išvadas:

- Vakarų Europos architektūrinė tradicija labiausiai atpažįstama *statybinių medžiagų naudojime, proporcijų taikyme bei santykio su aplinka ieškojime*. Charakteringi tradiciniai elementai tampa antriniu veiksniu pastebint naudojamą tradicijų tęstinumą pastatuose;

- *Moderni architektūrinė tradicijų interpretacija* yra palankiau vertinama nei architektūrinių tradicijų atpažįstamumas šiuolaikiniuose pastatuose;

- Architektūrinei pastato raiškai didelę įtaką daro *aplinkos kontekstas*. Santykis su aplinka išlaikomas tokiomis priemonėmis: kultūrinio konteksto įvertinimu, proporcijomis, erdvine tūrine integracija, pastato architektūrine integracija;

- *Istorinėje aplinkoje* visuomenės ir specialistų nuomonė dėl architektūrinės raiškos panaudojimo prioriteto labiausiai išsiskyrė. Apibendrinus rezultatus, pagal tinkamumą architektūrinės raiškos išdėliojamos tokia tvarka: istorinių stilių ir formų taikymas, paviršutinis tradicinis dekoras, minimalistinė forma, atviros konstrukcijos ir inžinierinės komunikacijos;

- *Miesto centrinėje* dalyje pagal tinkamumą architektūrinės raiškos išdėliojamos tokia tvarka: minimalistinė forma, paviršutinis tradicinis dekoras, atviros konstrukcijos ir inžinierinės komunikacijos, istorinių stilių ir formų taikymas;

- *Urbanizuotose priemiesčiuose* pagal tinkamumą architektūrinės raiškos išdėliojamos tokia tvarka: minimalistinė forma, atviros konstrukcijos ir inžinierinės komunikacijos, paviršutinis tradicinis dekoras, istorinių stilių ir formų taikymas;

- *Pramoninėje aplinkoje* pagal tinkamumą architektūrinės raiškos išdėliojamos tokia tvarka: atviros konstrukcijos ir inžinierinės komunikacijos, minimalistinė forma, paviršutinis tradicinis dekoras, istorinių stilių ir formų taikymas;

- **Gamtinėje aplinkoje** pagal tinkamumą architektūrinės raiškos išdėliojamos tokia tvarka: minimalistinė forma, paviršutinis tradicinis dekoras, istorinių stilių ir formų taikymas, atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos;

- **Tradicija paremtų planinių sprendinių** naudojimas skatina objekto pritaikymą žmonių reikmėms ilgam naudojimui. Jie puoselėja harmoniją bei darną su aplinka, tačiau kartais priveda prie architektūrinės formos nevystymo;

- Tinkamas architektūrinės raiškos parinkimas pastato kompozicijoje arba architektūrinės raiškos trūkumų kompensavimas **derinant kelias šiuolaikines architektūrinės tradicijos principų priemones** leidžia pasiekti optimalių rezultatų.

2.3. Pastatų, panaudojančių Vakarų Europos architektūrinę tradiciją, urbanistinė ir architektūrinė analizė

Tyrimų vietose ir antrinių šaltinių analizės metu analizuojama XX-XXI a. Lietuvos ir užsienio architektų kūryba, panaudojanti Vakarų Europos architektūrinės tradicijos bruožus. Taikant šį metodą, galima plačiau žvelgti į tokios architektūros projektavimo galimybes, tiriant kitų specialistų nuomones.

Šio pobūdžio tyrimams sudaromos tyrimų lentelės (žr. į priedą Nr.3). Jose aprašoma:

- **Bendri duomenys** (Pastato pavadinimas, vieta, architektas, metai, paskirtis);
- **Pastato techniniai duomenys** (Pastato bendrasis plotas, aukštis, funkcijos);
- **Architektūra** (Šiuolaikinė architektūros raiška, Vakarų Europos architektūrinės tradicijos priemonės, pastato bruožai);
- **Teritorija** (Aplinkos pobūdis, santykis su kontekstu, šalia esančių statinių bei elementų išraiška)

Pastatai, panaudojantys architektūrinę tradiciją,

Lietuvoje

Kėdainių krematoriumas (žr. į 26 pav.)

Miestas: Kėdainiai

Pastatymo metai: 2011

Architektūrinės tradicijos raiška: Minimalistinė forma

Aplinkos pobūdis: Pramoninė aplinka

26 pav. Kėdainių krematoriumo pramoninėje aplinkoje

Pastatas aplinkoje išsiskiria išgryninta minimalistine forma, kas sukuria objekto atraktyvumą ir jis tampa šiuolaikinės architektūros dominante. Geometriškai paprasta tūrio kompozicija turi aliuziją į Vakarų tradiciją. Architektūrinės tradicijos raiška pastebima statybinių medžiagų išryškinime (betonas, stiklas, medis), tūrio vientisume (stačiakampis tūris), geometriškume (kvadratiniai langų ritmas fasade), formos grynume. Vakarų Europos architektūrinei tradicijai būdinga kurti simboliškus pastatus. Šiame objekte jis reiškiasi per paties pastato paskirties sakralumą. Panaudojamos architektūrinės tradicijos priemonės pateikiamos lentelėje Nr. 2.

2 lentelė. Kėdainių krematoriumas. Architektūrinės tradicijos priemonės. (Sudaryta autorės)

<i>Forma</i>	Stačiakampis	<i>Kompoziciniai principai</i>	Fasado skaidymas, taisyklingų formų kompozicija
<i>Tradiciniai elementai</i>	Kolona, Sija	<i>Kultūrinė filosofija</i>	Pastato sakralumas, harmonijos siekis pasireiškiantis per medžiagų naudojimą, horizontalumas
<i>Proporcija</i>	Aukščio ir ilgio santykis	<i>Medžiagos</i>	Betonas, medis

KTU Mokslo, studijų ir verslo centras (žr. į 27 pav.)

Miestas: Kaunas

Pastatymo metai: 2013

Architektūrinės tradicijos raiška: Paviršutinis tradicinis dekoras

Aplinkos pobūdis: Centrinė miesto dalis

27 pav. KTU Mokslo studijų ir verslo centras Santakos slėnyje

Pastatas savo šiuolaikinės architektūros išraiška, tūriu, bei proporcijomis tampa simboliniu KTU studentų miestelio elementu. Kompozicijoje vyrauja juoda-balta spalvos, artimos gretimų pastatų modernizmui. Harmonijos siekis su aplinka priartina statinį prie Vakarų Europos architektūrinės tradicijos. Paviršutinis dekoras pastebimas per rombo elementų naudojimą bei reljefišką pastato apdailą. Baroko laikotarpiu kvadratinės formas keitė stačiakampiai bei rombai, taigi apdailai naudojamos tradicinės formos. Dvigubo fasado principas šiuolaikinėje architektūroje tarnauja ne tik funkcijai, bet ir grožio, estetikos sampratai, kuriai būdingas dekoratyvumas. Panaudojamos architektūrinės tradicijos priemonės pateikiamos lentelėje Nr. 3.

3 lentelė. KTU Mokslo, studijų ir verslo centras. Architektūrinės tradicijos priemonės. (Sudaryta autorės)

<i>Forma</i>	Stačiakampių formų kompozicija, pastato rombinė apdaila	<i>Kompoziciniai principai</i>	Ritmas, fasado skaidymas, portalo pabrėžimas, aiški tūrių kompozicija, taisyklingų formų kompozicija, dekoras
<i>Tradiciniai elementai</i>	Kolona, atrama, sija	<i>Kultūrinė filosofija</i>	Spalvinis simboliškumas, harmonija
<i>Proporcija</i>	----	<i>Medžiagos</i>	Betonas, tinkas, stiklas

M. Žilinsko dailės galerija (žr. į 28 pav.)

Miestas: Kaunas

Pastatymo metai: 1989

Architektūrinės tradicijos raiška: Istorinių stilių ir formų taikymas

Aplinkos pobūdis: Istorinė aplinka

Pastate yra gana aiški Vakarų Europos architektūrinės tradicijos interpretacija. Įėjimas įtraukimas į vidų, virš jo projektuojamas trikampis frontonas, taip išryškindamas įėjimą. Pasak K. Rudoko, stačiakampių tūrių kompozicija, kurią laiko kolonos, yra užuomina į „amžinąsias vertybes architektūroje“. Pastatu siekiama rasti sintezę su aplinkiniais pastatais: proporcijų bei ritmo taikymu. Istorinių stilių ir formų raiška kuriama vizualiniu tūriu skaidymu, nevienalyte fasado plokštuma, tradicinių principų raiškingumu bei integracija į aplinką. Panaudojamos architektūrinės tradicijos priemonės pateikiamos lentelėje Nr. 4

28 pav. M. Žilinsko dailės galerija
Kauno Naujamiestyje

4 lentelė. M. Žilinsko dailės galerija. Architektūrinės tradicijos priemonės (Sudaryta autorės)

<i>Forma</i>	Stačiakampiai tūriai, apsidė	<i>Kompoziciniai principai</i>	Fasado skaidymas, portalo pabrėžimas, aiški tūrių kompozicija, taisyklingų formų kompozicija
<i>Tradiciniai elementai</i>	Kolona, sija, stilobatas, frontonas	<i>Kultūrinė filosofija</i>	Simboliškumas, harmonija su aplinka
<i>Proporcija</i>	Tūrių proporcija aplinkoje	<i>Medžiagos</i>	Marmuras, tinkas

Mokslo ir technologijų parkas (žr. į 29 pav.)

Miestas: Vilnius

Pastatymo metai: 2007

Architektūrinės tradicijos raiška: Atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos

Aplinkos pobūdis: Gamtinė aplinka/urbanizuoti priemiesčiai

Pastate galima įžvelgti atvirumo filosofiją, artimą Vakarų Europos architektūrinei tradicijai. Ji leidžia pastatui labiau įsiliesti į gamtinę aplinką. Konstrukcijų iškėlimas į išorę sukuria fasado ornamentavimą. Pastatas prie architektūrinės tradicijos principų priartėja ne tik atvirumu, bet ir statybinių medžiagų ir fasado formų pabrėžimu, geometrine fasado skaidymu, spalvinio kolorito naudojimu. Pastebima minimalistinės forma. Panaudojamos architektūrinės tradicijos priemonės pateikiamos lentelėje Nr. 5.

29 pav. Mokslo technologijų parkas
Saulėtekyje, Vilniuje

5 lentelė. Mokslo technologijų parkas Saulėtekyje. Architektūrinės tradicijos priemonės (Sudaryta autorės)

<i>Forma</i>	Stačiakampis tūris	<i>Kompoziciniai principai</i>	Ritmas, fasado skaidymas, aiški tūrių kompozicija, taisyklingų formų kompozicija
<i>Tradiciniai elementai</i>	Kolona, sija	<i>Kultūrinė filosofija</i>	Atvirumas, technologinė pažanga
<i>Proporcija</i>	Geometrinė sistema	<i>Medžiagos</i>	-----

Pastatai, panaudojantys architektūrinę tradiciją, užsienyje

Helsinkio universiteto biblioteka (žr. į 30 pav.)

Miestas, šalis: Helsinkis, Suomija

Pastatymo metai: 2012

Architektūrinės tradicijos raiška: Paviršutinis tradicinis dekoras

Aplinkos pobūdis: Istorinė aplinka

30 pav. Helsinkio universiteto bibliotekos fasadas

Pastato fasadu siekiama surasti harmoniją su aplinkiniais XIX a. pastatais. Tam pasitelkiamos aplinkinės statybinės medžiagos (plytos), ritmiškas langų skaidymas. Pastarasis suteikia pastatui ažūriškumo, taip priartindamas paviršutinį fasado dekorą prie Vakarų Europos tradicinės architektūros. Šiuolaikiškumo pastatui suteikia tradicinio elemento – arkos – naudojimas fasado skaidymui. Architektūriniai tradiciniai principai pasireiškia per tradicinių principų interpretavimą ornamentikai, fasado skaidymą, šviesos-šešėlių žaismą. Panaudojamos architektūrinės tradicijos priemonės pateikiamos lentelėje Nr. 6.

6 lentelė. Helsinkio universiteto biblioteka. Architektūrinės tradicijos priemonės (Sudaryta autorės)

<i>Forma</i>	---	<i>Kompoziciniai principai</i>	Ritmas, fasado skaidymas, portalo pabrėžimas, dekoras
<i>Tradiciniai elementai</i>	Kolona, sija, arka	<i>Kultūrinė filosofija</i>	Harmonijos aplinkoje, atraktyvumas (arkų derinimas su ažūriškumu)
<i>Proporcija</i>	Pastato aukštingumas	<i>Medžiagos</i>	Plytos

Štutgarto Naujoji valstybinė galerija (žr. į 31 pav.)

Miestas, šalis: Štutgartas, Vokietija

Pastatymo metai: 1984

Architektūrinės tradicijos raiška: Istorinių stilių ir formų taikymas

Aplinkos pobūdis: Istorinė aplinka

31 pav. Štutgarto naujoji valstybinės galerijos fasadas

Pastato išraiška stengiamasi surasti kultūrinį kontekstą su aplinka - neoklasicistiniu senuoju muziejumi. Naujajai galerijai naudojamos tradicinės statybinės medžiagos (travertinas,

smiltainis), kurį naudojo jau romėnai. Klasikinių formų kompozicijoje derinami ryškių spalvų industriniai metalo elementai (National gallery extension). Jie naudojami kaip dekoro elementai. Pagrindinis įėjimas pabrėžiamas mėlyno plieno grotelėmis, ryškiai rausvos ir mėlyni plieno turėklai pabrėžia cirkuliacinę ašį. Pastato kompozicijai panaudojami tradicija paremti planavimo sprendiniai: vidinis kiemas turi sąsajų su romėnų rotonda. Jame vyrauja tokie tradiciniai Vakarų Europos architektūros elementai kaip kolonos, architravai, frontonai. Atriumas yra išklotas akmeninėmis plokštėmis, kurios sukuria vientisumą su pastato apdaila (Kroll, A. 2011). Pastate jungiami modernistiniai elementai su klasicistinės architektūros bruožais (National gallery extension). Architektūrinės tradicijos principai taip pat reiškiasi per vizualinį tūrio skaidymą, tradicinių elementų ornamentavimą, nevienalytę fasado plokštumą. Panaudojamos architektūrinės tradicijos priemonės pateikiamos lentelėje Nr. 7.

7 lentelė. Štutgarto naujoji valstybinė galerija. Architektūrinės tradicijos priemonės (Sudaryta autorės)

<i>Forma</i>	Apskritimas, stačiakampis	<i>Kompoziciniai principai</i>	Ritmas, fasado skaidymas, portalo pabrėžimas, aiški tūrių kompozicija, dekoras, tradicinis planavimas
<i>Tradiciniai elementai</i>	Kolona, sija, arka, stilobatas	<i>Kultūrinė filosofija</i>	Simboliškumas (muziejaus sąsaja su istorija), horizontalumas (pabrėžiamas fasado dalinimais)
<i>Proporcija</i>	----	<i>Medžiagos</i>	Akmuo

Pompidou meno centras (žr. į 32 pav.)

Miestas, šalis: Paryžius, Prancūzija

Pastatymo metai: 1976

Architektūrinės tradicijos raiška: Atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos

Aplinkos pobūdis: Istorinė aplinka

32 pav. Pompidou meno centras istorinėje aplinkoje

Pastate atvirai demonstruojamos konstrukcijos bei inžinerinės komunikacijos, kurios sukuria dekoratyvumą. Simboliškumas fasade pastebimas inžinerinių sistemų spalvose: mėlyna orui, žalia drėgmei, geltona elektros kabeliams, raudona cirkuliacijai (liftai, laiptai) bei saugumui (gesintuvai). Pastato išskirtinis kompozicinis sprendimas tampa Paryžiaus miesto dominante. Pastebima ir Vakarų Europai būdingas pastato bei aikštės santykis. Pastaroji skirta tiek vietiniams, tiek meno mylėtojams. Pasak architektų, Pompidou centro raiška įrodo, jog modernumas ir tradicijos gali įsilieti į istorinius centrus (Centre Pompidou). Atvirumo filosofija, geometrinis skaidymas, dekoratyvi fasado išraiška, statybinių medžiagų ir formos pabrėžimas

priartina pastatą prie Vakarų Europos architektūrinės tradicijos. Panaudojamos architektūrinės tradicijos priemonės pateikiamos lentelėje Nr. 8.

8 lentelė. Pompidou meno centras. Architektūrinės tradicijos priemonės (Sudaryta autorės)

<i>Forma</i>	Stačiakampis tūris	<i>Kompoziciniai principai</i>	Ritmas, fasado skaidymas, portalo pabrėžimas, aiški tūrių kompozicija, dekoras
<i>Tradiciniai elementai</i>	Kolona, sija	<i>Kultūrinė filosofija</i>	Atvirumo filosofija, technologinė pažanga, spalvinis simboliškumas
<i>Proporcija</i>	Geometrinė	<i>Medžiagos</i>	----

Berlyno nacionalinė galerija (žr. į 33 pav.)

Miestas, šalis: Berlynas, Vokietija

Pastatymo metai: 1968

Architektūrinės tradicijos raiška: Minimalistinė forma

Aplinkos pobūdis: Centrinė miesto dalis

33 pav. Berlyno Nacionalinė galerijos fasadas

Minimalistinės formos pastatas interpretuoja Vakarų Europos tradicinę šventyklą. Pastatas pakeltas ant stilobato, dominuoja ašinė kompozicija. Kesoninį karnizą laiko dvitėjos kolonos. Pasak W. Welsch (2004), pastarąsias galima prilyginti „dorėninėms kolonom“. Tai tartum Antikos šventyklos ekvivalentas. Įtrauktos kolonos į vidų, stiklas leidžia pastatui susilieti su aplinka. Pastatas, pakeltas ant pagrindo, tarsi izoliuojasi nuo aplinkinių statinių. Minimalistinės formos raiška čia pastebima dėl formos grynumo, tūrio vientisumo, horizontalių linijų išryškinimo, statybinių medžiagų išryškinimo, dekoru nebuvimo, geometrinės formos, monumentalumo. Panaudojamos architektūrinės tradicijos priemonės pateikiamos lentelėje Nr. 9.

9 lentelė. Berlyno Nacionalinė galerija. Architektūrinės tradicijos priemonės (Sudaryta autorės)

<i>Forma</i>	Kvadratas	<i>Kompoziciniai principai</i>	Portalo pabrėžimas, aiški tūrių kompozicija, ašinė kompozicija, simetrija
<i>Tradiciniai elementai</i>	Kolona, sija, stilobatas, karnizas	<i>Kultūrinė filosofija</i>	Simboliškumas (aliuzija į Vakarų Europos tradicinę šventyklą), apžvelgiamumas (tūris ant aukšto stilobato)
<i>Proporcija</i>	Pastato elementų su pagrindu	<i>Medžiagos</i>	----

Katalonijos nacionalinis teatras (žr. į 34 pav.)

Miestas, šalis: Barselona, Ispanija

Pastatymo metai: 1996

Architektūrinės tradicijos raiška: Istorinių stilių ir formų taikymas

Aplinkos pobūdis: Centrinė miesto dalis

34 pav. Katalonijos Nacionalinis teatras

Pastatą stengiamasi integruoti į aplinką priešais sukuriant aikštę. Toks sprendimas dar labiau sustiprina statinio dominatės įspūdį ir skatina kontrastą aplinkinių pastatų minimalistinei išraiškai. Pastatas turi ekvivalentą Antikos šventyklai. Stilobatas, kolonada, šlaitinis karnizas tarsi tiesioginė užuomina į Vakarų Europos architektūrinę tradiciją. Stiklinis fasadas išnyksta aplinkoje, dar labiau pabrėždamas kolonų ritmą. Šoniniuose fasaduose dominuoja dekoratyvumas: tradicinių formų reljefiniai piešiniai. Kompozicijoje naudojami tradicija paremti planiniai sprendiniai: ašinė kompozicija, kolonada, juosianti pastatą. Panaudojamos architektūrinės tradicijos priemonės pateikiamos lentelėje Nr. 10.

10 lentelė. Katalonijos Nacionalinis teatras. Architektūrinės tradicijos priemonės (Sudaryta autorės)

<i>Forma</i>	Stačiakampis	<i>Kompoziciniai principai</i>	Ritmas, fasado skaidymas, portalo pabrėžimas, aiški tūrių kompozicija, taisyklingų formų kompozicija, ašinė kompozicija, dekoras, orderis, tradicinis planavimas, simetrija
<i>Tradiciniai elementai</i>	Kolona, atrama, sija, stilobatas, karnizas	<i>Kultūrinė filosofija</i>	Simboliškumas (aliuzija į antikos Graikiją), harmonija (ritmas, proporcinė sistema)
<i>Proporcija</i>	Architektūrinių elementų santykis	<i>Medžiagos</i>	Betonas, tinkas, marmuras, tinkas, medis

Cosmo Caixa muziejus (žr. į 35 pav.)

Miestas, šalis: Barselona, Ispanija

Pastatymo metai: 1968

Architektūrinės tradicijos raiška: Minimalistinė forma

Aplinkos pobūdis: Urbanizuoti priemiesčiai

35 pav. Cosmo Caixa muziejus (autorės fotofiksacija)

Muziejus yra XX a. moderno stiliaus pastato priestatas. Savo minimalistine forma, jis pabrėžia senąjį. Pastatas nors ir kontrastuoja savo išraiška su aplinkiniais statiniais, tačiau tuo pat metu kurdamas harmoniją. Priestatas prisitaiko prie šlaitinio reljefo: minimalistinė forma dominuoja tik viršutinėje dalyje, į šlaitą įkomponuoti 6 rūšio aukštai. Į juos veda ovali sraigtinė laiptinė, kuri tampa minimalistinės

formos akcentu. Ant pastato stogo suprojektuota aikštė, nuo kurios apžvelgiamas statinių kompleksas. Unikalumo suteikia pasvirusių kolonų naudojimas pastato fasade. Grindų apdailoje aptinkamas paviršutinio dekoro principas: betonas imituoja medžio grindis. Panaudojamos architektūrinės tradicijos priemonės pateikiamos lentelėje Nr. 11.

11 lentelė. Cosmo Caixa muziejus. Architektūrinės tradicijos priemonės (Sudaryta autorės)

<i>Forma</i>	Stačiakampis	<i>Kompoziciniai principai</i>	Ritmas, fasado skaidymas, portalo pabrėžimas, aiški tūrių kompozicija, taisyklingų formų kompozicija
<i>Tradiciniai elementai</i>	Kolona, atrama, sija	<i>Kultūrinė filosofija</i>	Apžvelgiamumas (Aikštės ir pastato santykis), atraktyvumas (pasviros kolonos, ovali laiptinė)
<i>Proporcija</i>	Pastato elementų su pagrindu	<i>Medžiagos</i>	Betonas

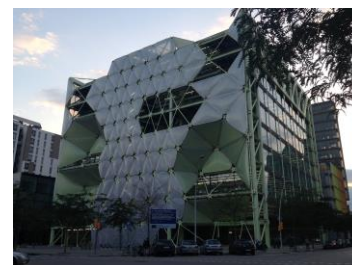
Media TIC (žr. į 36 pav.)

Miestas, šalis: Barselona, Ispanija

Pastatymo metai: 2007

Architektūrinės tradicijos raiška: Atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos

Aplinkos pobūdis: Pramoninė aplinka

36 pav. Media TIC (autorės fotofiksacija)

Media TIC pastatas yra naujai revitalizuojamame pramoniniame rajone – Distric 22. Šiame rajone kuriami nauji ekspresyvus šiuolaikinės architektūros statiniai. Pastatas yra technologijų ir komunikacijų centras mieste. Tinklinis plieno fasadas su liuminescencine apdaila, reaguojančia į aplinką, tampa simboliu pastatu rajone. Kita vertus, šiame miesto rajone skatinama kiekvienos architektūros saviraiška ir dominavimas bei drąsus sprendimai. Pastatas yra kampinis, todėl puikiai apžvelgiamas. Sunku nusakyti harmoningumą aplinkoje, nes rajonas dar tik formuojasi. Atviros konstrukcijos, technologinės pažangos demonstravimas turi sąsajų su Vakarų Europos architektūrine tradicija. Fasado dalinimai turi sąsajų su kultūriniu kontekstu (geometriniai dalinimai yra tradicinio pastato skaidymo interpretacija). Fasado geometrinis skaidymas, dekoras (nors ir tarnauja funkcijai), statybinių medžiagų išryškinimas, spalvinis kolorito naudojimas (skirtas atraktyvumui) byloja apie architektūrinės tradicijos principus. Pastebimas tradicija paremtų planavimo sprendinių panaudojimas: centrinis apšvietimas per atriumo stoglangį. Panaudojamos architektūrinės tradicijos priemonės pateikiamos lentelėje Nr. 12.

12 lentelė. Media TIC. Architektūrinės tradicijos priemonės (Sudaryta autorės)

<i>Forma</i>	Kvadratas	<i>Kompoziciniai principai</i>	Ritmas, fasado skaidymas, portalo pabrėžimas, aiški tūrių kompozicija, taisyklingų formų kompozicija, dekoras
<i>Tradiciniai elementai</i>	Kolona, atrama, sija	<i>Kultūrinė filosofija</i>	Atvirumo filosofija, technologinė pažanga, fasado skaidymas (kultūrinio konteksto interpretacija)
<i>Proporcija</i>	Geometrinė	<i>Medžiagos</i>	Plytos

Modernios literatūros muziejus (žr. į 37 pav.)

Miestas, šalis: Marbachas, Vokietija

Pastatymo metai: 2006

Architektūrinės tradicijos raiška: Istorinių stilių ir formų taikymas

Aplinkos pobūdis: Gamtinė aplinka

37 pav. Modernios literatūros muziejus

Pastatas yra senojo Nacionalinio Schillerio muziejaus priestatas, įkomponuotas į kalno šlaitą. Viršutinėje terasoje įkomponuotas pagrindinis įėjimas. Vidinis tūris slepiamas po išorine kolona leidžia pastatą labiau integruoti į aplinką ir sukurti šviesos-šešėlių žaismą. Medžiagų naudojimas sukuria estetiškumo įspūdį (Museum of modern Literature). Istorinių stilių ir formų taikymo raiška pastebima dėl vizualinio tūrio skaidymo, tradicinių principų raiškingumo, tradicinių elementų ornamentavimo, nevienalytės fasado plokštumos bei integracijos į aplinką. Ją skatina kultūrinis kontekstas bei harmonijos siekis. Tradicija paremti planavimo sprendiniai – kolonada juosianti pastatą. Galima įžvelgti ir ornamentškumą platesnėje skalėje. Panaudojamos architektūrinės tradicijos priemonės pateikiamos lentelėje Nr. 13.

13 lentelė. Modernios literatūros muziejus. Architektūrinės tradicijos priemonės (Sudaryta autorės)

<i>Forma</i>	Stačiakampis	<i>Kompoziciniai principai</i>	Ritmas, fasado skaidymas, aiški tūrių kompozicija, taisyklingų formų kompozicija
<i>Tradiciniai elementai</i>	Kolona, stilobatas	<i>Kultūrinė filosofija</i>	Harmonija (ritmiškas fasado skaidymas, spalvinis saikingumas)
<i>Proporcija</i>	----	<i>Medžiagos</i>	Betonas

Tyrimų apibendrinimas. Objektų analizei pasirinkti labai skirtingi objektai pagal aplinkos pobūdį bei pasirinktą architektūrinės raiškos būdą. Išanalizavus užsienio ir Lietuvos pastatus, panaudojančius Vakarų Europos architektūrinę tradiciją, pagal nustatytus tyrimo kriterijus galima daryti tokias išvadas:

- ***Vakarų Europos architektūrinės tradicijos raiškai daro įtaką aplinkos kontekstas ir kultūrinis kontekstas.*** Jie yra veiksniai, skatinantys skirtingų architektūrinių raiškos priemonių naudojimą. Pastato santykis su kontekstu priartina objektą prie architektūrinės tradicijos principų.

- ***Architektūrinė kompozicija lemia pastato elementų raišką,*** artimą Vakarų Europos tradicinei architektūrai. Tai atvirumas, inovacijų demonstravimas, dekoras, formos grynumas arba integracija į aplinką, įvertinant aplinkinių pastatų išraišką.

- ***Pastato sudedamosios dalys,*** tokios kaip proporcija, kompoziciniai principai, forma, tradiciniai elementai, tradicinės medžiagos, *priartina objektą prie architektūrinių tradicijų.* Skirtingas, įvairus šių dalių ***interpretavimas lemia šiuolaikinės architektūros raišką.*** Tai atskleidžia autoriaus individualizmą skirtingai pateikiant kiekvienos raiškos bruožus;

- ***Vakarų Europos architektūrinė tradicija ne visada lengvai atpažįstama.*** Projektavimo principų, architektūrinių priemonių naudojimas padeda įvertinti jos raišką pastatuose.

- ***Aplinkos pobūdis daro įtaką šiuolaikinės architektūros raiškai.*** Greta istorinių pastatų dažniausiai siekiama atkartoti tam tikrus aplinkinių pastatų principus: ritmą, proporcijas, tam tikrus elementus. Siekiant kontrasto aplinkoje gimsta inovatyvūs sprendimai. Minimalistinė forma bandoma pabrėžti tam tikrus akcentus arba tapti monumentaliu pastatu aplinkoje.

- ***Tradicija paremti planiniai sprendiniai - sudėtinis pastato elementas.*** Dažniausiai jie naudojami kaip ašinė kompozicija, siekiant išnaudoti vidinę pastato erdvę, sukurti šviesos-šešėlių žaismą arba pabrėžti pastato asociaciją su architektūrinių tradicijų kilmę.

- ***Derinamos kelios architektūrinės raiškos priemonės.*** Siekiant didesnės integracijos į aplinką, panaudojamos kelios architektūrinės tradicijos priemonės.

2.4. Vakarų Europos architektūrinės tradicijos panaudojimo galimybių šiuolaikiniame projektavime koncepcinis modelis

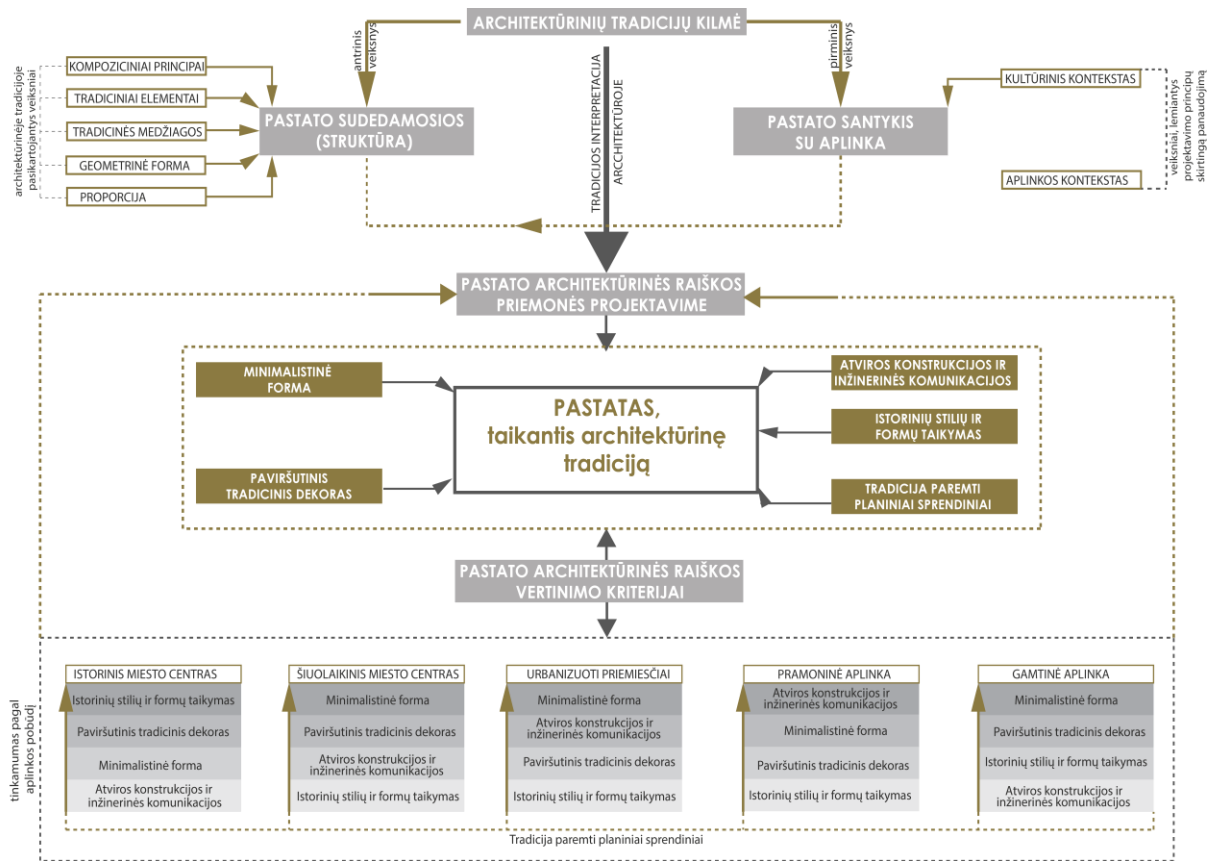
Koncepcinis modelis sudarytas remiantis sociologinės apklausos ir tyrimų vietose rezultatais. Koncepcinis modelis – tai principų ir veiksnių, įtakančių Vakarų Europos architektūrinės tradicijos panaudojimą, visuma (žr. į 38 pav.). Koncepcinį modelį sudaro trys blokai:

- Vakarų Europos architektūrinės tradicijos principai
- Vakarų Europos architektūrinės tradicijos raiškos būdai
- Aplinkos pobūdis, lemiantis Vakarų Europos architektūrinės tradicijos, panaudojimo galimybes.

Vakarų Europos architektūrinės tradicijos kilmę sudaro pastato struktūra bei aplinkos konteksto įvertinimas. Pastarasis yra pagrindinis veiksnys, lemiantis projektavimo principų skirtingą raišką. Jį sudaro kultūrinis vietos kontekstas bei esamas aplinkos pobūdis. Antriniu architektūrinės tradicijos panaudojimu veiksnium tampa pastato sudedamosios dalys. Jas sudaro kompoziciniai principai, tradicinės medžiagos, tradiciniai elementai, geometrinė forma, proporcija. Architektūrinės tradicijos principai yra interpretuojami.

Tradicinė architektūros interpretacija šiuolaikinėje architektūroje reiškiasi per architektūrinės raiškos priemones. Tai minimalistinė forma, paviršutinis tradicinis dekoras, istorinių stilių ir formų taikymas, atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos, tradicija paremti planiniai sprendiniai. Jos naudojamos projektuojant architektūrinę tradiciją panaudojantį pastatą. Taip pat šios raiškos priemonės yra ir jau esamo pastato vertinimo kriterijai.

Išskiriamos penkios skirtingos aplinkos. Tai istorinis miesto centras, šiuolaikinis miesto centras, urbanizuoti priemiesčiai, pramoninė aplinka, gamtinė aplinka. Pagal skirtingą jų pobūdį galimas architektūrinės raiškos prioritetas.

38 pav. Konceptinis modelis

3. ARCHITEKTŪROS MUZIEJAUS EKSPERIMENTINIS PROJEKTAS

3.1. Projektuojamo objekto aktualumas

Architektūros muziejus – tai vietinės šalies architektūros kultūros įstaiga. LR muziejų įstatyme, muziejus apibrėžiamas kaip visuomenei tarnaujanti bei jos ir gamtos raidą atspindinti vieša, pastovi įstaiga. Jos svarbiausias tikslas yra kaupti, restauruoti, saugoti, eksponuoti bei tirti, populiarinti dvasines bei materialines kultūros vertybes, gamtos objektus. Architektūros muziejus apima ne tik parodų (ekspozicijų) erdves. Tai kūrybos, socialinių forumų, edukacijos, tyrimų centras. Taip pat jame skatinama inovacija, projektavimas, laisvalaikio praleidimas bei tradicijos puoselėjimas. Muziejuje eksponuojami architektūros ir urbanistikos objektų maketai, eskizai, rankraščiai, planšetai, pastatų konstrukcijos bei architektūros istorija.

Europoje šiuo metu veikia 19 tokių muziejų 17 šalyse (žr. į 39 pav.). Vieni jų veikia kaip atskiri muziejų padaliniai, kiti yra kaip sudedamoji muziejų dalis. Europoje šiuo metu žinomi šie architektūros muziejai:

- Cite de L'Architecture et du Patrimoine, Paryžiuje, Prancūzijoje;
- Archizoom, Lausanne, Šveicarijoje;
- Didžioje Britanijoje;
- Nyderlandų architektūros institutas, Roterdame, Nyderlanduose;
- Vokietijos architektūros muziejus, Frankfurte, Vokietijoje;
- Latvijos architektūros muziejus, Rygoje, Latvijoje;
- Architektūros muziejus, Wroclaw, Lenkijoje;
- Suomijos architektūros muziejus, Helsinkyje, Suomijoje;
- Šveicarų architektūros muziejus, Basele, Šveicarijoje;
- Estijos architektūros muziejus, Taline, Estijoje (šiuo metu uždarytas rekonstrukcijai);
- Švedijos architektūros muziejus Stokholme, Švedijoje;
- Vietinės architektūros muziejus Archam Amsterdam, Amsterdame, Nyderlanduose;

39 pav. Architektūros muziejai Europoje

- Nacionalinis meno, architektūros ir dizaino muziejus, Osle, Norvegijoje;
- Danų architektūros centras, Kopenhagoje, Danijoje;
- Architektūros centras Vienoje, Austrijoje;
- Architektūros ir dizaino muziejus, Liublianoje, Slovėnijoje;
- Kroatijos architektūros muziejus, Zagrebe, Kroatijoje;
- Architektūros kabinetas, Ostravoje, Čekijoje;
- Vengrijos architektūros muziejus, Budapešte, Vengrijoje (šiuo metu vyksta arch.

konkursas Liget).

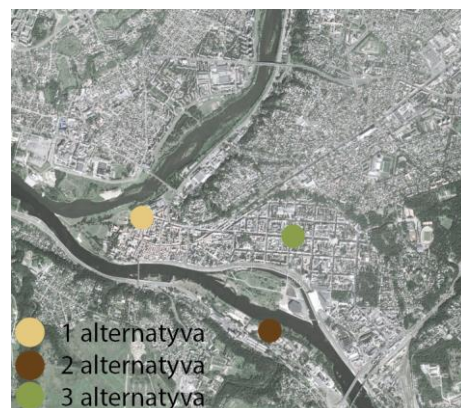
Lietuvoje architektūros muziejus veikė nuo 1968 m. iki 2006 m. Vilniuje. Jis buvo Istorijos ir etnografijos muziejaus filialas. Muziejuje buvo eksponuojami, saugomi bei kolekcionuojami Lietuvos profesionalios architektūros eksponatai. Tai plytos, kokliai, atvirukai, negatyvai, objektų brėžiniai, projektai. Taip pat buvo eksponuojami piešiniai, fotografijos, miestų ir miestelių planai ir kt. Nuo 2006 m. eksponatai yra saugomi Lietuvos muziejuje (Internetinė enciklopedija. Architektūros...). Šiuo metu, Lietuvoje nėra architektūros muziejaus kaip atskiros įstaigos.

Apibendrinant galima teigti, jog architektūros muziejus - tai socialinis reiškinys. Jis atlieka net tik muziejaus kaip ekspozicijų funkciją, bet ir skatina visuomenės edukaciją, inovacijų bei tradicijų pažinimą. Objektas yra orientuotas į visuomenę ir tampa žmonių traukos centru.

3.2. Eksperimentinio projekto vietos atranka

Eksperimentiniame projekte projektuojamas architektūros muziejus Kaune. Tikimasi, jog kultūros paskirties visuomeninis pastatas taps žmonių traukos centru – tiek vietiniu, tiek turistų. Kaunas pasirenkamas kaip geografinės šalies centras, kuriame palankiausia vieta naujo muziejaus paskirties objekto atsiradimui. Edukacinės bendruomenės būrimasis, Kauno architektų saviraiška, lokaliai architektūros miesto statuso bei tarpukario modernizmo architektūros dominavimas skatina tokio objekto atsiradimą šiame mieste.

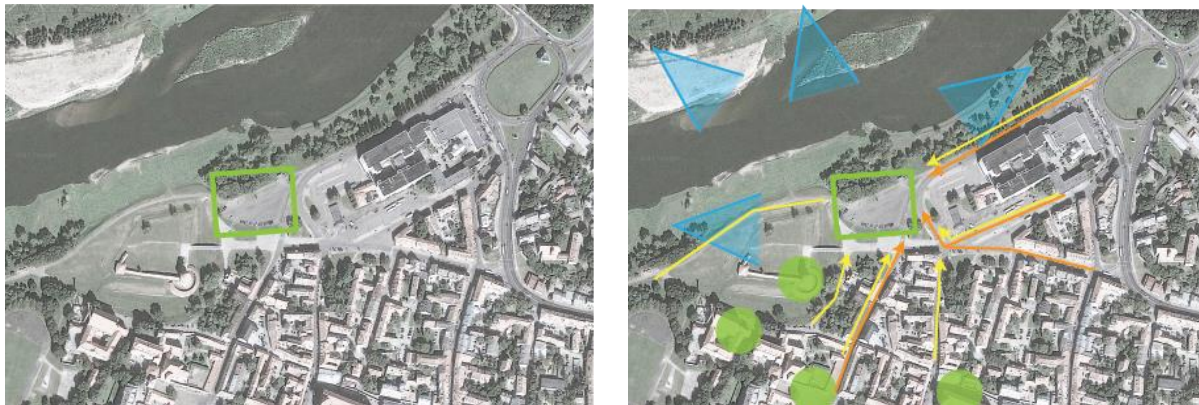
Koncepciniame modelyje apibrėžiama, jog šiuolaikiniame projektavime architektūrinės tradicijos raiškos priemonės yra: minimalistinė forma, paviršutinis tradicinis dekoras, atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos, istorinių stilių ir formų taikymas, tradicija paremti planiniai sprendiniai. Raiškos tinkamumas priklauso nuo pasirinktos projektavimo vietos – aplinkos pobūdžio. Pasirenkamos 3 (trys) vietos alternatyvos (A) (žr. į 40 pav.), kuriose tikimybė atsirasti architektūros muziejui yra perspektyviausia. Jos įvertinamos pagal koncepcinio modelio principus bei daugiakriterinio vertinimo metodu metodu.

40 pav. Alternatyvų išdėstymas Kaune

Ekperimentiniam projektui pasirinktos šios alternatyvios vietos:

1. Alternatyva (A1). Teritorija šalia Kauno pilies – sklypas yra miesto istorinėje dalyje (senamiestyje), netoli upės (žr. į 41 pav.). Šalia dominuoja senamiesčio pastatai bei Kauno pilis. Pasirinkta teritorija ribojasi su pilies vizualiniu pozoniui. Teritorija įvertinama pagal koncepcinio modelio principus (žr. į 14 lentelę.).

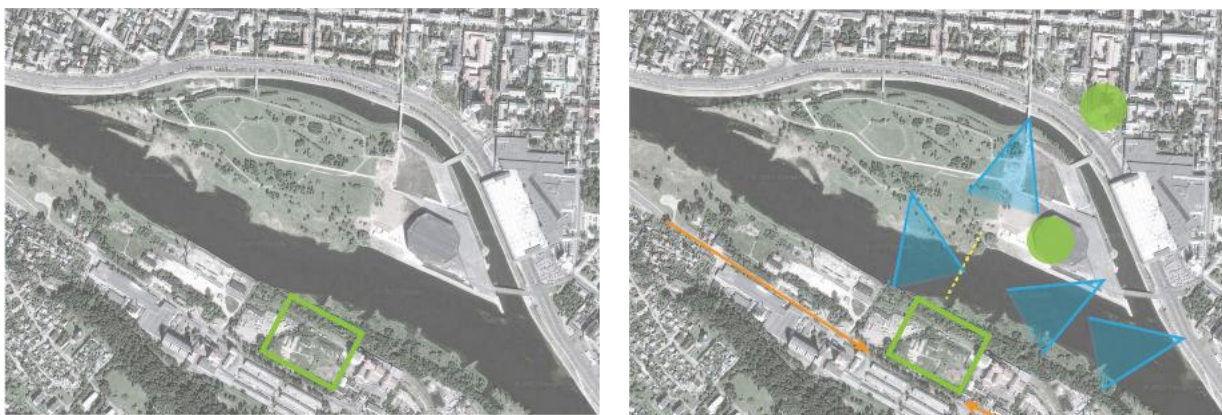

41 pav. Teritorija prie Kauno pilies

14 lentelė. Teritorijos prie Kauno pilies įvertinimas

Aplinkos kontekstas	Senamiesčio teritorija, greta upės
Kultūrinis kontekstas	Kauno pilis, istoriškai reikšmingi pastatai
Aplinkos pobūdis	Istorinis miesto centras
Architektūrinės tradicijos priemonės pagal prioritetą	1. Istorinių stilių ir formų taikymas. 2. Paviršutinis tradicinis dekoras. 3. Minimalistinė forma. 4. Atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos

2. Alternatyva (A2). Teritorija šalia H. Ir O. Minkovskių – sklypas yra pramonės teritorijoje, kuri šiuo metu nėra urbanizuota (žr. į 42 pav.). Teritorijos vystymasis priimamas kaip perspektyvinis revitalizacijos veiksnys. Gretimų pastatų, diktuojančių objekto fasadų išraišką, nėra. Sklypas yra netoli upės. Teritorija įvertinama pagal koncepcinio modelio principus (žr. į 15 lentelę.).

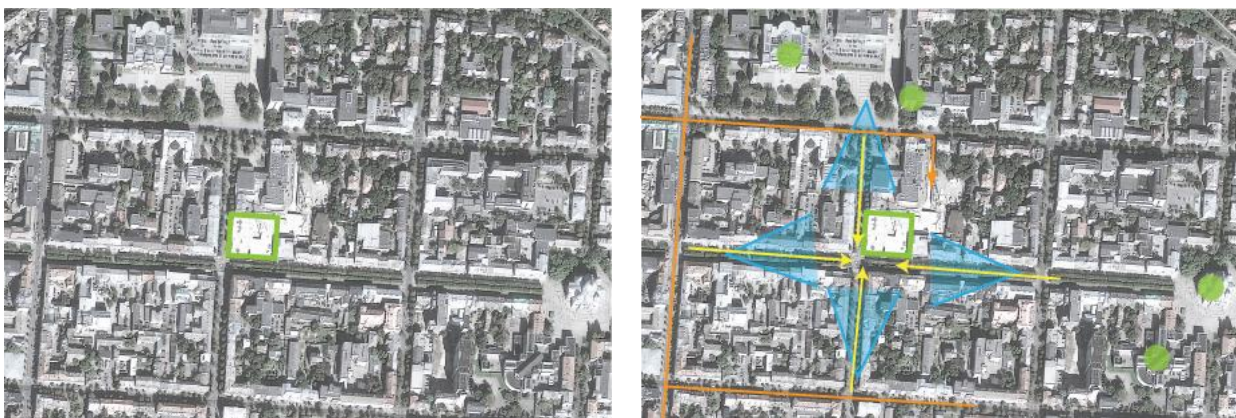

42 pav. Teritorija šalia H. Ir O. Minkovskių

15 lentelė. Teritorijos šalia H. Ir O. Minkovskių įvertinimas

Aplinkos kontekstas	Pramonės teritorija miesto centre, kuriai reikalinga revitalizacija. Greta upės
Kultūrinis kontekstas	Pramoniniai statiniai. Priešais Kauno Naujamiestį
Aplinkos pobūdis	Pramoninė aplinka
Architektūrinės tradicijos priemonės pagal prioritetą	1. Atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos 2. Minimalistinė forma 3. Paviršutinis tradicinis dekoras 4. Istorinių stilių ir formų taikymas

3. Alternatyva (A3). Sklypas Laisvės al. 60 – tai kampinis sklypas S. Daukanto g. ir Laisvės al. gatvių susikirtime (žr. į 43 pav.). Teritorija yra Kauno Naujamiestyje – istorinėje aplinkoje. Pasirinktame sklype šiuo metu yra nugriautas buvusi universalinė parduotuvė „Merkurijus“. Šiuo metu gatvių sankryžoje yra apleistas sklypas. Teritorija įvertinama pagal koncepcinio modelio principus (žr. į 16 lentelę.).

43 pav. Sklypas Laisvės al. 60

16 lentelė. Sklypo Laisvės al. 60 įvertinimas

Aplinkos kontekstas	Kauno Naujamiestis
Kultūrinis kontekstas	Tarpukario modernizmo, istorizmo pastatai
Aplinkos pobūdis	Istorinis miesto centras
Architektūrinės tradicijos priemonės pagal prioritetą	1. Istorinių stilių ir formų taikymas. 2. Paviršutinis tradicinis dekoras 3. Minimalistinė forma 4. Atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos

Pirmoji alternatyva, esanti Kauno senamiesčio teritorijoje, yra potenciali vieta naujam muziejaus pastatui dėl gero infrastruktūros ir reikšmingos vietos mieste. Keblumų sukelia pilies vizualinis pozonis naujo objekto statybai bei raiškai. Antroji alternatyva yra potenciali tik perspektyvioje situacijoje, tačiau šiuo metu muziejaus pastatui teritorija nelabai tinkama. Trečioji alternatyva yra tinkamiausiai šios dienos teritorijos vystymui bei esamos būklės socialinės gerovės puoselėjimui.

Pagal koncepcinio modelio principus įvertinus visus veiksnius, pasirenkama teritorija – *Laisvės al. 60*. Didžiausia tikimybė, jog pastatas taps vietos dominante.

Daugiakriterinio vertinimo kriterijai (žr. į priedą Nr. 4). Siekiant išrinkti tinkamiausią alternatyvą, nustatyti svarbiausi kiekybiniai ir kokybiniai vertinimo kriterijai:

K1 – traukos objektų koncentracija – žmonių traukos centrų lokalizacija šalia pasirinktos vietos. Vertinimas km.

K2 – pasiekiamumas transportu– vertinama pasiekiamumas transportu nuo autobusų stoties, ar geležinkelio stoties. Vertinimas min.

K3 – pėsčiųjų srautų išvystymas – vertinamas pasiekiamumas nuo viešojo transporto stoteles. Vertinimas min.

K4 – apžvelgiamumas – vertinamas matymas ir nuotolis nuo kurio taško įmanoma apžvelgti objektą. Vertinimas nuo 0 iki 10. 10 – gerai apžvelgiamas.

K5 – integracija į esamą aplinką – vertinama urbanistinės vietos poreikio užstatymas, naujos funkcijos sukūrimas. Vertinimas nuo 0 iki 10. 10 – labiausiai integruotas.

Taikomas **ekspertinis rangavimo metodas** (žr. į priedą Nr. 4).. Kiekvienas ekspertas įvertina kriterijus pagal jų reikšmingumą skalėje nuo 1-5 (5 labiausiai reikšmingiausias). Ekspertų rezultatai pateikiami lentelėje Nr. 17.

17 lentelė. Kriterijų rangavimo lentelė

Ekspertas/kriterijus	K1	K2	K3	K4	K5
E1	1	3	4	2	5
E2	4	2	5	1	6
E3	4	1	4	3	5
E4	3	2	4	1	5
E5	2	3	4	1	5
Σ	14	11	21	8	26
Vieta	III	IV	II	V	I

Taikomas **ekspertinis porinio palyginimo metodas** (žr. į priedą Nr. 4).. Apklausiami 5 ekspertai. Kiekvienas ekspertas tarpusavyje lygina kriterijus. Kriterijų skaičius -5. Geriausias variantas atrenkamas apskaičiavus kiekvieno kriterijaus eilutės sumą (žr. į 18 lentelę).

18 lentelė. Pertvarkyta matrica pagal suminių kriterijų reikšmingumą. Kriterijų prioritetas pasiskirstymas

	K5	K3	K1	K2	K4	Σ	q_i	Kriterijų prioritetas
K5		9	6	8	10	33	0,33	I
K3	1		10	7	9	27	0,27	II
K1	4	0		7	9	20	0,20	III
K2	2	3	3		9	17	0,17	IV
K4	0	1	1	1		3	0,03	V
					Σ	100	1	

Naudingumo vertės metodas (žr. į priedą Nr. 4).. Naudingumo vertės metodas leidžia kompleksiskai įvertinti bei palyginti nagrinėjamus sprendinius. Kriterijai yra nevienodai svarbūs projektinių sprendinių alternatyvų įvertinimo požiūriu, todėl nustatoma alternatyvių sprendimų bendra naudingumo vertė. Sudaroma daugiakriterinio įvertinimo lentelė (žr. į lentelę Nr. 19). Atrenkamas tas variantas, kurio naudingumo vertė N yra didžiausia.

19 lentelė. Architektūros muziejaus vietos parinkimo sprendimų vertinimas

Vertinimo kriterijai	Lyginamasis svoris, %	Kriterijaus reikšmingumo įvertinimas			Naudingumo vertė (0-10)			Naudingumas kriterijų naudingumo požiūriu		
		A1	A2	A3	A1	A2	A3	A1	A2	A3
K1	20	0,2	3,4	0,2	10	6	10	2	1,2	2
K2	17	9	4	5	5	10	9	0,85	1,7	1,53
K3	27	5	3	2	7	9	10	1,89	2,43	2,7
K4	3	10	10	8	10	10	8	0,3	0,3	0,24
K5	33	8	6	10	8	6	10	2,64	1,98	3,3
Σ_i	100							7,68	7,61	9,77

Efektyviausias tas variantas, kurio naudingumo skaitinė vertė visų kriterijų požiūriu yra didžiausia. Šiuo atveju, tai alternatyva A3 (9,77) – sklypas Laisvės al. 60.

Išvada: Efektyviausia **alternatyva** yra **A3** – sklypas Laisvės al. 60.

Artumo idealiam taškui metodas (žr. į priedą Nr. 4).. Artumo idealiam taškui metodo esmė yra apibendrinto kompleksinio kriterijaus formavimas, remiantis lyginamų variantų nukrypimu nuo vadinamojo idealaus, susidedančio iš geriausių nagrinėjamų variantų kriterijų. Nustatomas atstumas tarp realaus ir idealaus teigiamo varianto L (žr. į lentelę Nr. 20).

20 lentelė. Atstumas tarp realaus ir idealaus teigiamo varianto

Atstumai/kriterijai	K1	K2	K3	K4	K5	Σ
L1	0,00	0,08	0,13	0,00	0,04	0,25
L2	0,19	0,00	0,04	0,00	0,09	0,32
L3	0,00	0,02	0,00	0,01	0,00	0,03

Nustatomas atstumas tarp realaus ir idealaus neigiamo varianto L (žr. į lentelę Nr. 21).

21 lentelė. Atstumas tarp realaus ir idealaus neigiamo varianto

Atstumai/kriterijai	K1	K2	K3	K4	K5	Σ
L1	0,19	0,00	0,00	0,01	0,05	0,25
L2	0,00	0,08	0,09	0,01	0,00	0,18
L3	0,19	0,06	0,22	0,00	0,09	0,56

Randame kiekvienos alternatyvos reikšmę ($K_{bit,i}$):

$$K_{bit,i} = \frac{L_i^-}{L_i^+ + L_i^-}$$

$$K_{bit,1} = \frac{0.25}{0.25+0.25} = 0.50$$

$$K_{bit,2} = \frac{0.18}{0.32+0.18} = 0.36$$

$$K_{bit,3} = \frac{0.56}{0.03+0.56} = 0.95$$

Geriausias (racionaliausias) sprendimas yra tas, kurio K_{bit} reikšmė yra max ($K_{bit}=\max$).

Šiuo atveju, **$K_{bit}=0,95$** .

Nustatome naudingumo laipsnį:

$$N_i = \frac{K_{bit}}{K_{bit,max}} \times 100\%$$

$$N_1 = \frac{0.50}{0.95} \times 100 = 52.63 \%$$

$$N_i = \frac{0.36}{0.95} \times 100 = 37.89 \%$$

$$N_i = \frac{0.95}{0.95} \times 100 = 100 \%$$

Išvada: racionaliausia **alternatyva** yra **A3** - sklypas Laisvės al. 60.

Įvertinus alternatyvas pagal koncepcinio modelio principus bei daugiakriterinio vertinimo metodu ir artumo idealiam taškui metodu eksperimentiniam projektui pasirenkama vieta – **Laisvės al. 60 Kauno Naujamiestyje.**

3.3. Teritorijos Laisvės al. esamos būklės analizė

Lokacija. Kauno Naujamiestis – istorinis miesto centras.

Teritorijos naudojimo būdas. Kauno miesto bendrajame plane numatyta teritorija priskirta miesto centro teritorijoms. Galimas užstatymo intensyvumas UI -3,5.

Kultūros paveldas. Pasirinktoje teritorijoje Kultūros vertybių registre yra įregistruoti tokie kultūros paveldo pastatai (žr. į 47 pav.):

- Kino teatras "Romuva" (Laisvės al. 54). Stilius – Art Deco, funkcionalizmas, modernizmas. Planinėje pastato struktūroje vyrauja užapvalintos formos. Turi aliuzija į JAV kino teatrus būdingą *streamline* estetiką. Įėjimą akcentuoja pastato bokštelis (Petrulis, V. Kino teatras...);

47 pav. Kultūros paveldo pastatai (Sudaryta autorės)

- Buvusios "Pieno centro" bendrovės rūmai. Stilius – funkcionalizmas/modernizmas. Gatvių sankryžoje esantis statinys išsiskiria savo aukštingumu. Lenktas pagrindinio fasado siluetas. Tūrinė kompozicija santūri, simetriška (Petrulis, V. Buvusios..);

- "Lietuvos" viešbutis Kaune. Stilius – "Tautinis stilius", istorizmas. Vėlyvojo baroko užuominos (Petrulis, V. "Lietuvos...");

- Žemės bankas Kaune (dab. KTU Centriniai rūmai). Stilius – funkcionalizmas, modernizmas. Aiškiai išreikštos klasicizmo formos. Vyrauja paprastos geometrinės formos (Petrulis, V. Žemės...);
- Kauno Nacionalinis dramos teatras (buv. Jaunojo žiūrovo teatras). Stilius – “Socialistinis realizmas”. Skulptūros, esančios pastato fasade, suteikia objektui išskirtinumo (Petrulis, V. Jaunojo...);
- Karininkų ramovė Kaune. Stilius – “Tautinis stilius”, modernizuotas istorizmas (Petrulis, V. Karininkų...);
- Namai S. Daukanto g. (15967);
- Pastatų kompleksas S. Daukanto g. (32915);
- Namai S. Daukanto g. (16544).

Kultūrinės vertės nustatymas. Pasak A. Miškinio (Laisvės al. Apie.), Laisvės al. pastatus galima klasifikuoti pagal kultūrinę vertę (žr. į 48 pav.). Priešais projektuojamą sklypą “Pieno centro” bendrovės rūmai yra įvertinti 4 balais. Kitų greta esančių kampinių pastatų kultūrinė vertė - 2 balai. Sklypo rytinėje dalyje stovintis modernios architektūros pastatas kultūrinės vertės neturi.

48 pav. Laisvės al. Pastatų architektūrinė vertė (pagal A. Miškinį)

Teritorijos infrastruktūros analizė (žr. į 49 pav.). Pasirinkta teritorija yra Kauno Naujamiestyje dviejų pėsčiųjų gatvių sankryžoje – S. Daukanto g. ir Laisvės al. Šioje vietoje formuojasi pagrindinis pėsčiųjų srautų susikirtimas. Žmonės planuojamą teritoriją gali pasiekti einant tiek nuo rytinės, tiek nuo vakarinės Laisvės al. pusės. Viešojo transporto sustojimai yra netoli – Kęstučio g. ir S. Donelaičio g. Pastarąja galima pasiekti planuojamą teritoriją, privažiuojant prie planuojamo objekto per vidinį kiemą. Į buvusį rūšį yra išlikęs įvažiavimas (pandusas).

49 pav. Infrastruktūra ir žmonių koncentracija

Užstatymas. Teritorijai būdingas perimetrinis užstatymas. Vienintelis kino teatro „Romuva“ pastatas panaikina vientisą užstatymo liniją, sukurdamas vidinę erdvę. Kvartale pastatų aukštis nuo 12 m iki 21 m (žr. į 50 pav.). Pasirinktoje teritorijoje vidinėje dalyje vyrauja keli žemesni statiniai. Iš rytų pusės greta analizuojamo sklypo yra apie 11 m aukščio pastatas. Iš pietų pusės, priešais pasirinktą teritoriją, yra apie 21 m aukščio pastatai. Iš vakarų pusės yra apie 12 m aukščio pastatas, kuris turi bokštelį (aukštis siekia apie 18,5 m). Iš šiaurės pusės analizuojamas sklypas ribojasi su 21 m aukščio pastatu. Galima teigti, jog S. Daukanto g. pastatų aukštis gana tolygus – apie 18-21 m. Laisvės alėjos pastatų aukštis yra kintantis.

50 pav. Teritorijos pastatų aukštingumo schema

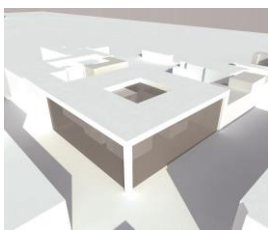
Istorinė sklypo analizė. Esamoje teritorijoje buvo universalinė parduotuvė „Merkurijus“, kuri nugriauta 2009 m. Buvęs statinys didino Laisvės alėjos bei S. Daukanto g. sankryžos aukštingumą. Pastato kompozicijoje buvo mažiau iškelti didesnio ploto tūriai. Mažesnio ploto tūriai iškelti aukščiau (Almonaitytė-Navickienė, V., 2014). Jis buvo atitrauktas nuo perimetrinės Laisvės al. užstatymo linijos, taip sukurdamas erdvę pėsčiųjų srautams.

Reljefas. Reljefas gana tolygus. Sklypo aukštingumas per 1 m didėja link vidinės kvartalo dalies

3.4. Architektūros muziejaus, panaudojant Vakarų Europos architektūrinę tradiciją, alternatyvių siūlymų vertinimas

Pagal tiriamojo projekto koncepcinį modelį, Vakarų Europos architektūrinės tradicijos panaudojimo priemonės yra penkios. Tai minimalistinė forma, paviršutinis tradicinis dekoras, atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos, istorinių stilių ir formų taikymas, tradicija paremti planiniai sprendiniai. Pastarasis yra sudėtinis pastato projektavimo elementas. Priemonės gali būti derinamos tarpusavyje, tačiau pagrindinė dominuojanti priemonė priklauso nuo projektavimo vietos.

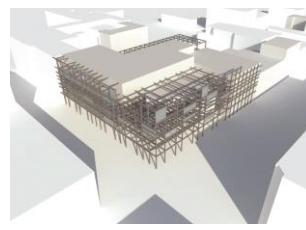
Pasirinkta teritorija yra Kauno Naujamiestyje. Tai istorinė aplinka, esanti centrinėje miesto dalyje. Analizuojamos keturios skirtingos architektūrinės raiškos priemonės (žr. į 51 pav.). Minimalistinė forma dominuoja aplinkoje savo vientisu geometriniu tūriu. Ji sukuria kontrastą aplinkoje esantiems mažesnio tūrio pastatams. Paviršutinis tradicinis dekoras pastato kompozicijoje gali reikštis per fasadų apdailą. Galimos alternatyvios raiškos priemonės: langų rėmų išryškinimas, apdailos plokščių naudojimas. Ornamentika gali būti tiek ažūrinė, tiek reljefinė, kuri būdinga aplinkos kultūriniam kontekstui. Istorinių stilių ir formų taikymas leidžia pastato tūrį skaidyti į smulkesnio mastelio formas. Toks sprendimas labiau artimas aplinkos kontekstui.

Minimalistinė forma

Paviršutinis tradicinis dekoras

Atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos

Istorinių stilių taikymas

51 pav. Architektūrinės raiškos alternatyvos

Pagal prioritetą istoriniame miesto centre labiausiai tinka istorinių stilių ir formų taikymas, paviršutinis tradicinis dekoras, minimalistinė forma, atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos. Pagal koncepcinio modelio principus išsirenkama alternatyva naujai projektuojamam pastatui – istorinių stilių ir formų taikymas ir paviršutinis tradicinis dekoras.

Šios architektūrinės tradicijos raiškos priemonės derinamos su tradicija paremtais planiniais sprendiniais.

3.5. Architektūros muziejaus Laisvės al. 60 projektiniai pasiūlymai

3.5.1. Sklypo sutvarkymo siūlymai

Teritorijos sutvarkymo koncepcijoje numatoma sukurti naują visuomenės traukos centrą. Žemės sklypas yra greta kultūriniu – socialiniu požiūriu vertingų traukos taškų: pėsčiųjų gatvių sankryžos, edukacinės bendruomenės objektų, pagrindinės žmonių srauto ašies (Laisvės al.). Kad planuojamas objektas – muziejus - funkcionuotų, reikia parinkti tinkamą teritorijos suskirstymą, išspręsti tiek transporto, tiek pėsčiųjų infrastruktūrą.

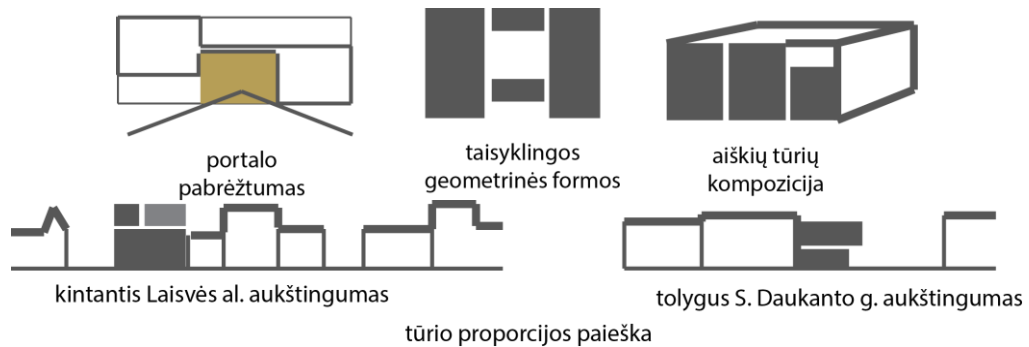
Projektuojamas pastatas siejamas su Laisvės alėjai būdinga užstatymo linija. Planuojamoje teritorijoje formuojamas kampinis kvartalo užstatymas. Pastatas projektuojamas ant sklypo ribos. Žemės sklypo plotas – 7131 m². Teritorija suskirstoma į dvi dalis: reprezentacinę ir rekreacinę. Pirmoji yra formuojama nuo Laisvės al. pusės, kur projektuojamas pagrindinis žmonių srautų patekimas į objektą. Pagalbiniai įėjimai į objektą numatomi vidiniame kieme. Jame projektuojama žalia zona rekreacijai. Ji skirta ir viešoms lauko ekspozicijoms.

3.5.2. Architektūros muziejaus pastato architektūrinė koncepcija tradicijos aspektu

Architektūros muziejus projektuojamas taikant Vakarų Europos architektūrinės tradicijos principus. Jie perteikiami moderniomis vaizdavimo galimybėmis bei šiuolaikinės architektūros raiškos priemonėmis. Jų intensyvumas, pobūdis bei savitumai priklauso nuo aplinkos konteksto. Semantinis teritorijos respektavimas sukuria monumentalaus pastato kūrimo principus. Projektuojamo architektūros muziejaus kompozicinė išraiška turi byloti apie visuomeninio pastato svarbą .

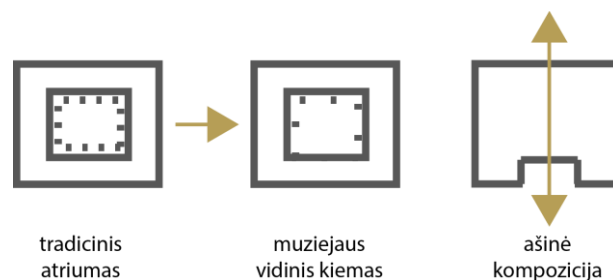
Pastato kompozicijoje taikoma istorinių stilių ir formų interpretacija (žr. į 52 pav.). Statinio tūris sudeda iš taisyklingų geometrinių formų. Jų proporcijos bei aukštingumas yra ieškomi aplinkos kontekste. Pastato tūris yra aukštesnis ties Laisvės al. ir S. Daukanto g. sankirta dėl vyraujančios S. Daukanto g. tolygios užstatymo linijos. Muziejaus rytinis korpusas yra žemesnis, derantis prie Laisvės al. būdingo kintančio žemų pastatų aukštingumo. Šiaurinėje dalyje formuojamas aukštesnis korpusas, kuris atitrauktas nuo Laisvės al. Toks sprendimas leidžia

tūriui labiau įsilieti į teritorijos užstatymo kontekstą. Kompozicijoje yra pabrėžtas įėjimas. Šiaurinėje dalyje projektuojama konsolė, kuri sukuria pastato lengvumą. Po ja numatomas žmonių srautų praėjimas. Tai tarsi tradicinė pirmo aukšto pastato arkada. Tačiau naujos technologinės priemonės leidžia atsisakyti kolonų. Tūrių vientisumas, proporcijų paieška aplinkoje, portalo pabrėžtumas priartina pastatą prie architektūrinių tradicijų kilmės.

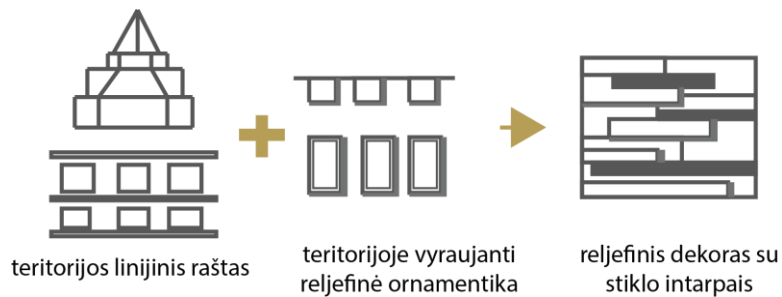
52 pav. Istorinių stilių ir formų taikymas

Projektuojant architektūros muziejų naudojami tradicija paremti planiniai sprendiniai (žr. į 53 pav.). Uždaroms lauko ekspozicijoms kuriamas vidinis taisyklingos geometrinės formos kiemas. Jis pritaikomas ne tik funkcijai, bet ir vidinių patalpų apšvietimui. Pastate naudojama ašinė kompozicija, kuri yra taip sąsaja su Vakarų Europos architektūrine tradicija.

53 pav. Tradicija paremti planiniai sprendiniai

Kita architektūrinės tradicijos raiškos priemonė – paviršutinis tradicinis dekoras (žr. į 54 pav.). Jo pobūdis bei savitumas kuriamas analizuojant kultūrinį vietos kontekstą. Aplinkinių pastatų fasadams yra būdingas tiesių horizontalių linijų pabrėžimas. Jis reiškiasi tiek smulkiuose elementuose, tiek didesniuose, išryškinant pastatų horizontalumą. Greta esantiems pastatams taip pat būdingas architektūrinių detalių reljefiškumas. Interpretuojant šias raiškos formas – reljefiškumą bei horizontalias linijas – kuriamas architektūros muziejaus dekoras per fasado apdailos plokštes. Reljefinio paviršutinio dekoru naudojimas yra užuomina į Vakarų Europos architektūrinę tradiciją.

54 pav. Paviršutinis tradicinis dekoras

3.5.3. Pastato planiniai – erdviniai sprendiniai

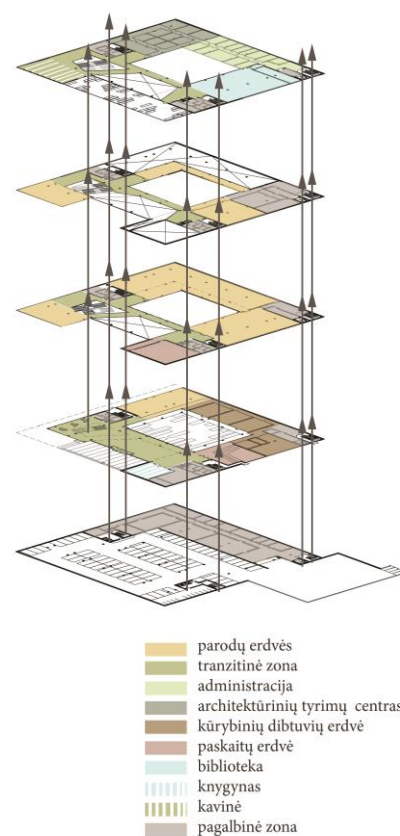
Pastato programa.

Projektuojamas 4 aukštų architektūros muziejus su rūsiu. Pastate numatomos šios funkcijos (žr. į 55 pav.): parodų erdvės, administracija, erdvės kūrybai, architektūrinių tyrimų centras, biblioteka, knygynas, kavinė, paskaitų erdvės, tranzitinė-reprezentacinė zona bei pagalbinė zona. Pastato bendras plotas - 8778.69 m², iš jų 993.10 m² rūsiu plotas. Pastato taisyklingas planas skaidomas į centre projektuojamu vidiniu kiemu uždaroms ekspozicijoms.

Pirmame aukšte numatomos aktyvios zonos – socialinių formų erdvė, skirta debatams bei architektūrinėms diskusijoms, laikinų ekspozicijų erdvė (261.41 m²), reprezentacinis holas. Taip pat šiame aukšte projektuojam kūrybinių dirbtuvių erdvė. Ji skirta parengti architektūrinius darbus, juos pristatyti. Taip pat numatomos patalpos maketavimui bei spausdinimui.

Antrasis aukštas skirtas muziejaus ekspozicijoms. Čia numatomos trys parodų erdvės: didžioji ekspozicijų salė (789.57 m²), nuolatinių ekspozicijų salė (477.75 m²), laikinų ekspozicijų erdvė (175.15 m²). Šiame aukšte projektuojama 216 vietų (iš jų 6 vietos pritaikytos žmonėms su negalia) konferencijų salė.

Trečiame aukšte projektuojamos 3 parodų erdvės. Tai ilgoji ekspozicijų salė (184.95 m²), kuri kartu yra kaip apžvalginis koridorius eksponatams, 220.05 m² ekspozicijų salė, laikinų ekspozicijų erdvė (175.15 m²). Šiame aukšte

55 pav. Pastato funkcinis zonavimas

numatytos patalpos eksponatų paruošimui, restauravimui.

Ketvirtame aukšte numatomos patalpos architektūriniams tyrimams, bibliotekai. Taip pat galiniame pastato korpuse projektuojama administracija. Priekiniame pastato korpuse numatoma poilsio erdvė. Ant stogo projektuojama lauko terasa su apželdinimu.

Rūsyje numatomos pagalbinės patalpos muziejaus funkcionavimui. Projektuojama erdvė eksponatų atvežimui. Numatoma 72 vietų automobilių stovėjimo aikštelė. Vietų kiekis apskaičiuotas pagal muziejaus paskirties pastato poreikį (1 vieta 40 m² salės ploto) bei konferencijų salės poreikį (1 vieta 10 m² salės ploto). Taip pat suprojektuotos 24 dviračių stovėjimo vietos.

3.5.4. Pastato eksterjeras ir interjeras

Architektūros muziejaus paskirtis yra eksponuoti objektus, juos pateikti žiūrovui. Ekspوناتai turi būti aiškiai matomi, suprantami aplinkoje. Dėl šios priežasties projektuojamam objektui parenkamos šviesios medžiagos tiek eksterjere, tiek interjere.

Eksterjeras. Konceptiniame modelyje apibrėžta architektūrinėje tradicijoje naudojamos medžiagos. Dėl šios priežasties pagrindine architektūrine medžiaga parenkamas gelsvai pilkšvos spalvos akmens apdailos plokštės. Jų raštas yra reljefinis, vietomis chaotiškai išdėstytais stiklo tarpais. Tai leidžia išspręsti pastato erdvių apšvietimą. Pastato pagrindiniame fasade dominuoja stikliniai vitrininiai fasadai. Tai itin išryškėja naktį, kai apšviestas pastato fasaduose pradeda dominuoti žmonių siluetai.

Interjeras. Pastato interjeras subtilių šviesių tonų. Įrengiamos blizgios šviesaus marmuro plokščių grindys. Tai suteikia pastatui prabangaus žavesio. Blizgios medžiagos kontrastuoja su eksterjero natūralaus akmens apdaila. Toks sprendimas leidžia išryškinti tekstūras. Platūs koridoriai bei holai leidžia grožėtis pastato architektūra. Tai kuria visuomenei socialia patrauklų pastatą.

3.6. Eksperimentinio projekto rezultatų įvertinimas

Eksperimentinis projektas remiasi konceptiniame modelyje suformuluotais teiginiais. Projektuojant naujos paskirties objektą stengiamasi panaudoti Vakarų Europos architektūrinės

tradicijos principus. Jie yra netiesiogiai interpretuojami, naudojant modernias vaizdavimo galimybes.

Ekperimentinis projektas naudoja tris architektūrinės tradicijos priemones. Tai istorinių stilių ir formų taikymą, paviršutinį tradicinį dekorą, tradicija paremtus planinius sprendinius. Istorinės formos ir stiliai taikomi interpretuoti. Jie reiškiasi tradicinių elementų, kompozicinių principų, geometrinių formų naudojimu. Tradicinių planinių sprendinių naudojimą diktuoja pastato funkcija. Muziejui reikalinga vidinė erdvė ekspozicijoms. Paviršutinio dekoru raiškai įtaką daro aplinkos kontekstas. Ornamentikos pobūdį lemia šalia esančių pastatų išraiška.

Apibendrinant galima teigti, jog architektūrinės tradicijos panaudojimas yra tiesiogiai susijęs su konkrečia aplinka. Ekperimentiniu projektu pastebėta, jog vietos kultūrinis kontekstas skatina tradicinės architektūrinės raiškos priemonės pasirinkimą. Užstatymas, aplinkos mastelis, statinių charakteris diktuoja pastato kompozicinį tūrį. Istorinėje aplinkoje tai priartina prie istorinių stilių ir formų taikymo. Sukuriama galimybė didesnei tūrio integracijai į aplinką.

IŠVADOS

1. Vakarų Europos architektūra atspindi Vakarų kultūros tradicijas, kurios pradėjo formuotis jau antikinės Graikijos laikais, tęsėsi senovės Romoje bei reiškėsi Europos viduramžių architektūros stiliuose: Romanikoje, Gotikoje, Renesanse, Baroke ir Klasicizme. Vakarų Europos architektūrinei tradicijai būdingas pasikartojančių architektūrinių bruožų ir projektavimo principų perėmimas, tobulinimas, interpretavimas. Vyraujančios laikmečio vertybės ir grožio samprata lemia šios tradicijos perteikimo principų taikymo savitumus.

2. Analizuojant Vakarų Europos architektūros tradicijas, galima teigti, kad pastatų ir jų kompleksų kompozicijoje vyravo taisyklingos geometrinės formos, tradiciniai pastato plano sprendiniai, kompozicinių principų pasikartojimas, tokių kaip orderio taikymas, ritmas, ašinė kompozicija bei simetrija ir t.t. Pastato elementų santykis bei geometrinė proporcijų sistema lėmė projektavimo principų naudojimą. Dažniausiai pastatuose naudojamos tradicinės medžiagos.

3. Šiuolaikiniame projektavime Vakarų Europos architektūrinės tradicijos perteikiamos minimalistine forma, taip pat naudojant paviršutinį tradicinį dekorą, atviras konstrukcijas ir inžinerines komunikacijas, taikant istorinius stilius ir formas, tradicija paremtus planinius sprendinius. Istoriniai stiliai ir formos taikomi tiesiogiai arba interpretuoti. Architektūrinė tradicija reiškiasi per vientisų tūrių naudojimą. Ji taip pat pastebima ažūriniuose, reljefiškuose elementuose, spalvotu stiklo bei ornamentinių raštų naudojime. Atvirumo filosofija, būdinga Vakarų Europos architektūrinei tradicijai, pastebima pastatų konstrukcijų ir inžinerinių sistemų pabrėžime.

4. Atlikus empirinius tyrimus, galima kalbėti apie Vakarų Europos architektūrinės tradicijos tęstinumą, kuomet projektavime per interpretacijas naudojami patys architektūrinės tradicijos principai, taikant modernias vaizdavimo priemones: naujas medžiagas, konstrukcinius sprendimus, apdailos elementus. Naujų pastatų projektavime, siekiant atsižvelgti į istorinės aplinkos kontekstus, siekiama architektūros monumentalumo. Toks interpretavimas yra palankiau vertinamas visuomenės, nors tiesiogiai architektūrinę tradiciją interpretuojančius pastatus respondentai atpažįsta labiau kaip tradicijos tęstinumą.

5. Siekiant panaudoti Vakarų Europos architektūrinės tradicijos principus šiuolaikiniame projektavime, siūloma atsižvelgti į koncepciniame modelyje suformuluotas nuostatas. Architektūrinės tradicijos kilmė reiškiasi per pastato santykį su aplinka bei pastato struktūrą, kuriai būdinga pasikartojantys projektavimo principai. Architektūrinės tradicijos šiuolaikiniame

projektavime interpretuojamos per architektūrinės raiškos priemones, kurios tuo pat metu yra pastato architektūrinės raiškos vertinimo kriterijai. Jų panaudojimo tinkamumas priklauso nuo konkrečios aplinkos pobūdžio.

6. Eksperimentiniu projektu siekiama integruoti naujos paskirties pastatą Lietuvoje – architektūros muziejų – istoriniame miesto centre. Pagal koncepcinio modelio principus bei aplinkos pobūdį, projektuojame pastate taikoma istorinių stilių ir formų interpretacija. Pastato kompozicijoje naudojamas tūrių skaidymas ir proporcija pasirenkami dėl teritorijai būdingo charakterio. Ašinė kompozicija, vidinio kiemo projektavimas yra tradicija paremtų planinių sprendinių naudojimas pastato kompozicijoje. Fasadui naudojamos reljefinės apdailos plokštės yra architektūrinės tradicinės raiškos priemonė – paviršutinis tradicinis dekoras.

7. Įvykdžius eksperimentinį projektą bei įvertinus skirtingas architektūrinės tradicijos priemones šiuolaikiniame projektavime, galima teigti, kad Vakarų Europos architektūrinės raiškos potencialas priklauso nuo kultūrinio ir aplinkos konteksto. Jis daro įtaką architektūrinės tradicijos interpretacijai per pastato tūrio kompoziciją, fasadų raišką, planą, apdailą. Norint sukurti projektuojamo pastato darnų santykį su aplinka, kuris atstovautų šiuolaikiniam laikmečiui, svarbu rasti ribą tarp interpretacijos, tradicijos imitacijos ir technologinių naujovių.

Perlavičiūtė, D. Vakarų Europos architektūrinės tradicijos panaudojimo galimybės šiuolaikiniame projektavime. *Magistro* baigiamasis projektas / vadovas V. Karvelytė Balberienė; Kauno technologijos universitetas, Statybos ir architektūros fakultetas, Architektūros ir urbanistikos katedra.

Kaunas, 2015. 76 psl.

SANTRAUKA

The topic of the Master's thesis: Usage Possibilities of Western European Architectural Traditions in Contemporary Design. This master's thesis analyzes the concept of the architectural tradition of Western European architectural tradition, which dictates such expression opportunities in contemporary architects' works. This work is intended to find the best architectural traditions means of expression and techniques which create a building of architectural traditions and synthesis.

The Master's thesis consists of the following components: literature analysis, empirical research, experimental projects and conclusions.

The first part collects and analyzes existing literature of Western European architectural tradition of possibilities in the contemporary design theme. Analyzes and classifies the examples of architecture abroad and Lithuania, highlights the practical and theoretical problems. In this part it is analysed the Western European architectural tradition of the concept, its historical development and highlights the principles, defines expression possibilities in contemporary design. Based on the analysis, creates a hypothetical model.

The second part conducts the empirical research by the sociological society and consists of architectural specialists' surveys and research areas. This phase includes a literature analysis which forms a hypothetical model's verification by empirical research, designs a study program, execution of tests, generalization of the results. The result of the final phase - forms the conceptual model of the experimental project to be carried out.

The third part sets out, in an experimental project, based on the conceptual model and its principles, the outcome in practical design. Conducts the experimental project site selection, presents alternative solutions, which, according to the selection criteria, selects one. The object of the experimental design - a building for which the principles of the Western European architectural traditions' are used to build.

LITERATŪRA

Knygos

1. Minkevičius, J. Architektūros kryptys užsienyje. Vilnius, 1971, 103 p.
2. Welsch, W. Mūsų postmodernioji modernybė. Vilnius: Alma littera, 2004, 504 p.
3. Stasiulis, E. Forma architektūroje. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2010, 216 p. ISBN 978-9955-854-83-8
4. Navickienė, E. Nauja architektūra istorinėje aplinkoje: kūrimo patirtis. Vilnius: Technika, 2006, 180 p., ISBN 9955-28-060-3
5. Conway, H., Rowan, R. Understanding Architecture. An Introduction to Architecture and Architectural History. Routledge, Taylor & Francis Group, 2005, 287 p., ISBN 0-415-32059-3
6. Palaima, J. Harmonija architektūroje. Propocijos ir mastelis. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2006, 208p. ISBN 9955-624-60-4
7. Giedion, S. Space, Time and Architecture. The Growth of a New Tradition. London: Harvard university press, 2008, 902 p., ISBN 978-0-674-83040-0
8. Davies, C. Thinking About Architecture. An Introduction to Architectural Theory. London: Laurence King Publishing Ltd, 2011, 160 p., ISBN 978-185669-755-2
9. Novickas, A. Atminties įprasminimas miesto aikštėje: nuo paminklo iki patirčių erdvės. Vilnius: Technika, 2010, 80 p.
10. Likas, G. Architektūros stiliai (VIII-XX a.). Mokomoji knyga. Vilnius: Technika, 2002, 134 p.
11. Viollet le Duc, E. Besedy ob arxitekture. T. 2., M., 1938, 66 p.
12. Vaitkevičienė, V. Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius: „Žodynas“, 2001, 1040 p. ISBN 9986-465-50-8
13. Frontisi, C. Vizualioji meno istorija. Šviesa, 2007, 516 p., ISBN 5-430-04012-6;
14. Mačiulis, A. Architektūra: stiliai, kompozicija, menų sąveika. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos menų leidykla, 1997, 262 p. ISBN 9986-571-24-3
15. Watkin, D. A History of Western Architecture. 4th edition. London: Laurences King Publishing, 2005, 720 p., ISBN 1-85669-459-3
16. Llera, R.R. Trumpa architektūros istorija. Naujoji Rosma, 2006, 256 psl., ISBN 9955-06-164-2

17. Šešelgis, K. Miestų raida: sąlygos ir rezultatas. Vilnius: Technika, 1996, 252 p., ISBN 9986-05-268-8

18. Almonaitytė-Navickienė, V. Architekto Algimanto Sprindžio kūryba. Kaunas, 2014, 120 p.

Straipsniai

19. Rubavičius, V. Architektūra postmetafiziniame diskurse. Urbanistika ir architektūra, 2001, XXV tomas, Nr. 3, 111-117 p, ISSN 1392-1630;

20. Lupeikis, K. Minimalizmo raiškos šiuolaikinėje architektūroje kilmės priežastingumo analizė. Urbanistika ir architektūra, 2001, XXV tomas, Nr. 3, 135-140 p, ISSN 1392-1630;

21. Mačiulis, M. A. Iracionalumo apraiškos XX a. užsienio ir Lietuvos architektūroje. Urbanistika ir architektūra, 2010, Nr. 34(2), 151-160 p, ISSN 1392-1630;

22. Jakovlevas-Mateckis, K., Konstinaitė L., Kai kurie minimalizmo aspektai šiuolaikinėje bibliotekų architektūroje. Urbanistika ir architektūra, 2006, XXX tomas, Nr. 2, 97-104 p, ISSN 1392-1630;

23. Diniz Moreira, F. Herzog & De Meuron and the Decorated Sheds of Venturi & Scott Brown, 2008, ARQTEXTO 13, 82-97 p.

Informacija internete

24. Krier, L. Tradition – Modernity – Modernism: some necessary explanations. 1987 [žiūrėta 2013-10-30]. Prieiga per internetą: <http://zakuski.utsa.edu/krier/tradition.html>

25. Krier, L. The Future of Cities: The Absurdity of Modernism. 2002 - [žiūrėta 2013-10-30]. Prieiga per internetą: <http://zeta.math.utsa.edu/~yxk833/krierinterview.html>

26. Internetinė enciklopedija. Western Europe - [žiūrėta 2013-11-28]. Prieiga per internetą: http://lt.wikipedia.org/wiki/Vakar%C5%B3_Europa

27. Minkevičius J. Minimalizmas, pseudiminimalizmas, hiperminimalizmas architektūroje. 2008 - [žiūrėta 2013-11-30]. Prieiga per internetą:

<http://www.kamane.lt/Kamanes-tekstai/2008-metai/Balandis/MINIMALIZMAS-PSEUDOMINIMALIZMAS-HIPERMINIMALIZMAS-ARCHITEKTUROJE>

28. National gallery extension - [žiūrėta 2013-12-19]. Prieiga per internetą: <http://eng.archinform.net/projekte/1656.htm>

29. Kroll, A. AD Classics: Neue Staatsgalerie. 2011 balandžio 03 d. - [žiūrėta 2013-12-15]. Prieiga per internetą: <http://www.archdaily.com/124725/ad-classics-neue-staatsgalerie-james-stirling/>
30. Anttinen Oiva Architects, Helsinki University Main Library 2013 gruodžio 19 d. - [žiūrėta 2013-12-20]. Prieiga per internetą: <http://www.archdaily.com/459135/helsinki-university-main-library-anttinen-oiva-architects/>
31. Herzog & de Meuron, Eberswalde Technical School Library, 1996 [žiūrėta 2013-12-13]. Prieiga per internetą: <http://www.herzogdemeuron.com/index/projects/complete-works/101-125/105-eberswalde-technical-school-library.html>
32. Rudokas, K., Petrulis, V. Kėdainių krematoriumas - [žiūrėta 2013-12-28]. Prieiga per internetą: <http://www.autc.lt/Public/HeritageObject.aspx?rt=3&oe=6&id=938;>
33. Chami, C. Alberto Campo Baeza - Caja Granada Savings Bank in Granada, Spain. 2009 - [žiūrėta 2014-01-10]. Prieiga per internetą: <http://www.archinnovations.com/featured-projects/offices/alberto-campo-baeza-caja-granada-savings-bank/>
34. Rudokas, K. Kauno paveikslų galerija (dab. Mykolo Žilinsko dailės galerija) - [žiūrėta 2013-12-20]. Prieiga per internetą: <http://www.autc.lt/public/HeritageObject.aspx?id=1047>
35. Štelbienė A. Mokslo technologijų parkas - [žiūrėta 2013-12-20]. Prieiga per internetą: <http://www.archmap.lt/objects/mokslo-technologiju-parkas/>
36. Grande Arche de la Defence - [žiūrėta 2015-04-20]. Prieiga per internetą: <http://www.aviewoncities.com/paris/archedeladefense.htm>
37. Centre Pompidou - [žiūrėta 2015-02-20]. Prieiga per internetą: <http://architectuul.com/architecture/centre-pompidou-1>
38. Museum of modern Literature - [žiūrėta 2014-10-01]. Prieiga per internetą: <http://www.e-architect.co.uk/germany/marbach-museum>
39. Internetinė enciklopedija. Architektūros muziejus – [žiūrėta 2014-11-15]: http://lt.wikipedia.org/wiki/Architekt%C5%ABros_muziejus
40. Petrulis V. Kino teatras “Romuva” Kaune – [žiūrėta 2015-01-26]: <http://www.autc.lt/lt/architekturos-objektai/609>
41. Petrulis V. Buvusios “Pieno centro” bendrovės rūmai – [žiūrėta 2015-01-26]: <http://www.autc.lt/lt/architekturos-objektai/1027;>

42. Petrulis V. "Lietuvos" viešbutis Kaune – [žiūrėta 2015-01-26]:
<http://www.autc.lt/lt/architekturos-objektai/834>
43. Petrulis V. Žemės bankas Kaune (dab. KTU centriniai rūmai) – [žiūrėta 2015-01-26]: <http://www.autc.lt/lt/architekturos-objektai/899>;
44. Petrulis V. Jaunojo žiūrovo (dab. KVADT) teatras – [žiūrėta 2015-01-26]:
<http://www.autc.lt/lt/architekturos-objektai/204>;
45. Petrulis V. Karininkų ramovė Kaune – [žiūrėta 2015-01-26]:
<http://www.autc.lt/lt/architekturos-objektai/881>
46. Kultūros vertybių registras – [žiūrėta 2014-12-01]: <http://kvr.kpd.lt/heritage/>

Teisiniai dokumentai

47. Rygos chartija dėl autentiškumo ir istorinės rekonstrukcijos kultūros paveldo atžvilgiu. UNESCO, Ryga, 2000
48. Resolutions of the Symposium on the introduction of contemporary architecture into ancient groups of buildings, ICOMOS, Budapest, 1972
49. La Sarraz Declaration, Congres Internationaux D'Architecture Moderne, 1928
50. LR Muziejų įstatymas NR. I-930, 1995 birželio mėn. 08 d.

Dokumentika

51. Roger Scruton: Why beauty matters. Prieiga internete:
<http://documentaryaddict.com/Why+Beauty+Matters-542-documentary.html>

Paskaitų užrašai

52. Minkevičius, J. Architektūros ir dailės istorija. Paskaitų užrašai. 2010

Archyvinė informacija

53. Miškinis, A. Laisvės alėja. Apie jos tolesnio formavimo modelį. Projektavimo įmonės UAB „Arikon“ archyvas

Ilustracijų sąrašas

8 pav. Kėdainių krematoriumas - [žiūrėta 2013-12-29]. Prieiga per internetą:

<http://www.natkevicius.lt/lt/projektai/krematoriumas-kedainiuose-.html?filter=0&subFilter=>

9 pav. KTU studijų ir verslo centras, G.Janulytė-Bernotienė - [žiūrėta 2015-04-29].

Prieiga per internetą: <http://sa.lt/kaunas-reiksmingu-projektu-nestokoja/>

10 pav. Šiaulių arena - [žiūrėta 2013-12-29]. Prieiga per internetą:

<http://www.autc.lt/Public/HeritageObject.aspx?id=1126&oe=6>

11 pav. Šiuolaikinio meno centro rūmai Vilniuje, Čekanauskas - [žiūrėta 2015-04-29].

Prieiga per internetą: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2014-12-17-smc-pristatoma-prancuzu-menininko-aurelieno-froment-kuryba/125441>

12 pav. M. Žilinsko dailės galerija Kaune, E. Miliūnas - [žiūrėta 2013-12-29]. Prieiga per internetą: <http://www.panoramio.com/photo/365343622/>

13 pav. Mokslo technologijų parkas - [žiūrėta 2014-01-10]. Prieiga per internetą:

<http://www.archmap.lt/objects/mokslo-technologiju-parkas/>

14 pav. Berlyno Nacionalinė galerija, Vokietija, Mies van der Rohe - [žiūrėta 2015-04-16] Prieiga per internetą: <http://www.architectural-photographer.eu/wordpress/?media-tags=germany&paged=7>

15 pav. Granados taupomasis bankas, Ispanija - [žiūrėta 2015-04-16]. Prieiga per internetą: <http://fr.urbarama.com/project/granada-general-savings-bank>

16 pav. Technikos universiteto biblioteka Eberwalde, Vokietija - [žiūrėta 2013-12-29]. Prieiga per internetą: <http://www.swissmade-architecture.com/?seite=Picture&bid=105>

17 pav. Helsinkio universitetinė bibliotekos fasadas - [žiūrėta 2013-12-29]. Prieiga per internetą: <http://www.archdaily.com/459135/helsinki-university-main-library-antinen-oiva-architects/>

18 pav. Štutgarto Naujoji valstybinė galerijos gatvės fasadas - [žiūrėta 2015-04-29]. Prieiga per internetą: <http://www.archdaily.com/498291/happy-birthday-james-stirling/>

19 pav. Jungtinių Amerikos Valstijų ambasada Atėnuose - [žiūrėta 2014-01-16]. Prieiga per internetą: <http://archinect.com/news/article/86931797/ann-beha-architects-selected-for-major-rehabilitation-of-gropius-designed-athens-chancery>

20 pav. Defanso arka Paryžiuje, Prancūzija, J. O. von Spreckelsen ir P. Andreu - [žiūrėta 2015-04-16]. Prieiga per internetą:

<http://www.aviewoncities.com/paris/archedeladefense.htm>

21 pav. *Pompidou meno centras Paryžiuje*, Prancūzija, R. Piano ir R. Rogers - [žiūrėta 2015-04-16] Prieiga per internetą: <http://dateindesign.blogspot.com/2012/07/rogers-van-gogh-moses-23-29-july.html>

26 pav. Kėdainių krematoriumo pramoninėje aplinkoje - [žiūrėta 2015-05-01]. Prieiga per internetą: <http://www.archmap.lt/objects/krematoriumas-kedainiuose/>

27 pav. KTU Mokslo studijų ir verslo centras Santakos slėnyje - [žiūrėta 2015-05-01]. Prieiga per internetą: <http://www.archmap.lt/objects/ktu-mokslo-studiju-ir-verslo-centras-santakos-slenis/>

28 pav. M. Žilinsko dailės galerija Kauno Naujamiestyje - [žiūrėta 2014-09-01]. Prieiga per internetą: <http://www.autc.lt/lt/architekturos-objektai/1047>

29 pav. Mokslo technologijų parkas Saulėtekyje, Vilniuje - [žiūrėta 2014-05-30]. Prieiga per internetą: <http://www.archmap.lt/objects/mokslo-technologiju-parkas/>

30 pav. Helsinkio universiteto bibliotekos fasadas - [žiūrėta 2014-12-01]. Prieiga per internetą: <http://www.dezeen.com/2014/11/12/helsinki-university-library-antinen-oiva-architects-finlandia-prize/>

31 pav. Štutgarto naujoji valstybinės galerijos fasadas - [žiūrėta 2014-05-10]. Prieiga per internetą: <http://eng.archinform.net/projekte/1656.htm>

32 pav. Pompidou meno centras istorinėje aplinkoje
http://architectuul.com/architecture/view_image/centre-pompidou-1/16835

33 pav. Berlyno Nacionalinė galerijos fasadas - [žiūrėta 2014-05-01]. Prieiga per internetą: <http://www.smb.museum/en/museums-and-institutions/neue-nationalgalerie/home.html>

34 pav. Katalonijos Nacionalinis teatras - [žiūrėta 2015-05-01]. Prieiga per internetą: <http://www.panoramio.com/user/1106558>

35 pav. Cosmo Caixa muziejus (autorės fotofiksacija)

36 pav. Media TIC (autorės fotofiksacija)

37 pav. Moderniosios literatūros muziejus - [žiūrėta 2014-01-16]. Prieiga per internetą: <http://www.pinterest.com/pin/492299802987844259/>

PRIEDAI

PRIEDAS NR. 1. Sociologinės apklausos anketos

1.1. Visuomenės sociologinė apklausa

1.2. Specialistų sociologinė apklausa

PRIEDAS NR. 2. Objektų atrankos kriterijų lentelė

PRIEDAS NR. 3. Objektų vietose ir antriniuose šaltiniuose analizė

PRIEDAS NR. 4 Alternatyvių vietos parinkimo vertinimas daugiakriteriniu metodu

PRIEDAS NR. 5. Eksperimentinio projekto vietos esamos būklės fotofiksacijos

PRIEDAS NR. 1. Sociologinės apklausos anketos

"Vakarų Europos architektūrinės tradicijos panaudojimo galimybės šiuolaikiniame projektavime"

Gerb. Respondente,

Esu Kauno Technologijos universiteto architektūros magistratūros studentė. Atlieku tyrimą tema "Vakarų Europos architektūrinės tradicijos panaudojimo galimybės šiuolaikiniame projektavime". Siekiama ištirti, kaip visuomenė supranta Vakarų Europos architektūrinės tradicijos raišką šiuolaikiniuose pastatuose, kaip ją vertina ir kokios aplinkos yra tinkamiausios tokios architektūros interpretacijai. Anketa yra anonimiška ir jos duomenys bus naudojami tik šiam magistriniam darbui rengti. Iš anksto dėkoju už sugaištą laiką ir nuoširdžius atsakymus.

Prašome įvesti informaciją apie save:

Lytis

Amžius

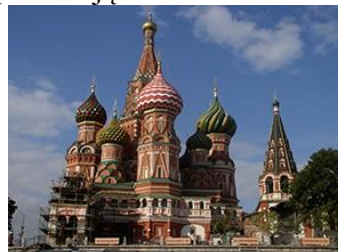
Išsilavinimas

Užsiėmimas

1. Kaip būtų galima apibūdinti Vakarų Europos architektūrinę tradiciją?

- Vakarų kultūros tradicija, pradėjusi formuotis jau Antikos Graikijos laikais ir tobulinusi savo bruožus istorijos bėgyje
- Tik Vakarų Europos regiono architektūra, pradėjusi formuotis nuo bažnyčių statybos viduramžiais
- Neturiu nuomonės

2. Kaip būtų galima apibūdinti Vakarų Europos architektūrinę tradiciją?

3. Jūsų nuomone, ar galima Vakarų Europos architektūrinę tradiciją panaudoti pastatuose šiomis dienomis? (keli galimi atsakymai)

- Taip, tiesiogiai kopijuojant tradicinę architektūrą
- Taip, interpretuojant tradicinius raiškos bruožus
- Ne

Kita

4. Kokia šiuolaikinės architektūros raiška Jums priimtinesnė?

Tiesioginė architektūrinės tradicijos imitacija

Architektūrinės tradicijos interpretacija

5. Įvertinkite, kokia architektūra Jums labiausiai tinkama istorinėje aplinkoje (senamiestyje)?

Minimalistinė forma

Istorinių stilių ir formų taikymas

Paviršutinis dekoras

Atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos

6. Įvertinkite, kokia architektūra Jums labiausiai tinkama miesto centrinėje dalyje?

Minimalistinė forma

Istorinių stilių ir formų taikymas

Paviršutinis dekoras

Atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos

7. Įvertinkite, kokia architektūra Jums labiausiai tinkama urbanizuotuose priemiesčiuose?

Minimalistinė forma

Istorinių stilių ir formų taikymas

Paviršutinis dekoras

Atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos

8. Įvertinkite, kokia architektūra Jums labiausiai tinkama pramoniniame rajone?

Minimalistinė forma

Istorinių stilių ir formų taikymas

Paviršutinis dekoras

Atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos

9. Įvertinkite, kokia architektūra Jums labiausiai tinkama gamtinėje aplinkoje?

Minimalistinė forma

Istorinių stilių ir formų taikymas

Paviršutinis dekoras

Atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos

10. Jūsų nuomone, koks turėtų būti pastato ir jį supančios aplinkos santykis? (keli galimi atsakymai)

- Pastatas turi neiškirti iš aplinkos
- Pastatas turi kontrastuoti aplinkoje
- Svarbu kiekvieno pastato individualumas
- Tai priklauso nuo konkrečios aplinkos
- Kita

11. Kas, Jūsų nuomone, lemia naujo pastato patrauklumą?

- Pastatas atitinka kontekstą
- Originalumas
- Pastato funkcijų išryškkinimas
- Simbolis-metafora
- Dominavimas urbanistinėje aplinkoje
- Dekoratyvumas
- Monumentalumas
- Vidinės erdvės universalumas
- Pastato formos pabrėžtumas
- Išradingas planas
- Spalvų naudojimas
- Spalvų saikingumas
- Minimalizmas
- Konstrukcinių sumanymų dekoratyvumas
- Kita

12. Jūsų nuomone, ar yra svarbi prie pastato esanti aikštė?

- Svarbi, nes leidžia apžvelgti pastatą
- Svarbi, nes suteikia pastatui reprezentatyvumo
- Svarbi, nes galima joje praleisti laiką
- Nesvarbi
- Neturiu nuomonės
- Kita

"Vakarų Europos architektūrinės tradicijos panaudojimo galimybės šiuolaikiniame projektavime"

Gerb. Respondente,

Esu Kauno Technologijos universiteto architektūros magistratūros studentė. Rengiu magistro baigiamąjį darbą tema "Vakarų Europos architektūrinės tradicijos panaudojimo galimybės šiuolaikiniame projektavime". Norint iširti, kaip visuomenė supranta Vakarų Europos architektūrinės tradicijos raišką šiuolaikiniuose pastatuose, kaip ją vertina ir kokios aplinkos yra tinkamiausios tokios architektūros interpretacijai, aktuali architektūros specialistų nuomonė. Anketa yra anonimiška ir jos duomenys bus naudojami tik šiam magistriniam darbui rengti. Iš anksto dėkoju už sugaištą laiką ir nuoširdžius atsakymus.

Prašome įvesti informaciją apie save:

Lytis

Amžius

Išsilavinimas

Užsiėmimas

1. Ką, Jūsų nuomone, galima vadinti Vakarų Europos architektūrine tradicija? (Įrašykite)

2. Kokie, Jūsų nuomone, pagrindiniai Vakarų Europos architektūrinės tradicijos bruožai? (keli galimi atsakymai)

Architektūriniai elementai (kupolas, arka, kolona, atrama ir pan.)

Proporcija

Architektūrinė filosofija (harmonija, horizontalumas, simboliš

kumas ir pan.)

Santykis su aplinka

Kompoziciniai principai

Statybinės medžiagos

Geometrinės formos

Kita

3. Jūsų nuomone, ar galima Vakarų Europos architektūrinę tradiciją panaudoti šiomis dienomis projektuojant pastatus? (keli galimi atsakymai)

Taip, tiesiogiai kopijuojant tradicinę architektūrą

Taip, interpretuojant tradicinius raiškos bruožus

Ne

Neturiu nuomonės

Kita

4. Kas sukelia projektavimo kliūtis panaudojant Vakarų Europos architektūrinės tradicijos raiškos būdus? (keli galimi atsakymai)

- Teisinės bazės netobulumas
- Užsakovo keliamos sąlygos
- Visuomenės nepritarimas tradicinių formų interpretacijai
- Laiko stoka ruošiant projektinius pasiūlymus
- Kita

5. Žemiau pateikti minimalistinės formos architektūros pastatai. Kokie, Jūsų nuomone, tokios architektūros privalumai? (keli galimi atsakymai)

- Pastato formos pabrėžtumas
- Išradingo plano skatinimas
- Harmonija
- Spalvų saikingumas
- Simbolis, identifikuojantis vietovę
- Estetika

6. Žemiau pateikti minimalistinės architektūros pastatai. Įvardykite, Jūsų nuomone, tokių pastatų pagrindinius trūkumus (keli galimi atsakymai)

- Dekoro nebuvimas
- Visuomenės nepriimtumas
- Architektūrinio identiteto stoka
- Vienodumas
- Primityvi estetika
- Minimalizmas reiškiantis per maksimalizmą

7. Kaip, Jūsų nuomone, galima būti tuos trūkumus kompensuoti? (Įrašykite)

8. Žemiau pateikti paviršutinio tradicinio dekoro pastatai. Kokie, Jūsų nuomone, tokių pastatų privalumai? (keli galimi atsakymai)

- Architektūrinė metafora
- Monotoniškumo nebuvimas
- Spalvų paletės panaudojimas
- Subtilus dekoras
- Intensyvus dekoras
- Simbolis, identifikuojantis vietovę
- Nevienalytė fasado plokštuma

9. Žemiau pateikti paviršutinio dekoro pastatai. Įvardykite, Jūsų nuomone, tokių pastatų pagrindinius trūkumus (keli galimi atsakymai)

- Komercinė veiklos išraiška pastatų fasaduose
- Banalumas
- Geometrinių formų disbalansas
- Tvarkos ir estetikos nebuvimas
- Neskoningumas

10. Kaip, Jūsų nuomone, galima būti tuos trūkumus kompensuoti? (Įrašykite)

11. Žemiau pateikti pastatai, kuriai būdingas istorinių stilių ir formų taikymas. Įvardykite, Jūsų nuomone, tokios architektūros privalumus (keli galimi atsakymai)

- Simbolis, identifikuojantis vietovę
- Vizualus tūrio skaidymas
- Darna aplinkoje
- Pastato funkcijų išryškinimas
- Architektūrinių stilių dermė

12. Žemiau pateikti pastatai, kuriai būdingas istorinių stilių ir formų taikymas. Įvardykite, Jūsų nuomone, tokių pastatų pagrindinius trūkumus (keli galimi atsakymai)

- Banalumas
- Originalių formų trūkumas
- Architektūrinių elementų disharmonija
- Aplinkos raidos stabdymas
- Nekūrybiškas tradicinių bruožų kombinavimas
- Sunku nusakyti, kokio laikmečio statinys

13. Kaip, Jūsų nuomone, galima būti tuos trūkumus kompensuoti? (Įrašykite)

14. Kokia šiuolaikinės architektūros raiška Jums priimtinesnė?

Tiesiogine architektūrinės tradicijos imitacija

Architektūrinės tradicijos interpretacija

15. Žemiau pateikti pastatai, kuriems būdinga atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos. Kokie, Jūsų nuomone, tokių pastatų privalumai? (keli galimi atsakymai)

- Simbolio, identifikuojančio vietovę kūrimas
- Konstrukcinių sumanymų dekoratyvumas
- Inžinerinių sprendimų dekoratyvumas
- Disharmonijos darna su racionalumu
- Pastato formos išryškinimas
- Spalvinių sprendimų panaudojimas

16. Žemiau pateikti pastatai, kuriems būdinga atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos. Kokie, Jūsų nuomone, žemiau pateiktų pastatų trūkumai? (keli galimi atsakymai)

- Neužbaigtumo įspūdis
- Chaotiškumas
- Pastato formos neišvystymas
- Grubumas
- Estetikos nepajautimas

17. Kaip, Jūsų nuomone, galima būti tuos trūkumus kompensuoti? (Irašykite)

18. Jūsų nuomone, kokie yra tradicija paremtų planinių sprendinių panaudojimo privalumai šiuolaikiniuose pastatuose? (Irašykite)

19. Jūsų nuomone, kokie yra tradicija paremtų planinių sprendinių panaudojimo trūkumai šiuolaikiniuose pastatuose? (keli galimi atsakymai)

- Techniškas planavimas
- Monotoniškumas
- Originalių sprendimų nebuvimas
- Architektūrinės formos nevystymas
- Kita

20. Pažymėkite pagal svarbą veiksnius, lemiančius Vakarų Europos architektūrinės tradicijos raiškos būdus aplinkoje (nuo 1 iki 5, kai 1 – labiausiai svarbus)

- Pastato urbanistinė integracija
- Pastato erdvinė tūrinė integracija
- Pastato architektūrinė kompozicinė integracija
- Pastato tipologija
- Teritorijos funkcinė forma (industrinė, visuomeninė, gyvenamoji, rekreacinė)

21. Įvertinkite, architektūrinės raiškos tinkamumą istorinėje aplinkoje

	Netinkama	Mažai tinkama	Vidutinškai tinkama	Tinkama	Labai tinkama
Minimalistinė forma	☐	☐	☐	☐	☐
Paviršutinis tradicinis dekoras	☐	☐	☐	☐	☐
Istorinių stilių ir formų taikymas	☐	☐	☐	☐	☐
Atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos	☐	☐	☐	☐	☐

22. Įvertinkite, architektūrinės raiškos tinkamumą miesto centrinėje dalyje

	Netinkama	Mažai tinkama	Vidutinškai tinkama	Tinkama	Labai tinkama
Minimalistinė forma	☐	☐	☐	☐	☐
Paviršutinis tradicinis dekoras	☐	☐	☐	☐	☐
Istorinių stilių ir formų taikymas	☐	☐	☐	☐	☐
Atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos	☐	☐	☐	☐	☐

23. Įvertinkite, architektūrinės raiškos tinkamumą urbanizuotuose priemiesčiuose

	Netinkama	Mažai tinkama	Vidutinškai tinkama	Tinkama	Labai tinkama
Minimalistinė forma	☐	☐	☐	☐	☐
Paviršutinis tradicinis dekoras	☐	☐	☐	☐	☐
Istorinių stilių ir formų taikymas	☐	☐	☐	☐	☐
Atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos	☐	☐	☐	☐	☐

24. Įvertinkite, architektūrinės raiškos tinkamumą pramoniniame rajone

	Netinkama	Mažai tinkama	Vidutinškai tinkama	Tinkama	Labai tinkama
Minimalistinė forma	☐	☐	☐	☐	☐
Paviršutinis tradicinis dekoras	☐	☐	☐	☐	☐
Istorinių stilių ir formų taikymas	☐	☐	☐	☐	☐
Atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos	☐	☐	☐	☐	☐

25. Įvertinkite, architektūrinės raiškos tinkamumą gamtinėje aplinkoje

	Netinkama	Mažai tinkama	Vidutinškai tinkama	Tinkama	Labai tinkama
Minimalistinė forma	☐	☐	☐	☐	☐
Paviršutinis tradicinis dekoras	☐	☐	☐	☐	☐
Istorinių stilių ir formų taikymas	☐	☐	☐	☐	☐
Atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos	☐	☐	☐	☐	☐

26. Kokios, Jūsų nuomone, architektūrinės raiškos trūkumas Lietuvoje?

- Minimalistinės formos
- Paviršutinio dekoro
- Istorinių stilių ir formų atkūrimo
- Atvirų konstrukcijų ir inžinerinių komunikacijų

28. Jūsų nuomone, ar Vakarų Europos architektūrinė tradicija turi būti atpažįstama šiuolaikiniame projektavime? Kodėl?

PRIEDAS NR. 2. Objektų atrankos kriterijų lentelė

Nr.	Pavadinimas	Vieta	Metai	Aplinka					Architektūrinė raiška				
				Istorinė aplinka	Centrinė miesto dalis	Urbanizuoti priemėsčiai	Pramoninė aplinka	Gamtinė aplinka	Minimalistinė forma	Paviršutinis tradicinis dekoras	Istorinių stilių ir formų taikymas	Atviros konstrukcijos ir inžinerinė komunikacijos	Tradicija paremti planiniai sprendiniai
	Krematoriumas	Kėdainiai, Lietuva	2011				X		X				
	KTU Moklso studijų ir verslo centras	Kaunas, Lietuva	2013		X					X			
	Šiaulių arena	Šiauliai, Lietuva	2007		X				X	X			
	Šiuolaikinio meno centro rūmai	Vilnius, Lietuva	1967	X							X		
	M. Žilinsko dailės galerija	Kaunas, Lietuva	1989	X							X		
	Mokslo technologijų parkas	Vilnius, Lietuva	2007			X		X				X	
	Berlyno Nacionalinė galerija	Berlynas, Vokietija	1968		X				X				
	Granados taupomasis bankas	Granada, Ispanija	2001			X			X				
	Eberswaldo technikos universiteto biblioteka	Eberswaldas, Vokietija	1996		X				X	X			
	Helsinkio universitetinė biblioteka	Helsinkis, Suomija	2012		X					X			
	Seagramo pastatas	Niujorkas, JAV	1958		X				X	X			
	Štutgarto Naujoji valstybinė galerija	Štutgartas, Vokietija	1984	X							X		X
	Jungtinių Amerikos Valstijų ambasada	Atėnai, Graikija	1961		X						X		X

Nr.	Pavadinimas	Vieta	Metai	Aplinka					Architektūrinė raiška				
				Istorinė aplinka	Centrinė miesto dalis	Urbanizuoti priemiesčiai	Pramoninė aplinka	Gamtinė aplinka	Minimalistinė forma	Paviršutinis tradicinis dekoras	Istorinių stilių ir formų taikymas	Atviros konstrukcijos ir inžinerinė komunikacijos	Tradicija paremti planiniai sprendiniai
	Modernios literatūros muziejus	Marbachas, Vokietija	2006					X			X		
	Casa Rotonda	Stabio, Šveicarija	1982			X					X		
	Defanso arka	Paryžius, Vokietija	1989		X						X		
	Katalonijos nacionalinis teatras	Barselona, Ispanija	1996		X						X		X
	Piazza d'Italia	Naujasis Orleansas, JAV	1978		X						X		
	Pompidou meno centras	Paryžius, Prancūzija	1977	X								X	
	Media- TIC administracinis pastatas	Barselona, Ispanija	2007				X					X	X
	CosmoCaixa muziejus	Barselona, Ispanija	2004			X			X				

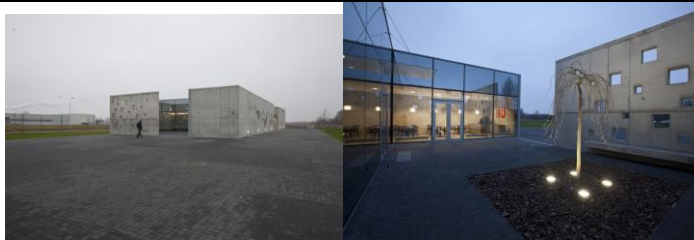
PRIEDAS NR. 3. Objektų vietose ir antriniuose šaltiniuose analizė

Objektai Lietuvoje

Objekto pavadinimas	
KĖDAINIŲ KREMATORIUMAS	
1. Bendri duomenys	
1.1. <i>Miestas</i>	Kėdainiai
1.2. <i>Pastatymo metai</i>	2011
1.3. <i>Architektas/ai</i>	G. Natkevičius ir partneriai
1.4. <i>Objekto paskirtis</i>	Visuomeninis
1.5. <i>Tipas pagal veiklos pobūdį</i>	Krematoriumas
2. Pastato techniniai duomenys	
2.1. <i>Pastato aukštis</i>	Dominuoja horizontalumas
2.2. <i>Bendrasis plotas</i>	775 m ²
2.3. <i>Funkcijos</i>	Patalpos kremavimui
3. Pastato architektūra	
3.1. <i>Architektūrinė raiška</i>	Minimalistinė forma
3.2. <i>Raiškos bruožai, savitumai</i>	Formos grynumas, tūrio vientisumas, statybinių medžiagų išryškinimas, dekoru nebuvimas, geometriškumas
3.3. <i>Vakarų Europos architektūrinės tradicinės priemonės</i>	
3.3.1. <i>Forma</i>	Stačiakampis
3.3.2. <i>Tradiciniai elementai</i>	<u>Kolona</u> / <u>Atrama</u> / <u>Sija</u> / <u>Arka</u> / <u>Architravas</u> / <u>Karnizas</u> / <u>Stilobatas</u> / <u>Kupolas</u> / <u>Skliautas</u> / <u>Frontonas</u> / Nenaudojama
3.3.3. <i>Proporcija</i>	Aukščio ir ilgio santykis
3.3.4. <i>Kultūrinė filosofija</i>	Pastato sakralumas, harmonijos siekis pasireiškiantis per medžiagų naudojimą, horizontalumas
3.3.5. <i>Kompoziciniai principai</i>	Ritmas / <u>Fasado skaidymas</u> / <u>Portalo pabrėžtumas</u> / <u>Aiški tūrių kompozicija</u> / <u>Taisyklingų formų kompozicija</u> / <u>Ašinė kompozicija</u> / <u>Dekoras</u> / <u>Orderis</u> / <u>Tradicinis planavimas</u> / <u>Simetrija</u>
3.3.6. <i>Medžiagos</i>	<u>Akmuo</u> / <u>Plytos</u> / <u>Betonas</u> / <u>Marmuras</u> / <u>Tinkas</u> / <u>Stiklas</u> / <u>Medis</u>
3.4. <i>Kiti bruožai, pastebėjimai</i>	Judėjimas tiesia ašimi
3.5. <i>Interjero bruožai</i>	Minimalistinis medžiagų pasirinkimas
4. Teritorija	
4.1. <i>Aplinkos pobūdis</i>	Pramoninė aplinka
4.2. <i>Aplinkos kontekstas</i>	Dominantė
4.3. <i>Aplinkinių teritorijų funkcinės formos</i>	Pramoniniai statiniai
4.4. <i>Aplinkinių pastatų išraiška</i>	Pramoninė

5. Antrinių šaltinių medžiaga

Eksterjeras

Interjeras

Ilustracijų sąrašas:

Eksterjeras - [žiūrėta 2015-05-01]. Prieiga per internetą:

<http://www.archmap.lt/objects/krematoriumas-kedainiuose/>

Interjeras - [žiūrėta 2015-05-01]. Prieiga per internetą:

<http://www.archmap.lt/objects/krematoriumas-kedainiuose/>

Objekto pavadinimas

KTU MOKSLO, STUDIJŲ IR VERSLO CENTRAS

1. Bendri duomenys

1.1. <i>Miestas</i>	Kaunas
1.2. <i>Pastatymo metai</i>	2013
1.3. <i>Architektas/ai</i>	G. Janulytės-Bernotienės studija
1.4. <i>Objekto paskirtis</i>	Edukacinė
1.5. <i>Tipas pagal veiklos pobūdį</i>	Mokslo, studijų, verslo

2. Pastato techniniai duomenys

2.1. <i>Pastato aukštis</i>	Netolygus
2.2. <i>Bendrasis plotas</i>	13090 m ²
2.3. <i>Funkcijos</i>	Tyrimų laboratorijos, auditorijos, verslo patalpos

3. Pastato architektūra

3.1. <i>Architektūrinė raiška</i>	Paviršutinis tradicinis dekoras
3.2. <i>Raiškos bruožai, savitumai</i>	Fasado apdailos įvairumas, fasado skaidymas, šviesos-šešėlių žaismas, formos pabrėžtumas, reljefiškumas
3.3. <i>Vakarų Europos architektūrinės tradicinės priemonės</i>	
3.3.1. <i>Forma</i>	Stačiakampių formų kompozicija

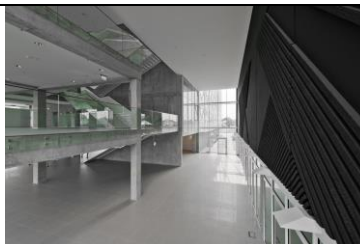
3.3.2. <i>Tradiciniai elementai</i>	<u>Kolona</u> / <u>Atrama</u> / <u>Sija</u> / <u>Arka</u> / <u>Architravas</u> / <u>Karnizas</u> / <u>Stilobatas</u> / <u>Kupolas</u> / <u>Skiautas</u> / <u>Frontonas</u> / <u>Nenaudojama</u>
3.3.3. <i>Proporcija</i>	-
3.3.4. <i>Kultūrinė filosofija</i>	Spalvų simboliškumas tūrių kompozicijoje, harmonijos siekis su aplinka
3.3.5. <i>Kompoziciniai principai</i>	<u>Ritmas</u> / <u>Fasado skaidymas</u> / <u>Portalo pabrėžtumas</u> / <u>Aiški tūrių kompozicija</u> / <u>Taisyklingų formų kompozicija</u> / <u>Ašinė kompozicija</u> / <u>Dekoras</u> / <u>Orderis</u> / <u>Tradicinis planavimas</u> / <u>Simetrija</u>
3.3.6. <i>Medžiagos</i>	<u>Akmuo</u> / <u>Plytos</u> / <u>Betonas</u> / <u>Marmuras</u> / <u>Tinkas</u> / <u>Stiklas</u> / <u>Medis</u>
3.4. <i>Kiti bruožai, pastebėjimai</i>	Kultūrinio konteksto ieškojimas, gembė formuoja reprezentacinę erdvę
3.5. <i>Interjero bruožai</i>	Atviras betono demonstravimas
4. Teritorija	
4.1. <i>Aplinkos pobūdis</i>	Centrinė miesto dalis
4.2. <i>Aplinkos kontekstas</i>	Dominantė
4.3. <i>Aplinkinių teritorijų funkcinės formos</i>	Edukacinė, gyvenamoji
4.4. <i>Aplinkinių pastatų išraiška</i>	KTU miestelio modernizmas, Gyvenamųjų pastatų standartizuota statyba

5. Antrinių šaltinių medžiaga

Eksterjeras

Interjeras

Ilustracijų sąrašas:

Eksterjeras - [žiūrėta 2015-05-01]. Prieiga per internetą:

<http://www.archmap.lt/objects/ktu-mokslo-studiju-ir-verslo-centras-santakos-slenis/>

Interjeras - - [žiūrėta 2015-05-01]. Prieiga per internetą:

<http://www.archmap.lt/objects/ktu-mokslo-studiju-ir-verslo-centras-santakos-slenis/>

Objekto pavadinimas
M. ŽILINSKO DAILĖS GALERIJA

1. Bendri duomenys	
1.1. <i>Miestas, valstybė</i>	Kaunas
1.2. <i>Pastatymo metai</i>	1989
1.3. <i>Architektas/ai</i>	Saulius Juškys, Kęstutis Kisielius, Eugenijus Miliūnas
1.4. <i>Objekto paskirtis</i>	Kultūros
1.5. <i>Tipas pagal veiklos pobūdį</i>	Muziejus

2. Pastato techniniai duomenys	
2.1. <i>Pastato aukštis</i>	Aukštingumu iš aplinkos neišsiskiria
2.2. <i>Bendrasis plotas</i>	----
2.3. <i>Funkcijos</i>	Ekspozicijų salės, saugykla

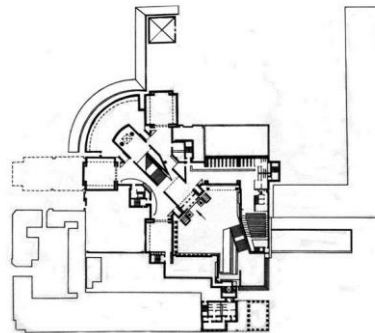
3. Pastato architektūra	
3.1. <i>Architektūrinė raiška</i>	Istorinių stilių ir formų taikymas
3.2. <i>Raiškos bruožai, savitumai</i>	monumentalumas, vizualinis tūrio skaidymas, tradicinių principų raiškingumas, nevienalytė fasado plokštuma, integracija į aplinką
3.3. <i>Vakarų Europos architektūrinės tradicinės priemonės</i>	
3.3.1. <i>Forma</i>	Stačiakampiai tūriai, apsidė
3.3.2. <i>Tradiciniai elementai</i>	<u>Kolona</u> / <u>Atrama</u> / <u>Sija</u> / <u>Arka</u> / <u>Architravas</u> / <u>Karnizas</u> / <u>Stilobatas</u> / <u>Kupolas</u> / <u>Skliautas</u> / <u>Frontonas</u> / Nenaudojama
3.3.3. <i>Proporcija</i>	Tūrių proporcija aplinkoje
3.3.4. <i>Kultūrinė filosofija</i>	Simboliškumas, harmonija su aplinka, kuri reiškiasi per ritmą ir proporcijų naudojimą
3.3.5. <i>Kompoziciniai principai</i>	Ritmas / <u>Fasado skaidymas</u> / <u>Portalo pabrėžtumas</u> / <u>Aiški tūrių kompozicija</u> / <u>Taisyklingų formų kompozicija</u> / Ašinė kompozicija / <u>Dekoras</u> / <u>Orderis</u> / Tradicinis planavimas / <u>Simetrija</u>
3.3.6. <i>Medžiagos</i>	Akmuo / Plytos / <u>Betonas</u> / <u>Marmuras</u> / <u>Tinkas</u> / <u>Stiklas</u> / <u>Medis</u>
3.4. <i>Kiti bruožai, pastebėjimai</i>	Interpretuojamos tradicinės proporcijos, orderio elementai
3.5. <i>Interjero bruožai</i>	----
4. Teritorija	
4.1. <i>Aplinkos pobūdis</i>	Istorinė aplinka (istorinis miesto centras)
4.2. <i>Aplinkos kontekstas</i>	Harmonija su aplinka, dominantė
4.3. <i>Aplinkinių teritorijų funkcinės formos</i>	Mišraus tipo
4.4. <i>Aplinkinių pastatų išraiška</i>	Modernizmas, istorizmas

5. Antrinių šaltinių medžiaga

Eksterjeras

Pastato planas

Iliustracijų sąrašas:

Eksterjeras - [žiūrėta 2014-09-01]. Prieiga per internetą:

<http://www.autc.lt/lt/architekturos-objektai/1047>

Pastato planas - [žiūrėta 2014-09-01]. Prieiga per internetą:

<http://www.autc.lt/lt/architekturos-objektai/1047>

Objekto pavadinimas
MOKSLO IR TECHNOLOGIJŲ PARKAS VILNIUJE

1. Bendri duomenys	
1.1. <i>Miestas, valstybė</i>	Vilnius
1.2. <i>Pastatymo metai</i>	2007
1.3. <i>Architektas/ai</i>	Vilniaus architektūros studija
1.4. <i>Objekto paskirtis</i>	Administracinė
1.5. <i>Tipas pagal veiklos pobūdį</i>	Administracinis

2. Pastato techniniai duomenys	
2.1. <i>Pastato aukštis</i>	---
2.2. <i>Bendrasis plotas</i>	10000 m ²
2.3. <i>Funkcijos</i>	Konferencijų, seminarų salės

3. Pastato architektūra	
3.1. <i>Architektūrinė raiška</i>	Atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos
3.2. <i>Raiškos bruožai, savitumai</i>	Atvirumas, statybinių medžiagų ir fasado formų pabrėžtumas, geometriškumas, spalvinio kolorito naudojimas
3.3. <i>Vakarų Europos architektūrinės tradicinės priemonės</i>	
3.3.1. <i>Forma</i>	Stačiakampis tūris
3.3.2. <i>Tradiciniai elementai</i>	<u>Kolona</u> / <u>Atrama</u> / <u>Sija</u> / <u>Arka</u> / <u>Architravas</u> / <u>Karnizas</u> / <u>Stilobatas</u> / <u>Kupolas</u> / <u>Skliautas</u> / <u>Frontonas</u> / <u>Nenaudojama</u>
3.3.3. <i>Proporcija</i>	-
3.3.4. <i>Kultūrinė filosofija</i>	Atvirumas, technologinė pažanga
3.3.5. <i>Kompoziciniai principai</i>	<u>Ritmas</u> / <u>Fasado skaidymas</u> / <u>Portalo pabrėžtumas</u> / <u>Aiški tūrių kompozicija</u> / <u>Taisyklingų formų kompozicija</u> / <u>Ašinė kompozicija</u> / <u>Dekoras</u> / <u>Orderis</u> / <u>Tradicinis planavimas/Simetrija</u>
3.3.6. <i>Medžiagos</i>	Akmuo / Plytos / Betonas / Marmuras / Tinkas / <u>Stiklas</u> / Medis
3.4. <i>Kiti bruožai, pastebėjimai</i>	Minimalistinės formos naudojimas
3.5. <i>Interjero bruožai</i>	-----
4. Teritorija	
4.1. <i>Aplinkos pobūdis</i>	Urbanizuoti priemiesčiai, gamtinė aplinka
4.2. <i>Aplinkos kontekstas</i>	Harmonija su aplinka
4.3. <i>Aplinkinių teritorijų funkcinės formos</i>	Edukacinė
4.4. <i>Aplinkinių pastatų išraiška</i>	-----

5. Antrinių šaltinių medžiaga

Eksterjeras

Ilustracijų sąrašas:

Eksterjeras - [žiūrėta 2014-05-30]. Prieiga per internetą:

<http://www.archmap.lt/objects/mokslo-technologiju-parkas/>

Objektai užsienyje

Objekto pavadinimas

HELSINKIO UNIVERSITETO BIBLIOTEKA

1. Bendri duomenys

1.1. <i>Miestas, valstybė</i>	Helsinkis, Suomija
1.2. <i>Pastatymo metai</i>	2012
1.3. <i>Architektas/ai</i>	Anttinen Oiva Architects
1.4. <i>Objekto paskirtis</i>	Edukacinis
1.5. <i>Tipas pagal veiklos pobūdį</i>	Biblioteka

2. Pastato techniniai duomenys

2.1. <i>Pastato aukštis</i>	Tas pas aukštis kaip gretimų pastatų
2.2. <i>Bendrasis plotas</i>	31700 m ²
2.3. <i>Funkcijos</i>	Biblioteka

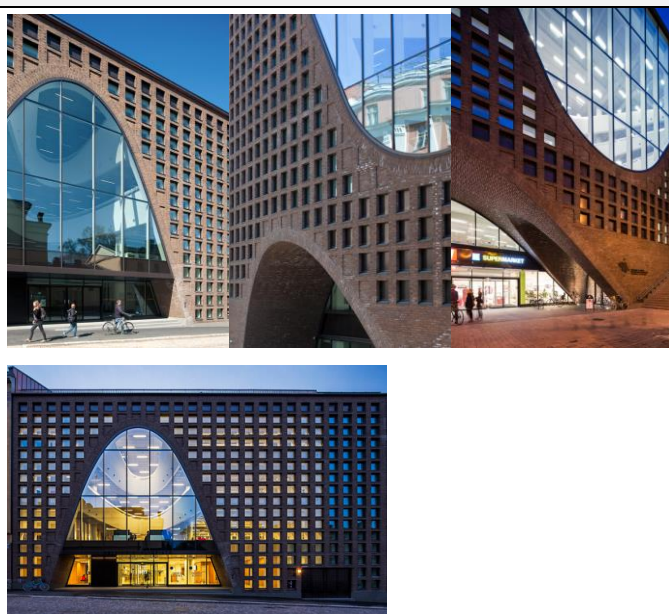
3. Pastato architektūra

3.1. <i>Architektūrinė raiška</i>	Paviršutinis tradicinis dekoras
3.2. <i>Raiškos bruožai, savitumai</i>	Tradicinių principų interpretavimas ornamentikai, fasado skaidymas, šviesos-šešėlių žaismas
3.3. <i>Vakarų Europos architektūrinės tradicinės priemonės</i>	
3.3.1. <i>Forma</i>	---
3.3.2. <i>Tradiciniai elementai</i>	<u>Kolona</u> / <u>Atrama</u> / <u>Sija</u> / <u>Arka</u> / Architravas / Karnizas / Stilobatas / Kupolas / Skliautas/ Frontonas / Nenaudojama
3.3.3. <i>Proporcija</i>	Aukštingumas
3.3.4. <i>Kultūrinė filosofija</i>	Harmonijos aplinkoje, atraktyvumas (arkų derinimas su ažūriškumu)

3.3.5. <i>Kompoziciniai principai</i>	Ritmas / Fasado skaidymas / Portalo pabrėžtumas / Aiški tūrių kompozicija/ Taisyklingų formų kompozicija / Ašinė kompozicija / <u>Dekoras</u> / Orderis / Tradicinis planavimas/Simetrija
3.3.6. <i>Medžiagos</i>	Akmuo / <u>Plytos</u> / Betonas / Marmuras / Tinkas / Stiklas / Medis
3.4. <i>Kiti bruožai, pastebėjimai</i>	Dekoratyvios didelės arkos suteikia fasadui dinamiškumo
3.5. <i>Interjero bruožai</i>	----
4. Teritorija	
4.1. <i>Aplinkos pobūdis</i>	Istorinė aplinka
4.2. <i>Aplinkos kontekstas</i>	Harmonija su aplinka
4.3. <i>Aplinkinių teritorijų funkcinės formos</i>	Komercinė
4.4. <i>Aplinkinių pastatų išraiška</i>	XIX a. pastatai

5. Antrinių šaltinių medžiaga

Eksterjeras

Ilustracijų sąrašas:

Eksterjeras - [žiūrėta 2014-12-01]. Prieiga per internetą:

<http://www.dezeen.com/2014/11/12/helsinki-university-library-antinen-oiva-architects-finlandia-prize/>

Objekto pavadinimas

ŠTURGARTO NAUJOJI VALSTYBINĖ GALERIJA

1. Bendri duomenys

1.6. <i>Miestas, valstybė</i>	Štutgartas, Vokietija
1.7. <i>Pastatymo metai</i>	1984
1.8. <i>Architektas/ai</i>	J. Stirling
1.9. <i>Objekto paskirtis</i>	Kultūros

1.10. Tipas pagal veiklos pobūdį	Muziejus

2. Pastato techniniai duomenys

2.1. Pastato aukštis	----
2.2. Bendrasis plotas	-----
2.3. Funkcijos	Ekspozicijų salės

3. Pastato architektūra

3.1. Architektūrinė raiška	Istorinių stilių ir formų taikymas
3.2. Raiškos bruožai, savitumai	Vizualinis tūrio skaidymas, tradicinių principų raiškingumas, tradicinių elementų ornamentavimas, nevienalytė fasado plokštuma, integracija į aplinką;
3.3. Vakarų Europos architektūrinės tradicinės priemonės	
3.3.1. Forma	Apskritimas, stačiakampis
3.3.2. Tradiciniai elementai	<u>Kolona</u> / <u>Atrama</u> / <u>Sija</u> / <u>Arka</u> / <u>Architravas</u> / <u>Karnizas</u> / <u>Stilobatas</u> / <u>Kupolas</u> / <u>Skliautas</u> / <u>Frontonas</u> / <u>Nenaudojama</u>
3.3.3. Proporcija	-
3.3.4. Kultūrinė filosofija	Simboliškumas (muziejaus sąsaja su istorija), horizontalumas (pabrėžiamas fasado dalinimais)
3.3.5. Kompoziciniai principai	<u>Ritmas</u> / <u>Fasado skaidymas</u> / <u>Portalo pabrėžtumas</u> / <u>Aiški tūrių kompozicija</u> / <u>Taisyklingų formų kompozicija</u> / <u>Ašinė kompozicija</u> / <u>Dekoras</u> / <u>Orderis</u> / <u>Tradicinis planavimas</u> / <u>Simetrija</u>
3.3.6. Medžiagos	<u>Akmuo</u> / <u>Plytos</u> / <u>Betonas</u> / <u>Marmuras</u> / <u>Tinkas</u> / <u>Stiklas</u> / <u>Medis</u>
3.4. Kiti bruožai, pastebėjimai	Tradicija paremti planavimo sprendiniai – Romėnų rotonda
3.5. Interjero bruožai	-----

4. Teritorija

4.1. Aplinkos pobūdis	Istorinė aplinka
4.2. Aplinkos kontekstas	Harmonija su aplinka, dominantė
4.3. Aplinkinių teritorijų funkcinės formos	Visuomeninė
4.4. Aplinkinių pastatų išraiška	Neoklasicistinė

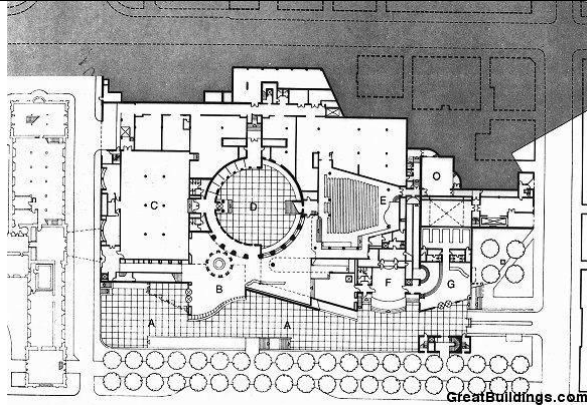
5. Antrinių šaltinių medžiaga

Eksterjeras	

Vidinis kiemas

Planas

Ilustracijų sąrašas:

Eksterjeras - [žiūrėta 2014-05-10]. Prieiga per internetą:

<http://eng.archinform.net/projekte/1656.htm>

Vidinis kiemas- [žiūrėta 2014-05-10]. Prieiga per internetą:

<http://www.archdaily.com/124725/ad-classics-neue-staatsgalerie-james-stirling/>

Planas- [žiūrėta 2014-05-10]. Prieiga per internetą:

<http://www.archdaily.com/124725/ad-classics-neue-staatsgalerie-james-stirling/>

Objekto pavadinimas

POMPIDOU MENO CENTRAS

1. Bendri duomenys

1.11. Miestas, valstybė	Paryžius, Prancūzija
1.12. Pastatymo metai	1977
1.13. Architektas/ai	R. Piano, R. Rogers
1.14. Objekto tipas	Kultūros
1.15. Tipas pagal veiklos pobūdį	Muziejus

2. Pastato techniniai duomenys

2.1. Pastato aukštis	Aukštesnis nei aplinkiniai pastatai , 42 m
2.2. Bendrasis plotas	103305 m ²
2.3. Funkcijos	Ekspozicijų salės, biblioteka, audiovizualinis kambarys

3. Pastato architektūra

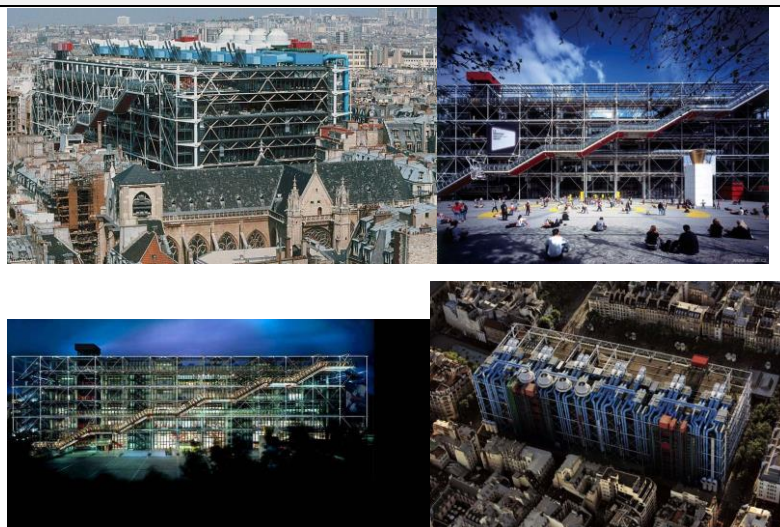
3.1. <i>Architektūrinė raiška</i>	Atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos
3.2. <i>Raiškos bruožai, savitumai</i>	Atvirumas, inovacijų išryškėjimas, dekoratyvi fasado išraiška, statybinių medžiagų ir fasado formų pabrėžtumas, geometrinis skaidymas, spalvinio kolorito naudojimas
3.3. <i>Vakarų Europos architektūrinės tradicinės priemonės</i>	
3.3.1. <i>Forma</i>	Stačiakampis tūris
3.3.2. <i>Tradiciniai elementai</i>	<u>Kolona</u> / <u>Atrama</u> / <u>Sija</u> / <u>Arka</u> / <u>Architravas</u> / <u>Karnizas</u> / <u>Stilobatas</u> / <u>Kupolas</u> / <u>Skliautas</u> / <u>Frontonas</u> / <u>Nenaudojama</u>
3.3.3. <i>Proporcija</i>	Geometrinė
3.3.4. <i>Kultūrinė filosofija</i>	Atvirumo filosofija, technologinė pažanga, spalvinis simboliškumas
3.3.5. <i>Kompoziciniai principai</i>	<u>Ritmas</u> / <u>Fasado skaidymas</u> / <u>Portalo pabrėžtumas</u> / <u>Aiški tūrių kompozicija</u> / Taisyklingų formų kompozicija / <u>Ašinė kompozicija</u> / <u>Dekoras</u> / <u>Orderis</u> / Tradicinis planavimas/Simetrija
3.3.6. <i>Medžiagos</i>	Akmuo / Plytos / Betonas / Marmuras / Tinkas / Stiklas / Medis
3.4. <i>Kiti bruožai, pastebėjimai</i>	Išorinė konstrukcija leidžia maksimaliai išnaudoti vidinę erdvę. Geometrinis fasado skaidymas. Harmonija pasiekama derinant disharmoniją su racionalumu
3.5. <i>Interjero bruožai</i>	-----

4. Teritorija

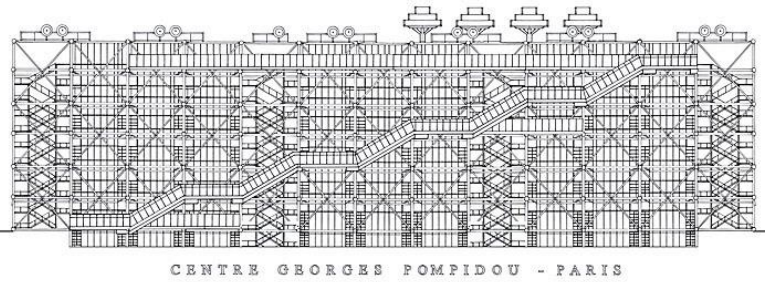
4.1. <i>Aplinkos pobūdis</i>	Istorinė aplinka
4.2. <i>Aplinkos kontekstas</i>	Kontrastas su aplinka, dominantė
4.3. <i>Aplinkinių teritorijų funkcinės formos</i>	Mišri centro
4.4. <i>Aplinkinių pastatų išraiška</i>	Gotika, Barokas ir kiti istoriniai statiniai

5. Antrinių šaltinių medžiaga

Eksterjeras

Fasadas

Ilustracijų sąrašas:

Eksterjeras - [žiūrėta 2014-10-01]. Prieiga per internetą:

http://architectuul.com/architecture/view_image/centre-pompidou-1/16835

Fasadas - [žiūrėta 2014-10-01]. Prieiga per internetą:

<http://www.archdaily.com/64028/ad-classics-centre-georges-pompidou-renzo-piano-richard-rogers/>

Objekto pavadinimas

BERLYNO NACIONALINĖ GALERIJA

1. Bendri duomenys

1.1. Miestas, valstybė	Berlynas, Vokietija
1.2. Pastatymo metai	1968
1.3. Architektas/ai	L. Mies van der Rohe
1.4. Objekto paskirtis	Kultūros
1.5. Tipas pagal veiklos pobūdį	Muziejus

2. Pastato techniniai duomenys

2.1. Pastato aukštis	Dominuoja horizontalumas
2.2. Bendrasis plotas	10000 m ²
2.3. Funkcijos	Ekspozicijų salės

3. Pastato architektūra

3.1. Architektūrinė raiška	Minimalistinė forma
3.2. Raiškos bruožai, savitumai	Formos grynumas, tūrio vientisumas, horizontalių linijų išryškinimas, statybinių medžiagų išryškinimas, dekoru nebuvimas, geometrinis skaidymas, monumentalumas
3.3. Vakarų Europos architektūrinės tradicinės priemonės	
3.3.1. Forma	Kvadratas
3.3.2. Tradiciniai elementai	Kolona / Atrama / Sija / Arka / Architravas / Karnizas / Stilobatas / Kupolas / Skliautas / Frontonas / Nenaudojama
3.3.3. Proporcija	Pastato elementų su pagrindu
3.3.4. Kultūrinė filosofija	Simboliškumas (aliuzija į Vakarų Europos tradicinę šventyklą), apžvelgiamumas (tūris ant aukšto stilobato)

3.3.5. <i>Kompoziciniai principai</i>	Ritmas / Fasado skaidymas / <u>Portalo pabrėžtumas</u> / <u>Aiški tūrių kompozicija</u> / <u>Taisyklingų formų kompozicija</u> / <u>Ašinė kompozicija</u> / Dekoras / Orderis / Tradicinis planavimas/ <u>Simetrija</u>
3.3.6. <i>Medžiagos</i>	Akmuo / Plytos / Betonas / Marmuras / Tinkas / <u>Stiklas</u> / Medis
3.4. <i>Kiti bruožai, pastebėjimai</i>	Kolonų įtraukimas į vidų leidžia susilieti pastatui su aplinka
3.5. <i>Interjero bruožai</i>	Kesoninės lubos
4. Teritorija	
4.1. <i>Aplinkos pobūdis</i>	Centrinė miesto dalis
4.2. <i>Aplinkos kontekstas</i>	Harmonija su aplinka
4.3. <i>Aplinkinių teritorijų funkcinės formos</i>	Religinė, komercinė.
4.4. <i>Aplinkinių pastatų išraiška</i>	Bažnyčia - neoromaninė Aplinka didelės įtakos nedaro. Pastatas, pakeltas ant stilobato tarsi izoliuojasi aplinkoje

5. Antrinių šaltinių medžiaga

Eksterjeras

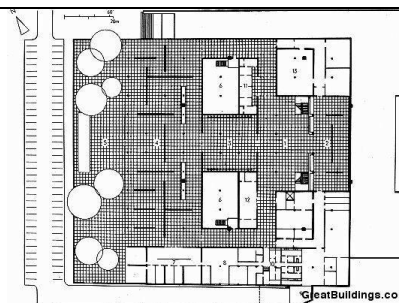
Fasadas

Interjeras

Planas

Ilustracijų sąrašas:

Eksterjeras - [žiūrėta 2014-05-01]. Prieiga per internetą: <http://theredlist.com/wiki-2-19-879-604-624-view-mies-van-der-rohe-ludwig-profile-mies-van-der-rohe-ludwig-new-national-gallery-berlin-germany.html>

Fasadas - [žiūrėta 2014-05-01]. Prieiga per internetą:

<http://www.smb.museum/en/museums-and-institutions/neue-nationalgalerie/home.html>

Interjeras - [žiūrėta 2014-05-01]. Prieiga per internetą: <http://theredlist.com/wiki-2-19-879-604-624-view-mies-van-der-rohe-ludwig-profile-mies-van-der-rohe-ludwig-new-national-gallery-berlin-germany.html>

Planas - [žiūrėta 2014-05-01]. Prieiga per internetą:

http://www.greatbuildings.com/buildings/New_National_Gallery.html

Objekto pavadinimas

KATALONIJSOS NACIONALINIS TEATRAS

1. Bendri duomenys

1.1. <i>Miestas, valstybė</i>	Barselona, Ispanija
1.2. <i>Pastatymo metai</i>	1997 m
1.3. <i>Architektas/ai</i>	Ricardo Bofill
1.4. <i>Objekto paskirtis</i>	Kultūros
1.5. <i>Tipas pagal veiklos pobūdį</i>	Nacionalinis teatras

2. Pastato techniniai duomenys

2.1. <i>Pastato aukštis</i>	Pabrėžtas horizontalumas, ~28 m
2.2. <i>Bendrasis plotas</i>	22 300 m ²
2.3. <i>Funkcijos</i>	Teatras

3. Pastato architektūra

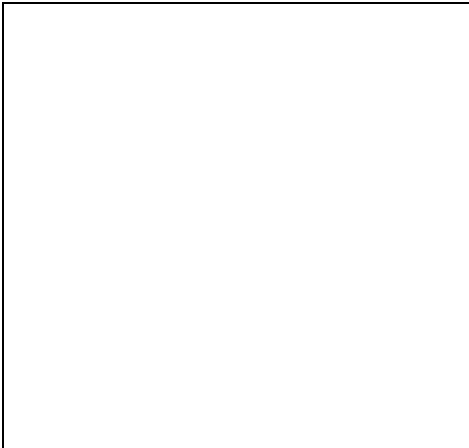
3.1. <i>Architektūrinė raiška</i>	Istorinių stilių ir formų taikymas
3.2. <i>Raiškos bruožai, savitumai</i>	Monumentumas, tradicinių principų raiškingumas, tradicinių elementų ornamentavimas
3.3. <i>Vakarų Europos architektūrinės tradicinės priemonės</i>	
3.3.1. <i>Forma</i>	Stačiakampis

3.3.2. <i>Tradicioniniai elementai</i>	<u>Kolona / Atrama / Sija / Arka / Architravas / Karnizas / Stilobatas / Kupolas / Skliautas/ Frontonas / Nenaudojama</u>
3.3.3. <i>Proporcija</i>	Architektūrinių elementų santykis
3.3.4. <i>Kultūrinė filosofija</i>	Simboliškumas (aliuzija į antikos Graikiją), harmonija (ritmas, proporcinė sistema)
3.3.5. <i>Kompoziciniai principai</i>	<u>Ritmas / Fasado skaidymas / Portalo pabrėžtumas / Aiški tūrių kompozicija/ Taisyklingų formų kompozicija / Ašinė kompozicija / Dekoras / Orderis / Tradicinis planavimas</u>
3.3.6. <i>Medžiagos</i>	<u>Akmuo / Plytos / Betonas / Marmuras / Tinkas / Stiklas / Medis</u>
3.4. <i>Kiti bruožai, pastebėjimai</i>	Tradicija paremtų planavimo sprendinių panaudojimas: simetrija, ašinė kompozicija, kolonada
3.5. <i>Interjero bruožai</i>	Šviesių spalvų interjeras su tradicinių elementų imitacijomis
4. Teritorija	
4.1. <i>Aplinkos pobūdis</i>	Centrinė miesto dalis
4.2. <i>Aplinkos kontekstas</i>	Dominantė, kontrastas su aplinka
4.3. <i>Aplinkinių teritorijų funkcinės formos</i>	Daugiabučiai gyvenamieji namai, kultūros paskirties pastatas, turgus
4.4. <i>Aplinkinių pastatų išraiška</i>	Gyvenamieji pastatai - modernistinės standartizuotos gamybos; Auditorium pastatas – minimalistinės formos; Turgaus pastatas – high tech ir modernistinės išraiškos mišinys

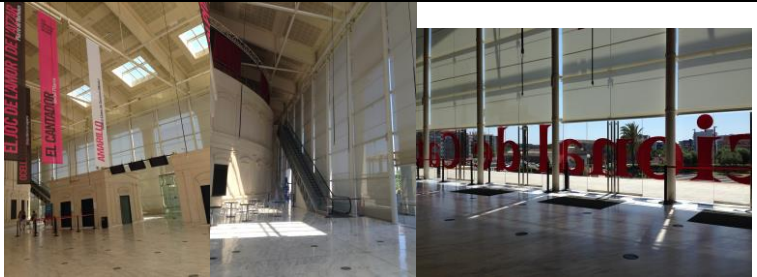
5. Fotofiksacijos

Eksterjeras

Interjeras

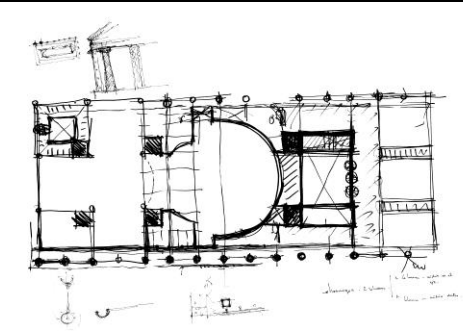

6. Antrinių šaltinių medžiaga

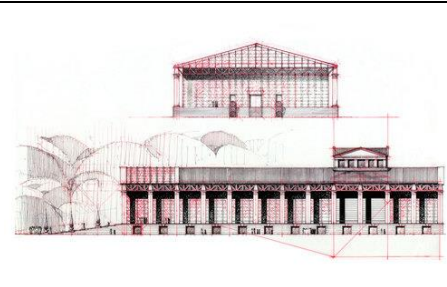
Panorama

Pastato planas

Proporcinė sistema

Iliustracijų sąrašas:

Panorama - [žiūrėta 2015-05-01]. Prieiga per internetą:

<http://www.panoramio.com/user/1106558>

Pastato planas - [žiūrėta 2014-05-01]. Prieiga per internetą:

<http://divisare.com/projects/256272-Ricardo-Bofill-Taller-de-Arquitectura--Teatre-Nacional-de-Catalunya>

Proporcinė sistema - [žiūrėta 2014-05-01]. Prieiga per internetą:

<http://divisare.com/projects/256272-Ricardo-Bofill-Taller-de-Arquitectura--Teatre-Nacional-de-Catalunya>

Objekto pavadinimas**COSMOCAIXA MUZIEJUS****1. Bendri duomenys**

1.1. <i>Miestas, valstybė</i>	Barselona, Ispanija
1.2. <i>Pastatymo metai</i>	2004
1.3. <i>Architektas/ai</i>	Esteve ir Robert Terradas
1.4. <i>Objekto paskirtis</i>	Kultūros
1.5. <i>Tipas pagal veiklos pobūdį</i>	Interaktyvus mokslo muziejus

2. Pastato techniniai duomenys

2.1. <i>Pastato aukštis</i>	Dominuoja horizontalumas; ~ 15 nuo žemės paviršiaus. (6 rūšio aukštai)
2.2. <i>Bendrasis plotas</i>	40 900 m
2.3. <i>Funkcijos</i>	Ekspozicijų salės, konferencijų kambariai

3. Pastato architektūra

3.1. <i>Architektūrinė raiška</i>	Minimalistinė forma
3.2. <i>Raiškos bruožai, savitumai</i>	Formos grynumas, simetrija, tūrio vientisumas, statybinių medžiagų išryškinimas, dekoru nebuvimas, geometriškumas, monumentalumas
3.3. <i>Vakarų Europos architektūrinės tradicinės priemonės</i>	
3.3.1. <i>Forma</i>	Stačiakampis
3.3.2. <i>Tradiciniai elementai</i>	<u>Kolona</u> / <u>Atrama</u> / <u>Sija</u> / <u>Arka</u> / <u>Architravas</u> / <u>Karnizas</u> / <u>Stilobatas</u> / <u>Kupolas</u> / <u>Skliautas</u> / <u>Frontonas</u> / <u>Nenaudojama</u>
3.3.3. <i>Proporcija</i>	-
3.3.4. <i>Kultūrinė filosofija</i>	Apžvelgiamumas (Aikštės ir pastato santykis), atraktyvumas (pasviros kolonos, ovali laiptinė)
3.3.5. <i>Kompoziciniai principai</i>	<u>Ritmas</u> / <u>Fasado skaidymas</u> / <u>Portalo pabrėžtumas</u> / <u>Aiški tūrių kompozicija</u> / <u>Taisyklingų formų kompozicija</u> / <u>Ašinė kompozicija</u> / <u>Dekoras</u> / <u>Orderis</u> / <u>Tradicinis planavimas/Simetrija</u>

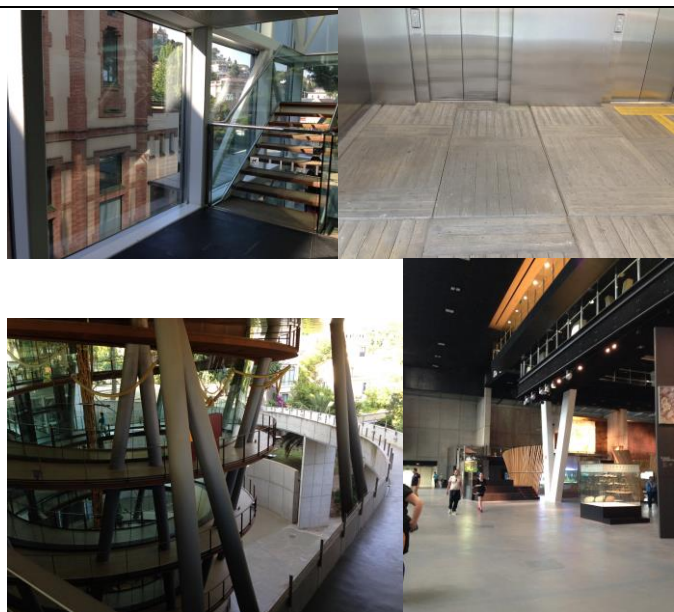
3.3.6. <i>Medžiagos</i>	Akmuo / Plytos / <u>Betonas</u> / Marmuras / Tinkas / Stiklas / Medis
3.4. <i>Kiti bruožai, pastebėjimai</i>	Pastatas prisitaiko prie šlaitinio reljefo Priestatas prie moderno stiliaus pastato
3.5. <i>Interjero bruožai</i>	Medžio imitacijos grindys (iš betono), sraigtinė laiptinė sukuria pastato akcentą. Interjere dominuoja juoda bei ruda spalvos
4. Teritorija	
4.1. <i>Aplinkos pobūdis</i>	Urbanizuoti priemiesčiai
4.2. <i>Aplinkos kontekstas</i>	Kontrastas su aplinka
4.3. <i>Aplinkinių teritorijų funkcinės formos</i>	Religinės (bažnyčia), gyvenamoji, visuomeniniai
4.4. <i>Aplinkinių pastatų išraiška</i>	Senoji muziejaus dalis -moderno pastatas yra pastatytas 1909m. architekto Joseph Domenech i Estapa . Rajone dominuoja moderno stiliaus statiniai

5. Fotofiksacijos

Eksterjeras

Interjeras

Objekto pavadinimas
MEDIA TIC administracinis pastatas

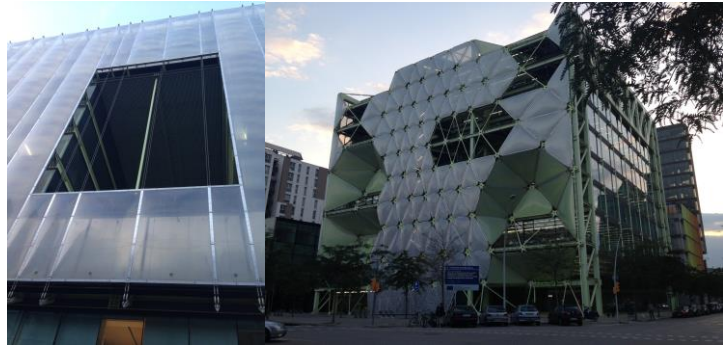
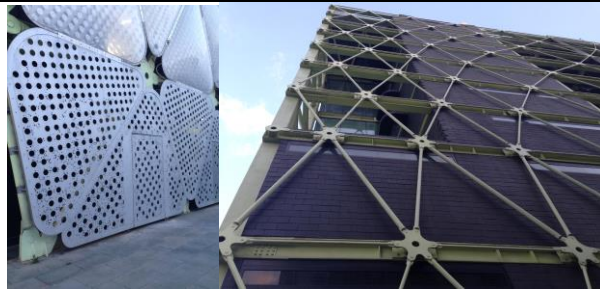
1. Bendri duomenys	
1.1. <i>Miestas, valstybė</i>	Barselona, Ispanija
1.2. <i>Pastatymo metai</i>	2007 -2010
1.3. <i>Architektas/ai</i>	Cloud 9, Enric Ruiz Geli
1.4. <i>Objekto paskirtis</i>	Administracinis
1.5. <i>Tipas pagal veiklos pobūdį</i>	Ofisai, tyrumų laboratorijos, universiteto patalpos

2. Pastato techniniai duomenys	
2.1. <i>Pastato aukštis</i>	Pločio ir aukščio vienodumas, 37,49 m
2.2. <i>Bendras plotas</i>	23 104 m ²
2.3. <i>Funkcijos</i>	Konferencijų salės, ofisai

3. Pastato architektūra	
3.1. <i>Architektūrinė raiška</i>	Atviros konstrukcijos ir inžinerinės komunikacijos
3.2. <i>Raiškos bruožai, savitumai</i>	Atvirumas, inovacijų išryškėjimas, dekoratyvi fasado išraiška, statybinių medžiagų ir fasado formų pabrėžtumas, geometriškumas, spalvinio kolorito naudojimas.
3.3. <i>Vakarų Europos architektūrinės tradicinės priemonės</i>	
3.3.1. <i>Forma</i>	Artima kvadratui
3.3.2. <i>Tradiciniai elementai</i>	<u>Kolona</u> / <u>Atrama</u> / <u>Sija</u> / Arka / Architravas / Karnizas / Stilobatas / Kupolas / Skliautas/ Frontonas / Nenaudojama
3.3.3. <i>Proporcija</i>	-
3.3.4. <i>Kultūrinė filosofija</i>	Atvirumo filosofija, technologinė pažanga, fasado skaidymas (kultūrinio konteksto interpretacija)
3.3.5. <i>Kompoziciniai principai</i>	<u>Ritmas</u> / <u>Fasado skaidymas</u> / <u>Portalo pabrėžtumas</u> / <u>Aiški tūrių kompozicija</u> / <u>Taisyklingų formų kompozicija</u> / Ašinė kompozicija / <u>Dekoras</u> / <u>Orderis</u> / Tradicinis planavimas/Simetrija
3.3.6. <i>Medžiagos</i>	Akmuo / <u>Plytos</u> / Betonas / Marmuras / Tinkas / Stiklas / Medis
3.4. <i>Kiti bruožai, pastebėjimai</i>	Idėja – industrinės revoliucijos virsmas į skaitmeninę revoliuciją. Darnios architektūros pastatas. Liuminescencinis fasadas. Fasado sklenda reguliuoja šviesą bei temperatūrą pastate. Pastato mikroklimato kūrimas. Tradicija paremtų planavimo sprendinių panaudojimas: Centrinis apšvietimas per atriumo stoglangį.
3.5. <i>Interjero bruožai</i>	Dominuoja žalia su balta spalvomis
4. Teritorija	
4.1. <i>Aplinkos pobūdis</i>	Pramoninė aplinka – transformuojama
4.2. <i>Aplinkos kontekstas</i>	Dominantė, harmonija su aplinka
4.3. <i>Aplinkinių teritorijų funkcinės formos</i>	Gyvenamieji, visuomeniniai (administraciniai, kultūros)
4.4. <i>Aplinkinių pastatų išraiška</i>	Šiuolaikinės architektūros statiniais, industriniai statiniai

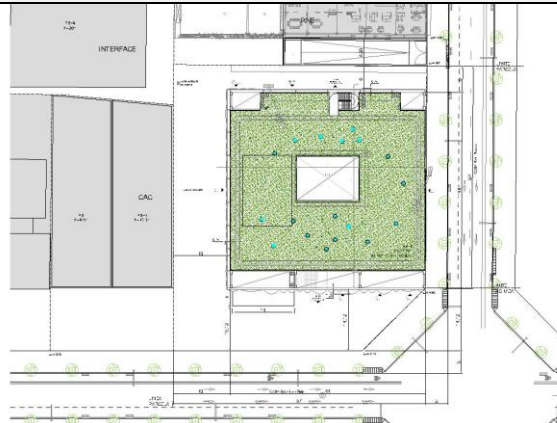
5. Fotofiksacijos

Eksterjeras

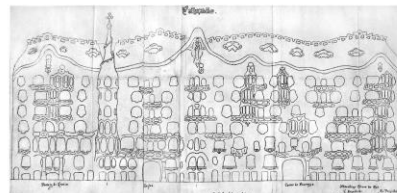
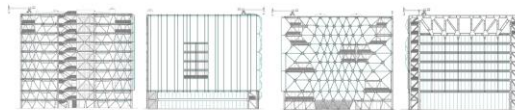

6. Antrinių šaltinių medžiaga

Sklypo planas

Kultūrinio konteksto interpretacija fasaduose

Ilustracijų sąrašas:

Sklypo planas - [žiūrėta 2015-09-01]. Prieiga per internetą:

<http://www.archdaily.com/49150/media-tic-enric-ruiz-geli/>

Objekto pavadinimas	
MODERNIOS LITERATŪROS MUZIEJUS	

1. Bendri duomenys	
1.1. Miestas, valstybė	Marbachas, Vokietija
1.2. Pastatymo metai	2006
1.3. Architektas/ai	D. Chipperfield
1.4. Objekto paskirtis	Kultūros
1.5. Tipas pagal veiklos pobūdį	Muziejus

2. Pastato techniniai duomenys	
2.1. Pastato aukštis	Dominuoja horizontalumas
2.2. Bendrasis plotas	3800 m ²
2.3. Funkcijos	Ekspozicijų salės

3. Pastato architektūra	
3.1. Architektūrinė raiška	Istorinių stilių ir formų taikymas
3.2. Raiškos bruožai, savitumai	Vizualinis tūrio skaidymas, tradicinių principų raiškingumas, tradicinių elementų ornamentavimas, nevienalytė fasado plokštuma, integracija į aplinką;
3.3. Vakarų Europos architektūrinės tradicinės priemonės	
3.3.1. Forma	Stačiakampis
3.3.2. Tradiciniai elementai	<u>Kolona</u> / <u>Atrama</u> / <u>Sija</u> / <u>Arka</u> / <u>Architravas</u> / <u>Karnizas</u> / <u>Stilobatas</u> / <u>Kupolas</u> / <u>Skliautas</u> / <u>Frontonas</u> / Nenaudojama
3.3.3. Proporcija	-
3.3.4. Kultūrinė filosofija	Harmonija (ritmiškas fasado skaidymas, spalvinis saikingumas)
3.3.5. Kompoziciniai principai	<u>Ritmas</u> / <u>Fasado skaidymas</u> / <u>Portalo pabrėžtumas</u> / <u>Aiški tūrių kompozicija</u> / <u>Taisyklingų formų kompozicija</u> / <u>Ašinė kompozicija</u> / <u>Dekoras</u> / <u>Orderis</u> / <u>Tradicinis planavimas/Simetrija</u>
3.3.6. Medžiagos	Akmuo / Plytos / <u>Betonas</u> / Marmuras / Tinkas / Stiklas / Medis
3.4. Kiti bruožai, pastebėjimai	Tradicija paremti planavimo sprendiniai – kolonada juosianti pastatą. Įkomponuota į šlaitą
3.5. Interjero bruožai	-----
4. Teritorija	
4.1. Aplinkos pobūdis	Gamtinė aplinka
4.2. Aplinkos kontekstas	Harmonija su aplinka
4.3. Aplinkinių teritorijų funkcinės formos	Visuomeninė
4.4. Aplinkinių pastatų išraiška	Istorinio pastato priestatas

5. Antrinių šaltinių medžiaga

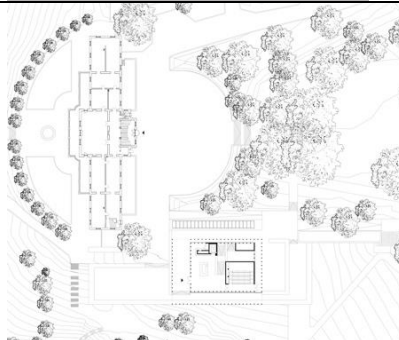
Eksterjeras

Fasadas

Planas

Ilustracijų sąrašas:

Eksterjeras - [žiūrėta 2014-10-01]. Prieiga per internetą:

<http://www.dezeen.com/2007/10/10/museum-of-modern-literature-marbach-am-neckar-by-david-chipperfield-architects/>

Fasadas - [žiūrėta 2014-10-01]. Prieiga per internetą:

<http://www.dezeen.com/2007/10/10/museum-of-modern-literature-marbach-am-neckar-by-david-chipperfield-architects/>

Planas - [žiūrėta 2014-10-01]. Prieiga per internetą:

<http://www.dezeen.com/2007/10/10/museum-of-modern-literature-marbach-am-neckar-by-david-chipperfield-architects/>

PRIEDAS NR. 4 Alternatyvių vietos parinkimo vertinimas

1.1. Urbanistinių sprendimų vertinimo kriterijai

Pagal magistrinio darbo temą, koncepcinio modelio nuostatas bei pasirinktas projektavimo alternatyvas, pasirenkamai vertinimo kriterijai. Jie reikalingi tam, kad būtų lengviau išrinkti geriausią bei optimaliausią teritorijos alternatyvą naujai projektuojam architektūros muziejui. Pasirenkami 5 skirtingi vertinimo kriterijai, kurie yra aktualiausi magistrinio darbo temai. Panaudojami kiekybiniai (išreiškiami dimensiniais dydžiais) ir kokybiniai (išreiškiami bedimensiniais dydžiais) kriterijai. Bedimensiniams dydžiams įvesta vertinimo skalė.

K1 – traukos objektų koncentracija – žmonių traukos centrų lokalizacija šalia pasirinktos vietos. Vertinimas km.

K2 – pasiekiamumas transportu– vertinama pasiekiamumas transportu nuo autobusų stoties, ar geležinkelio stoties. Vertinimas min.

K3 – pėsčiųjų srautų išvystymas – vertinamas pasiekiamumas nuo viešojo transporto stoteles. Vertinimas min.

K4 – apžvelgiamumas – vertinamas matymas ir nuotolis nuo kurio taško įmanoma apžvelgti objektą. Vertinimas nuo 0 iki 10. 10 – gerai apžvelgiamas.

K5 – integracija į esamą aplinką – vertinama urbanistinės vietos poreikio užstatymas, naujos funkcijos sukūrimas. Vertinimas nuo 0 iki 10. 10 – labiausiai integruotas.

1.2. Alternatyvų Vakarų Europos architektūrinės tradicijos panaudojimo galimybių vertinimas

Daugiakriteriniu vertinimu galima nustatyti racionalią bei optimaliausią alternatyvą. Iš 3 pateiktų alternatyvų išrinksime tinkamiausią urbanistiniu požiūriu projektavimo vietą, taikant kriterijų sistemą.

Projektavimo vietos alternatyvos vertinamos 3 metodais:

- Eksperimentinio vertinimo metodu, taikant porinį palyginimą.
- Naudingumo vertės metodą;
- Artumo idealiam taškui metodą.

1.2.1. Ekspertinio vertinimo metodas

Taikomas **ekspertinis rangavimo metodas**. Kiekvienas ekspertas įvertina kriterijus pagal jų reikšmingumą skalėje nuo 1-5 (5 labiausiai reikšmingiausias). Ekspertų rezultatai pateikiami lentelėje Nr. 1. Apskaičiuojama i-ojo varianto rangų suma:

$$S_i = \sum_{k=1}^m x_{ki}$$

1 lentelė. Kriterijų rangavimo lentelė

Ekspertas/kriterijus	K1	K2	K3	K4	K5
E1	1	3	4	2	5
E2	4	2	5	1	6
E3	4	1	4	3	5
E4	3	2	4	1	5
E5	2	3	4	1	5
\sum	14	11	21	8	26
Vieta	III	IV	II	V	I

Tikrinamas ekspertų nuomonės vieningumas – Konkordacijos koeficientas. Ekspertizė laikoma baigta, jei Konkordacijos koeficientas $W > 0.6$. Jis apskaičiuojamas pagal formulę:

$$W = \frac{12S}{m^2(n^3-n)}$$

$$S = \sum \left[\left(S_i - \frac{m(n+1)}{2} \right)^2 \right]$$

kur: m – ekspertų skaičius;

n – kriterijų skaičius.

$$S = (14 - \frac{5 \times (5+1)}{2})^2 + (11 - \frac{5 \times (5+1)}{2})^2 + (21 - \frac{5 \times (5+1)}{2})^2 + (8 - \frac{5 \times (5+1)}{2})^2 + (26 - \frac{5 \times (5+1)}{2})^2 = 223$$

$$W = \frac{12 \times 223}{5^2 \times (5^3 - 5)} = \frac{2676}{3100} = 0.86$$

Išvada: Ekspertizė laikoma pavykusi, nes $W = 0.86 > 0.6$

Taikomas **ekspertinis porinio palyginimo metodas**. Apklausiami 5 ekspertai. Kiekvienas ekspertas tarpusavyje lygina kriterijus. Kriterijų skaičius -5. Jei teigiama, kad kriterijus K_i geresnis už kriterijų K_j , tai K_i suteikiamas „2“, o K_j – „0“. Jei variantai lygiaverčiai, tai $K_i = K_j = 0$. Geriausias variantas atrenkamas apskaičiuojus kiekvieno kriterijaus eilutės sumą.

Pateikiami ekspertų rezultatai (žr. į lenteles Nr. 2-6).

2 lentelė. Ekspertas Nr. 1

	K1	K2	K3	K4	K5
K1		2	0	1	0
K2	0		1	2	1
K3	2	1		2	0
K4	1	0	0		0
K5	2	1	2	2	

3 lentelė. Ekspertas Nr. 2

	K1	K2	K3	K4	K5
K1		1	0	2	1
K2	1		0	2	0
K3	2	2		2	1
K4	0	0	0		0
K5	1	2	1	2	

4 lentelė. Ekspertas Nr. 3

	K1	K2	K3	K4	K5
K1		1	0	2	0
K2	1		0	2	1
K3	2	2		2	0
K4	0	0	0		0
K5	2	1	2	2	

5 lentelė. Ekspertas Nr. 4

	K1	K2	K3	K4	K5
K1		2	0	2	1
K2	0		0	1	0
K3	2	2		2	0
K4	0	1	0		0
K5	1	2	2	2	

6 lentelė. Ekspertas Nr. 5

	K1	K2	K3	K4	K5
K1		1	0	2	2
K2	1		2	2	0
K3	2	0		1	0
K4	0	0	1		0
K5	0	2	2	2	

Sudaroma porinio palyginimo rezultatų suminė matrica (žr. į lentelę Nr. 7). Geriausias variantas atrenkamas apskaičiuavus kiekvieno i-ojo varianto eilutės sumą.

$$S_i = \sum_{j=1}^n x_{ij}$$

kur: j – ekspertų skaičius;

i- variantų skaičius.

Įvertinamas kriterijų reikšmingumas vienas kito atžvilgiu. Apskaičiuojamas pagal formulę:

$$q_i = \frac{\sum}{\sum_i}$$

7 lentelė. Porinio palyginimo rezultatų suminė matrica ir kriterijų prioritėtinė vieta

	K1	K2	K3	K4	K5	Σ	q _i	Kriterijų prioritėtinė vieta
K1		7	0	9	4	20	0,20	III
K2	3		3	9	2	17	0,17	IV
K3	10	7		9	1	27	0,27	II
K4	1	1	1		0	3	0,03	V
K5	6	8	9	10		33	0,33	I
					Σ	100	1,00	

Suminė porinio palyginimo matrica pertvarkoma pagal suminį kriterijų reikšmingumą (žr. į lentelę Nr. 8).

8 lentelė. Pertvarkyta matrica pagal suminių kriterijų reikšmingumą. Kriterijų prioritėtinis pasiskirstymas

	K5	K3	K1	K2	K4	Σ	q _i	Kriterijų prioritėtinė vieta
K5		9	6	8	10	33	0,33	I
K3	1		10	7	9	27	0,27	II
K1	4	0		7	9	20	0,20	III
K2	2	3	3		9	17	0,17	IV
K4	0	1	1	1		3	0,03	V
					Σ	100	1	

Nustatomas ekspertų nuomonės vieningumas - Konkordacijos koeficientas. Naudojamasi tik po įstrižaine esančiais elementais. Ekspertizė laikoma baigta, jei $W > 0,6$.

$$W = \frac{4 \left(\sum_{i,j} x_{ij}^2 - m \sum_{i,j} x_{ij} + C_m^2 \times C_n^2 \right)}{m(m-1)n(n-1)}$$

$$C_m^2 = \frac{m!}{2!(m-2)!} \quad C_n^2 = \frac{n!}{2!(n-2)!}$$

kur: m – ekspertų skaičius;

n – kriterijų skaičius.

$$C_m^2 = \frac{m!}{2!(m-2)!} = \frac{5!}{2!(5-2)!} = \frac{5 \times 4 \times 3 \times 2 \times 1}{2 \times 1 \times 3 \times 2 \times 1} = \frac{120}{12} = 10$$

$$C_n^2 = \frac{n!}{2!(n-2)!} = \frac{5!}{2!(5-2)!} = \frac{5 \times 4 \times 3 \times 2 \times 1}{2 \times 1 \times 3 \times 2 \times 1} = \frac{120}{12} = 10$$

$$\sum_{i,j} x_{ij}^2 = 1^2 + 4^2 + 2^2 + 0^2 + 0^2 + 3^2 + 1^2 + 3^2 + 1^2 + 1^2 = 42$$

$$m \sum_{i,j} x_{ij} = 5 \times (1+4+2+0+0+3+1+3+1+1) = 5 \times 16 = 16$$

$$W = \frac{4 \times (42 - 5 \times 16 + 10 \times 10)}{5 \times (5-1) \times 5 \times (5-1)} = \frac{248}{400} = 0.62$$

Išvada: Ekspertizė laikoma pavykusi, nes **W=0.62>0.6**

1.2.2. Naudingumo vertės metodas

Naudingumo vertės metodas leidžia kompleksiskai įvertinti bei palyginti nagrinėjamus sprendinius. Kriterijai yra nevienodai svarbūs projektinių sprendinių alternatyvų įvertinimo požiūriu, todėl nustatoma alternatyvių sprendimų bendra naudingumo vertė. Atliekamas architektūros muziejaus vietos parinkimo alternatyvų vertinimas pagal kriterijus (žr. į lentelę Nr. 9). Nustatomas kriterijaus optimalumas (min arba max). Išrenkamas ideali teigiama reikšmė (a+) ir ideali neigiama reikšmė (a-).

9 lentelė. Pradinė alternatyvių sprendimų matrica

Alternatyvos/kriterijai	K1	K2	K3	K4	K5
A1	0,2	9	5	10	8
A2	3,4	4	3	10	6
A3	0,2	5	2	8	10
Kriterijaus optimalumas	min	min	min	max	max
a+	0,2	4	2	10	10
a-	3,4	9	5	8	6

Sudaroma daugiakriterinio įvertinimo lentelė (žr. į lentelę Nr. 10). Atrenkamas tas variantas, kurio naudingumo vertė N yra didžiausia.

10 lentelė. Architektūros muziejaus vietos parinkimo sprendimų vertinimas

Vertinimo kriterijai	Lyginamasis svoris, %	Kriterijaus reikšmingumo įvertinimas			Naudingumo vertė (0-10)			Naudingumas kriterijų naudingumo požiūriu		
		A1	A2	A3	A1	A2	A3	A1	A2	A3
K1	20	0,2	3,4	0,2	10	6	10	2	1,2	2
K2	17	9	4	5	5	10	9	0,85	1,7	1,53
K3	27	5	3	2	7	9	10	1,89	2,43	2,7

K4	3	10	10	8	10	10	8	0,3	0,3	0,24
K5	33	8	6	10	8	6	10	2,64	1,98	3,3
Σi	100							7,68	7,61	9,77

Efektyviausias tas variantas, kurio naudingumo skaitinė vertė visų kriterijų požiūriu yra didžiausia. Šiuo atveju, tai alternatyva A3 (9,77) – sklypas Laisvės al. 60.

Išvada: Efektyviausi **alternatyva** yra **A3** – sklypas Laisvės al. 60.

1.2.3. Artumo idealiam taškui metodas

Artumo idealiam taškui metodo esmė yra apibendrinto kompleksinio kriterijaus formavimas, remiantis lyginamų variantų nukrypimu nuo vadinamojo idealaus, susidedančio iš geriausių nagrinėjamų variantų kriterijų.

Pradinė matrica (žr. į lentelę Nr. 9) pertvarkoma į normalizuotą matricą. Matricos normalizavimas atliekamas pagal šią formulę:

$$\bar{x}_{ij} = \frac{x_{ij}}{\sqrt{\sum_{i=1}^m x_{ij}^2}},$$

kur: $i = \overline{1, m};$
 $j = \overline{1, n}.$

Skaičiuojame:

I stulpelis:

$$X_{11} = \frac{0.2}{\sqrt{(0.2^2+3.4^2+0.2^2)}} = \frac{0.2}{\sqrt{11.64}} = 0.06$$

$$X_{21} = \frac{3.4}{\sqrt{(0.2^2+3.4^2+0.2^2)}} = \frac{3.4}{\sqrt{11.64}} = 1.00$$

$$X_{31} = \frac{0.2}{\sqrt{(0.2^2+3.4^2+0.2^2)}} = \frac{0.2}{\sqrt{11.64}} = 0.06$$

II stulpelis:

$$X_{12} = \frac{9}{\sqrt{(9^2+4^2+5^2)}} = \frac{9}{\sqrt{112}} = 0.81$$

$$X_{22} = \frac{4}{\sqrt{(9^2+4^2+5^2)}} = \frac{4}{\sqrt{112}} = 0.36$$

$$X_{32} = \frac{5}{\sqrt{(9^2+4^2+5^2)}} = \frac{5}{\sqrt{112}} = 0.45$$

III stulpelis:

$$X_{13} = \frac{5}{5} = 1.00$$

$$X_{23} = \frac{3}{\sqrt{(5^2+3^2+2^2)}} = \frac{3}{\sqrt{38}} = 0,49$$

$$X_{23} = \frac{2}{\sqrt{(5^2+3^2+2^2)}} = \frac{2}{\sqrt{38}} = 0,32$$

IV stulpelis:

$$X_{14} = \frac{10}{\sqrt{(10^2+10^2+8^2)}} = \frac{10}{\sqrt{264}} = 0,62$$

$$X_{24} = \frac{10}{\sqrt{(10^2+10^2+8^2)}} = \frac{10}{\sqrt{264}} = 0,62$$

$$X_{34} = \frac{8}{\sqrt{(10^2+10^2+8^2)}} = \frac{8}{\sqrt{264}} = 0,49$$

V stulpelis:

$$X_{15} = \frac{8}{\sqrt{(8^2+6^2+10^2)}} = \frac{8}{\sqrt{200}} = 0,57$$

$$X_{25} = \frac{6}{\sqrt{(8^2+6^2+10^2)}} = \frac{6}{\sqrt{200}} = 0,42$$

$$X_{25} = \frac{10}{\sqrt{(8^2+6^2+10^2)}} = \frac{10}{\sqrt{200}} = 0,71$$

Sudaroma normalizuota matrica (žr. į lentelę Nr. 11).

11 lentelė. Normalizuota matrica

Alternatyvos/kriterijai	K1	K2	K3	K4	K5
A1	0,06	0,81	0,81	0,62	0,57
A2	1,00	0,36	0,49	0,62	0,42
A3	0,06	0,45	0,32	0,49	0,71
Kriterijaus optimalumas	min	min	min	max	max
a+	0,06	0,36	0,32	0,62	0,71
a-	1,00	0,81	0,81	0,49	0,42

Žinomas kriterijų reikšmingumas iš ekspertinio vertinimo. Kriterijų reikšmingumas nurodytas lentelėje Nr. 7. Normalizuota matrica perdaroma į svertinę matricą naudojant formulę:

$$\overline{\mathbf{P}} = \overline{[\mathbf{P}]} \times [\mathbf{q}]$$

Skaičiuojame:

I stulpelis:

$$P_{11} = 0,06 \times 0,20 = 0,01$$

$$P_{21} = 1,00 \times 0,20 = 0,20$$

$$P_{31} = 0.06 \times 0.20 = 0.01$$

II stulpelis:

$$P_{12} = 0.81 \times 0.17 = 0.14$$

$$P_{22} = 0.36 \times 0.17 = 0.06$$

$$P_{32} = 0.45 \times 0.17 = 0.08$$

III stulpelis:

$$P_{13} = 0.81 \times 0.27 = 0.22$$

$$P_{23} = 0.49 \times 0.27 = 0.13$$

$$P_{33} = 0.32 \times 0.27 = 0.09$$

IV stulpelis:

$$P_{14} = 0.62 \times 0.03 = 0.02$$

$$P_{24} = 0.62 \times 0.03 = 0.02$$

$$P_{34} = 0.49 \times 0.03 = 0.02$$

V stulpelis:

$$P_{15} = 0.57 \times 0.33 = 0.19$$

$$P_{25} = 0.42 \times 0.33 = 0.14$$

$$P_{35} = 0.71 \times 0.33 = 0.23$$

Sudaroma svertinė normalizuota matrica (žr. į lentelę Nr. 12).

12 lentelė. Svertinė matrica

Alternatyvos/kriterijai	K1	K2	K3	K4	K5
A1	0,01	0,14	0,22	0,02	0,19
A2	0,20	0,06	0,13	0,02	0,14
A3	0,01	0,08	0,09	0,01	0,23
Kriterijaus optimalumas	min	min	min	max	max
a+	0,01	0,06	0,09	0,02	0,23
a-	0,20	0,14	0,22	0,01	0,14

Nustatomas atstumas tarp realaus ir idealaus teigiamo varianto L (žr. į lentelę Nr. 13).

Naudojama formulė:

$$L_i^+ = \sum_{j=1}^n |f_{ij} - f_j^+|$$

13 lentelė. Atstumas tarp realaus ir idealaus teigiamo varianto

Atstumai/kriterijai	K1	K2	K3	K4	K5	Σ
L1	0,00	0,08	0,13	0,00	0,04	0,25
L2	0,19	0,00	0,04	0,00	0,09	0,32
L3	0,00	0,02	0,00	0,01	0,00	0,03

Nustatomas atstumas tarp realaus ir idealaus neigiamo varianto L (žr. į lentelę Nr. 14).

Naudojama formulė:

$$L_i = \sum_{j=1}^n |f_{ij} - f_j|$$

14 lentelė. Atstumas tarp realaus ir idealaus neigiamo varianto

Atstumai/kriterijai	K1	K2	K3	K4	K5	Σ
L1	0,19	0,00	0,00	0,01	0,05	0,25
L2	0,00	0,08	0,09	0,01	0,00	0,18
L3	0,19	0,06	0,22	0,00	0,09	0,56

Randame kiekvienos alternatyvos reikšmę ($K_{bit,i}$):

$$K_{bit,i} = \frac{L_i^-}{L_i^+ + L_i^-}$$

$$K_{bit,1} = \frac{0.25}{0.25 + 0.25} = 0.50$$

$$K_{bit,2} = \frac{0.18}{0.32 + 0.18} = 0.36$$

$$K_{bit,3} = \frac{0.56}{0.03 + 0.56} = 0.95$$

Geriausias (racionaliausias) sprendimas yra tas, kurio K_{bit} reikšmė yra max ($K_{bit} = \max$).

Šiuo atveju, $K_{bit} = 0.95$.

Nustatome naudingumo laipsnį:

$$N_i = \frac{K_{bit}}{K_{bit,max}} \times 100\%$$

$$N_1 = \frac{0.50}{0.95} \times 100 = 52.63 \%$$

$$N_2 = \frac{0.36}{0.95} \times 100 = 37.89 \%$$

$$N_3 = \frac{0.95}{0.95} \times 100 = 100 \%$$

Išvada: racionaliausia **alternatyva** yra **A3** - sklypas Laisvės al. 60.

PRIEDAS NR. 5. Eksperimentinio projekto vietos esamos būklės fotofiksacijos

1 pav. Teritorijos vaizdas einat nuo Maironio g.

2 pav. Laisvės al. ir S. Daukanto g. gatvių sankryža

3 pav. Priešais sklypą esantys Pieno centro rūmai

4 pav. Laisvės. al. šalia esamo sklypo

5 pav. Šalia sklypo esantis pastatas

6. Šalia sklypo esantys pastatai

7. pav. S. Daukanto g. šalia esamo sklypo.

8. pav. Vaizdas nuo gatvių sankryžos į Saborą

8. pav. Sklypo vaizdas iš kvartalo vidaus

9. Sklypo vaizdas iš kvartalo vidaus

9. pav. Šalia sklypo esantis pastatas

10. Įvažiavimas į sklypą